

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

116. LETO • FEBRUAR 2011

ŠT. 2

Revija
Planinske zveze
Slovenije

Okrogla miza: **Planinska knjiga včeraj, danes, jutri**

Intervju: **Anže Čokl, Miha Pavšek**

Z nami na pot: **Izleti za otroke, Skupina Goldberg**

3,40 €

9 1770 3014 34008

VLADIMIR HABJAN

Čez rob

VLADIMIR HABJAN **Čez rob**

po akcijski ceni **14 €***

Akcijska cena velja do 31. marca 2011.

* DDV je vključen v ceno.
Poštnino plača naročnik.

Naročila sprejemamo po pošti, e-pošti,
telefonu ali telefaksu:

- Planinska zveza Slovenije,
Dvořakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana
- planinska.zalozba@pzs.si
- tel. 01 434 56 84, 01 434 56 80, fax 01 434 56 91

»Za razliko od jedra domačega planinskega čtiva, ki se krčevito oklepa osebnega doživljajskega izhodišča, spadajo v relativno redko vrsto pravih literarnih pripovedi. Imajo sicer avtobiografsko zaledje (in ga celo izpostavljajo), vendar so v pretežni meri fiktivne.

Avtorju se pozna, da je predihal vse, kar je do zdaj planinskega kapnilo s slovenskega leposlovnega peresa. Drznil se je preizkusiti tudi v žanrih, ki v lokalni hribovski literaturi nimajo globokih korenin ali pa jih sploh nimajo, v planinski detektivki in v planinski erotični zgodbi. Glavnina pripovedi črpa iz avtorjevih izkušenj pri Gorski reševalni službi in se začarano suče okrog motiva nesreče, reševanja in smrti v gorah; to branje je tudi najbolj napeto. Vmes so posejane zgodbe vedrejšega, humornega značaja in zgodbe z ljubezensko tematiko. Iz prve roke vem, da so pripovedi spravile v dobro voljo zadržega literarnega zgodovinarja, zato bodo gotovo v veselje tudi radoživemu in za sveža literarna doživetja odprtemu planincu, gorniku in alpinistu.«

Iz spremne besede urednika Mirana Hladnika.

IZ PLANINSKE ZALOŽBE

AKCIJA

NAJVIŠJI VRHOVI V ALPAH

Visoke in najvišje gore so neustavljivo privlačne. Skoraj vsi vemo, da je najvišji vrh Alp Mont Blanc. Katera pa je druga najvišja gora, katera tretja? Opisi v knjigi so napisani z najboljšim namenom ponuditi slovenskim planincem, alpinistom in drugim zanimiv izbor vzponov, ki jih lahko v izbrani družbi, s primernim tehničnim znanjem, telesno pripravljenostjo, dobrim zdravjem, opremo in pogumom opravijo sami ali pa z gorskim vodnikom.

V prvem, splošnem delu vodnika je nekaj osnovnih podatkov o Alpah. Glavni del vodnika sestavljajo opisi vzponov. Na koncu je dodano nekaj preglednic in seznamov.

Večinoma so opisani običajni pristopi na vrhove in le redki vrhovi (na primer Mt. Blanc, Grossglockner, Grossvenediger) so bili deležni tolikšne pozornosti avtorjev, da so opisali več smeri pristopa nanje.

Do sredine marca 2011 je vodnik na voljo s 50 % popustom – 13,55 €.

Format: 12,5 x 21 cm
Obseg: 280 strani

Vladimir Habjan

Bralni užitki

»Da bi le tudi danes še marsikdo našel tako lepoto, kot sem jo našel sam, še kot otrok, in zaradi katere je moje življenje danes lepše in misel širša. A tam na kupu za branje me čaka še toliko knjig!« je zapisal v svojem komentarju naš urednik Marjan Bradeško. Ja, res je, mnogi iščemo in v branju (pa ne samo planinske literature) najdemo veliko. Koliko nas je takih, je težko reči, literarni zgodovinar Miran Hladnik, ki smo ga povabili na Vestnikovo okroglo mizo, namreč ugotavlja, da slovenskih raziskav branosti ni. Torej lahko o tem le špekuliramo.

S temo meseca smo želeli odpreti razpravo o planinski knjigi, o njeni preteklosti, sedanjosti in prihodnosti. Mesec februar je namreč tradicionalno kulturni, zato smo v uredništvo povabili nekaj gostov. Vprašanj, ki so se nam zastavila, je veliko. Na primer: ali slovenski planinec sploh potrebuje planinsko knjigo, in če da, kakšno? Kdo jo piše in s kakšnimi razlogi? Ima knjiga danes »konkurenco« v drugih medijih? Kakšna bo prihodnost (planinske) knjige? Več ne bom našteval, ker bi za to porabil preveč prostora. Zaradi množice vprašanj smo se izognili temam o založnikih in o sodobnih planinskih vodnikih, naj ostane kaj še za naslednjič. Na precej vprašanj pa smo odgovore dobili. Verjamem, da vas bodo pritegnili.

Dejstvo je, da je ima slovenska planinska knjiga bogato preteklost – stara je več kot sto let – prihodnost pa ni videti več tako rožnata. Če pustimo ob strani željo, da bi slovenski planinec bral čim več (tudi našo revijo!), se ustavimo ob vprašanju razlogov za pisanje. Ti se namreč skozi čas spreminjajo. Če je bilo nekdaj več planinskega lep-slovja, torej fikcije, tega danes ni več toliko. Zato pa je več potopisja, dnevnikov, spominov, biografij, smučarskih, pohodniških, planinskih in odpravarskih zgodb. Zanimiva je Hladnikova misel, da avtorji pišejo o gorah tudi iz stiske, osebne ali socialne. Večja ko je, intenzivneje poteka literarno iskanje. Bi lahko sem šteli tudi del odpravarskih izkušenj, ko se posameznik v borbi s samim seboj in z goro končno povzpne na zeleni vrh? Ali pa ko cilja ne doseže in se sooči z neuspehom? Ali z izgubo prijatelja na odpravi? Verjetno da. Morda je še bolj zanimiva druga Hladnikova teza, da avtorji pišejo tudi zato, da bi se opravičili svojim ženam ali partnericam, ker so se goram posvečali bolj kot njim in je zaradi tega trpelo družinsko življenje oz. ljubezenska zveza. Zanimiva ugotovitev, se vam ne zdi? Meni osebno je všeč planinska literatura, katere namen ni samopromocija, pač pa ji je cilj bralec. Da mu knjiga odpira obzorja, ga opozarja na stvari, ki jih sam morda ne opazi, da mu tako ali drugače pokaže »pot«, da ga spodbudi k razmišljanju, da opozarja na dejavnosti, povezane z gorami, ki mu niso poznane ...

Vprašanje konkurence drugih medijev je gotovo tudi silno aktualno. Naši sogovorniki so sicer ugotovili, da se za prihodnost planinske knjige ni bati, po drugi strani pa konkurenca nedvomno obstaja. Po mojem mnenju gresta v sedanjem času knjiga in gorniški film z roko v roki. Vse slabosti, ki jih knjiga nedvomno ima (statičnost, slaba vizualna predstava, ni glasbene spremljave idr.), film v vsem sijaju presega. Druga tema so spletni mediji. Govorci so našli vrsto pozitivnih lastnosti tega medija, od tega, da spletno pisanje o gorah omogoča enostaven in hiter preizkus talenta za pisanje, da spodbuja kreativnost, je kalilnica dobrih peres ... Po moji oceni je največji plus ravno to, da ljudi sploh spodbudi k pisanju. Koliko teh je, ki sploh ne vedo, da imajo dar pisanja?! Dobro se spomnim primera, ko je strokovnjakinja v sobotni prilogi Dela napisala tri dnevnik, v tem odkrila veliko veselje in kasneje izdala več knjig. S tem namenom smo tudi mi v januarjski številki objavili natečaj. Morda odkrijemo nov talent.

Ne pozabimo: zapisano ostane. Na papirju zagotovo, na spletu, kdo ve? Naj bo mesec kulture tudi za vas priložnost, da vzamete v roke planinsko knjigo. Pa veliko užitka pri branju!

**Vsebine vseh
Planinskih vestnikov**

od leta 1895 do danes
na www.pvkazalo.si
od 1949 do lanskega letnika
v formatu pdf.

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljjanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. **Naročanje:** Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Dvorčakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 24 ur na dan**. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprti pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino, posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Vzpon na Hidden Peak
FOTO: URBAN NOVAK

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

- UVODNIK
- 1 **Bralni užitki**
Vladimir Habjan
- OKROGLA MIZA
- 4 **Bralec postaja pisec**
Kakšno planinsko knjigo potrebuje slovenski bralec?
Vladimir Habjan
- KOMENTAR
- 10 **V dušo prinašajo sonce z vrhov**
Razmišljanje o planinskem leposlovju
Marjan Bradeško
- ALPINIZEM
- 11 **Gašerbrum 1**
Odprava v Karakorum
Miha Habjan
- 15 **Hidden Sud (7109 m)**
Ambrož Bajde
- PLEZANJE
- 16 **Ko plezanje ni glavno doživetje odprave**
Cirque of the Unclimbables
Andrej Grmovšek
- ZGODBA
- 20 **Pustolovščina Polovnik**
Ko te zmedejo "brezpotne poti"
Tomaž Petauer
- GORске SKRIVNOSTI
- 24 **Čez Lastovec mimo Vodotočnika na Korošico**
Manja Rajh
- NEPAL
- 25 **Skrivnost gore**
Pod Tomaževim poslednjim ciljem
Magda Šalamon
- GORSKO SLIKARSTVO
- 26 **Topografska problematika Pernhartove panorame s Stola**
Slikar slovenskih gora
Klemen Janša
- RAČUNALNIŠKI PRIPOMOČEK
- 29 **Kaj se vidi na obzorju**
Domiselna digitalna rešitev, ki nadomesti zahtevno risanje
Andrej Stritar
- GORSKA DIVJINA
- 30 **Scabiosa meduna**
Pozabljena dolina v italijanskem predgorju
Mojca Stritar

Znami na pot

- OPISI
- 33 **Špičasti vrh**
Marjan Bradeško
- 33 **Sveti Lovrenc**
Marjan Bradeško
- 35 **Velika Špička**
Marjan Bradeško
- 35 **Sveta Trojica**
Marjan Bradeško
- 37 **Magernigspitz**
Tomaž Hrovat
- 37 **Melenwandkopf**
Tomaž Hrovat

- 39 **Mulleter Sadnig**
Tomaž Hrovat
- 39 **Zahodna Cina**
Bor Šumrada
- 41 **Za pogumne otroke – in starše**
Izleti za otroke – od Trnovskega gozda do Javornikov
Marjan Bradeško
- 45 **Velikonočni turnosmučarski čudež nad Fragantom**
Bela opojnost v skupini Goldberg
Tomaž Hrovat
- GORNIŠKA OPREMA
- 48 **Improvizacije in mahinacije**
Nekoč je bilo tako
Peter Muck
- INTERVJU
- 52 **Živeti svoje cilje**
Pogovor z Anžetom Čoklom
Bor Šumrada
- PROSTOVOLJSTVO
- 55 **Priznanje za prostovoljno delo v planinstvu**
Rozalija Skobe, dobitnica priznanja za najprostovoljko leta 2010
Irena Mušič Habjan
- MLADINSKI TABORI
- 56 **Trideset let ormoških planinskih taborov**
Ciril Ambrož
- MLADINA IN GORE
- 57 **Slivniški svizci ponovno zmagovalci**
Manca Čujež
- VARSTVO NARAVE
- 58 **Šumeče priče preteklosti**
Gašperjev kostanj
Dušan Klenovšek
- VREMENSKE STOPINJE IN OPRIMKI
- 59 **Neprijetna zimska tresavica**
Miha Pavšek
- NAŠ VREMENAR
- 60 **Snežnemu plazu se je najbolje izogniti**
Miha Pavšek, strokovno in ljubiteljsko predan goram
Gorazd Gorišek
- ODLIKOVANJA
- 62 **Najboljši alpinisti in najuspešnejši športni plezalci v letu 2010**
Bor Šumrada
- ALPINISTIČNA TEHNIKA
- 64 **Spusti po vrvi v snegu in ledu**
Aljaž Anderle, Tadej Debevec
- ORIENTACIJA V GORAH
- 66 **Orientiranje v slabi vidljivosti**
Blaž Grapar
- 69 NOVICE IZ VERTIKALE
- 70 NOVICE IZ TUJINE
- 70 LITERATURA
- 72 PLANINSKA ORGANIZACIJA

Bralec postaja pisec

Kakšno planinsko knjigo potrebuje slovenski bralec?

✍ Vladimir Habjan

FOTO: EMIL PEVEC

Slavist Miran Hladnik trdi, da planinskega leposlovja včasih ni bilo ravno v obilici. Danes pa je knjižni trg poln raznih planinskih izdaj, potopisja, esejistike, dnevnikov, spominov, biografij, smučarskih, pohodniških, planinskih in odpravarskih zgodb. Cobiss nam pri vnosu predmetne oznake planinstvo, gornišstvo in alpinizem pokaže za leto 2010 petdeset knjižnih zadetkov. Veliko izdaj, torej tudi veliko piscev. Kako iz te množice publikacij izluščiti kvaliteto? Tisto, ki bralca plemeniti, mu ponuja doživetje, ga etično vzgaja in mu bogati spoznanja? Ali upoštevati kriterije literarne zgodovine, ki v delih išče vedno nekaj novega, od avtorja zahteva, da pazi na pripovedne postopke in bo dober stilist, ali pa je preprosto kriterij kvalitete to, kar ljudje radi berejo? Ali vemo, kaj slovenski planinec rad bere, če nimamo nobene raziskave branosti planinske literature niti raziskave kulturne razgledanosti slovenskih planincev? Kakšno planinsko knjigo potrebuje slovenski bralec?

V mesecu kulture smo v uredništvo povabili tri goste, literarnega zgodovinarja **Mirana Hladnika**, gorniškega publicista in člana Založniškega odbora PZS **Mitjo Koširja** in novinarja, pisatelja in dobitnika zadnjega kresnika **Tadeja Goloba**. Pomagali so nam odgovoriti na zastavljena vprašanja.

Kaj štejemo za prvo slovensko planinsko knjigo?

Hladnik: Prvi daljši planinski spis je izvorna planinska povest *Viženčar* (1881) Antona Kodra, ki je bil svojčas ne-ljuba konkurenca Josipu Jurčiču in ki v literarni zgodovini velja za enega najbolj oblatenih pisateljev. Janez Mencinger je napisal na njegov račun ubijalsko parodijo *Cmokavzar in Ušperna* in sledilo je literarnozgodovinsko izobčenje. Pa je mož prvi napisal roman o kmečkih uporih, se prvi trudil za pravično romaneskno podobo protestantizma na Slovenskem, napisal je prvi slovenski idilični roman in, ne nazadnje, prvo izvirno daljšo planinsko povest, ki jo zdaj lahko preberemo tudi na spletu.

V planinskih krogih pogosto omenjamo slovensko planinsko klasiko, kot da je samo po sebi umevno, kaj tja spada. Kaj je po vašem mnenju planinska klasika in kaj najraje prebirate?

Hladnik: Med slovenske klasike spada vsega 30 avtorjev, ki imajo svoj opus v seriji Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. Tu najdemo od planinskih reči Mencingerjevo *Mojo hojo na Triglav* (1897) in Kozakov *Beli macesen* (1926). *Cvetja v jeseni* Ivana Tavčarja samo zaradi popisa vzpona na Blegoš še ne moremo imeti za planinsko povest v pravem pomenu besede. Če pa iščemo klasiko znotraj planinske literature, najdemo seveda več del. Blagovna znamka klasične planinske literature je Janez Jalen, najbolj pač njegov *Trop brez zvoncev* (1941). Z vpeljavo plezalske tematike

imata prelomno vlogo Edo Deržaj z delom *Gruh* (1937) in Ivan Bučer z romanom *Koča na robu* (1941). Drago Ulaga (*Bele zvezde*, 1944) je vpeljal turnosmučarsko tematiko.

Določanje planinske klasike (planinskega kánona) je ne-hvaležno. Legende se ustvarjajo v časovnem zamiku. Danes smo nostalgično navezani na Jalna, Vandota, Kugyja, jutri bomo na Zaplotnika, Dušana Jelinčiča in Škamperleta. Prevečkrat se je namreč že izkazalo, da formiranje kanona pomeni izločitev del, ki si pozabe pravzaprav ne zaslužijo. Ideal dobro napisanega teksta se spreminja in čez nekaj desetletij bi ponovno nevtralnno branje lahko izbralo druga besedila in avtorje. Reči hočem, da nas pri vrednotenju nezavedno vodijo vsi mogoči motivi in vplivi (mesto objave, tuja avtoritativna stališča, ki jim slepo zaupamo, moda, poznanstvo z avtorjem, priljubljenost teme, siceršnji avtorjev sloves, rod, nazor, socialni profil ...). Poučen primer je prej omenjeni Anton Koder.

Košir: Pridružujem se mnenju Hladnika glede Jalna, bi pa ob tem kot eno planinskih klasičnih knjig izpostavil kriminalko Slavka Savinška *Izpod Golice* (1928). Gre za zgodbo o tihotapcih, ki so čez Golico med jugoslovansko in avstrijsko mejo nosili tobak. Med klasike štejem tudi Vandotove povesti o *Kekcu* (1918–23), ki jih poznamo bolj po poznejših ekranizacijah. Zagotovo je Mencingerjeva *Hoja na Triglav* slovenska klasika in jo berejo tudi v šolah. Naša generacija je kot sveto pismo brala *Nanga Parbat* Hermana Buhla, kasneje tudi *Sfingo* Anteja Mahkote. Seveda ne smemo pozabiti več del Juliusa Kugyja in Franceta Avčina, vendar sam sem začel hoditi v hribe z Jalnom.

Golob: Med slovenske planinske klasike vsekakor štejem Kugyja – čeprav ni bil Slovenec –, saj se je iz njega napajala kopica izvrstnih kasnejših avtorjev. Največji vtis je v mladih letih name naredila knjiga z naslovom *Beli pajek*, knjiga o Eigerju, avtorja Heinricha Harrerja, ki sem jo prebral večkrat in je bila zame prava grozljivka, zaradi katere sem se včasih ponoči z grozo zbuval. Prav zaradi izrednega vtisa knjige sem se kasneje stene lotil tudi sam. Kot mlad alpinist sem v roke vzel tudi že omenjenega Hermana Buhla, od slovenskih avtorjev pa Grošlja, Zaplotnika, Manfredo, Šraufa, Škamperleta ... danes mi najbolj prav pridejo plezalni vodniki. Pravzaprav je bil plezalni vodnik tisti, ob katerem sem začel plezati. Leta 1987 sem si k vojakom naročil *Slovenske stene*, sto najlepših plezalnih vzponov Tineta Miheliča in Rudija Zamana. Najprej sem bil malo razočaran, ker sem pričakoval več fotografij (*smeh*), potem me je pa pritegnil. Še danes kaj preberem in preplezam kak star "greh".

Pogosto je kakšna dela težko uvrstiti v "predalčke". Je Klic gora Tineta Miheliča planinska klasika? Kam bi uvrstili Sto slovenskih vrhov Stanka Klinarja?

Košir: *Klic gora* Tineta Miheliča štejem med planinsko klasiko, čeprav je od izida minilo manj kot deset let. Sicer je to stvar stroke, vendar je to zame vseeno klasika, saj pripoved Miheliča sega več desetletij v njegovo mladost, kar je po mojem lahko že moderna klasika.

Hladnik: *Sto slovenskih vrhov* je vodnik, resda literariziran, vendar še vedno v prvi vrsti vodnik, čeprav ga lahko

Okrogla miza v prostorih Planinske zveze Slovenije je bila tudi priložnost za izmenjavo mnenj. FOTO: IRENA MUŠIČ HABJAN

Tadej Golob
FOTO: IRENA MUŠIČ HABJAN

beremo tudi kot leposlovni potopis. V dilemi se knjige vpišejo pod obe alternativni kategoriji.

Ko govorimo o planinski klasiki, imamo v mislih predvsem leposlovna dela. Kaj pa *Pomen in razvoj alpinizma* (1930) Henrika Tume, plezalni vodnik *Naš alpinizem* (1932) in mnogi vodniki Rudolfa Badjura, ki posegajo na področje esejistike in vodništva? Kako bi lahko pravzaprav delili planinsko literaturo, na kakšne zvrsti oziroma žanre?

Hladnik: Planinska besedila lahko tako kot kakšno drugo pisanje razdelimo po funkcijskih zvrsteh na publicistična, strokovna in leposlovna, ko pa vzamemo v misel govorjeni jezik, bloge in spletne forume, pa še v splošnosporazumevalna. Kot literarnega zgodovinarja me zanimajo v prvi vrsti leposlovna besedila v ožjem pomenu besede: proza, poezija, dramatika. Ker pa je pravih planinskih povesti in romanov malo, da o dramatikah ne govorimo, radi vključujemo tudi tako imenovane polliterarne vrste: potopisje, esejistiko, dnevnik, spomine, biografije, če le kažejo kaj interesa za jezikovni artizem, če so torej dobro narejene. V navadi je posebej obravnavati mladinski segment planinske literature.

Planinsko leposlovje žanrsko ni enotno. Tradicionalno je pripadalo žanru kmečke povesti, znotraj katerega je poznalo lovske in pastirske (planšarske) povesti, danes pa je povečini del športnega pripovedništva, kamor štejemo alpinistične (plezalske), smučarske in odpravarske zgodbe (mogoče tudi pohodniške, planinske ...). Pri zgodovini planinstva gre za strokovni interes in strokovni jezik. V načelu se da tako strokovno knjigo, takó kot vsako drugo zgodovinsko pisanje, prevesti v publicistični ali leposlovni jezik, zato si lahko predstavljam tudi literarizirano zgodovino slovenskega planinstva.

Knjige in zbornike izdajamo ob raznih obletnicah in priložnostih. Skorajda za vsak kucelj obstaja eden ali več planinskih vodnikov. Veljalo je, da mora vsak, ki je nekaj dosegel v alpinizmu, napisati knjigo, mnogi pišejo svoje gorniške spomine. V preteklosti je bila za vsako odpravo (npr. v Himalajo) izdana knjiga, celo več kot ena sama. Kako razvrstiti te publikacije?

Hladnik: Žanrska hibridnost ni nič prepovedanega in nič redkega. Prav v presenečanju naših pričakovanj in v kršenju žanrskih pravil je verjetno njihov literarni presežek. Veliko več kot nekoč je publicističnih, reportažnih besedil, ki jih Cobiss pravično uvršča v kategorijo dokumentarna literatura.

Kakšna je perspektiva odpravarske literature?

Golob: Po mojem je s tem konec, ker so se spremenile okoliščine. Včasih so bile t. i. velike odprave, danes pa jih ni več.

Je planinske prevodne literature pri nas dovolj?

Golob: Takšne izdaje se po mojem založbam ne splačajo. Dejstvo je, da danes veliko ljudi dobro bere angleško in znajo takšne knjige prebrati tudi v originalu.

Komu se da danes pisati in zakaj pišejo?

Hladnik: Literatura formira paralelni fiktivni svet, v katerem iščemo alternativne odgovore na dileme tega sveta. Večja ko je osebna in socialna stiska, intenzivneje poteka literarno iskanje. Če manj pišemo, lahko to pomeni, da živimo relativno srečnejše življenje. Vprašanje je seveda, ali je to dobro za preživetje civilizacije, ki je do zdaj njen razvoj poganjalo nezadovoljstvo sposobnih posameznikov. Ko sem listal po slovenskih planinskih knjigah, me

Miran Hladnik
FOTO: IRENA MUŠIČ HAJBAN

je presenetilo, kako pogosto so jih avtorji posvetili svojim ženskam. Posvetilo je nekakšno opravičilo, da so se goram posvečali bolj kot njim, da je zaradi gora trpelo družinsko življenje in so trpele ljubezenske zveze. Individualizem, nevezana eksistenca je danes vedno sprejemljivejša družbena možnost, zato, domnevam, počasi usiha konfliktni potencial, ki ga predstavljajo gore v razmerju do družbe. V Kozakovem *Belem macesnu* 1926 je bil glavni junak plezalec skoraj družbeni izobčenec, danes so skrajno individualistično razpoloženi alpinisti nacionalni junaki.

Kakšno literaturo torej bere slovenski bralec planinske literature in kdo jo piše?

Hladnik: Lepo bi bilo verjeti, da so ljudje, ki hodijo v hribe, tudi kulturno dejavnejši, da torej več berejo, razmišljajo, debatirajo, pišejo in da je delež kvalitetnih objav zato med njimi večji. Kreativni angažma množic je že sam po sebi nekaj pozitivnega. Bolje je namreč imeti čredo slabo pišočih kot čredo zgolj beročih. Bolje je slabo realizirati princip aktivne pismenosti kot gojiti princip bralske pasivnosti. Ljudje preprosto več pišejo, bralci se spreminjajo v pisce. To je s stališča kulture, ki si za ideal postavlja posameznikovo kreativnost, dobro. Kvaliteta napisanega ni več v prvem planu, ampak zadovoljstvo, ki ga generira slehernikova ustvarjalnost in tako prispeva h kvaliteti njegovega življenja in stopnji družbene sreče.

Golob: Zaradi množičnosti ni kvaliteta nič boljša. Devetdeset odstotkov napisanega je *šoder*, le redka dela imajo vrednost, ampak to velja itak za vsako človeško dejavnost. Včasih je bilo izdati knjigo težje kot danes, tega ni mogel početi ravno vsak, veljala je selekcija. Danes so kriteriji osebni. Mnogi si mislijo: ko sem že toliko naredil, je čas za knjigo. Če ne najdeš založbe, pa izdaš knjigo v samo-

založbi. Kaj je kvaliteta in kaj ne, vedno pokaže čas. Po svoje je v redu, da se zaradi konkurence drugih medijev gorniške literature lotevajo le tisti, ki jim je dejansko veliko do knjige, kar je svojevrsten filter, ki omogoča kvaliteto. Mislim, da mora imeti avtor močno željo napisati knjigo, to je temelj, da bo lahko tudi dobra. Ko je Nejc Zaplotnik pisal svojo *Pot*, ni mislil na nič drugega kot le na knjigo. Najbrž ni imel v glavi filma.

Košir: Zaplotnik ni pisal knjige za druge, pač pa zase, vendar si ob pisanju verjetno ni predstavljal, kakšne temelje bo s tem postavil slovenski planinski knjigi. Za Kmecla je bil Zaplotnik planinska klasika še za časa življenja. Vsaka beseda, ki jo kdo napiše o gorah, je dragocena, ena gre bolj v ušesa, druga izgine. Sodobni gornik pač čuti potrebo, da nekaj pove. V preteklosti so bili filtri uredniki, kot Tine Orel in Josip Tominšek. Če danes avtorjem založbe

FOTO: EMIL PEVEC

Mitja Košir
FOTO: IRENA MUŠIČ HABJAN

ne objavijo knjige, jo pač izdajo v samozaložbi. Vendar se lahko na ta način trg hitro nasiči. Po drugi strani pa vedno bolj spoznavam, da planinske knjige berejo tudi ljudje, ki jih gore kot končni cilj niti ne zanimajo, pač pa jih zanima bolj atraktivna zgodba, pri čemer posegajo predvsem po tuji prevodni gorniški literaturi.

Kako se lahko razvije dober planinski pisec? Mora biti najprej pisatelj ali se lahko planinskega pisanja tudi priučiš?

Hladnik: Človek je učljivo in priučljivo bitje in pisateljska obrt ni nobena izjema. Seveda pa gre naravnim talentom pisanje bolj gladko od rok. Močna čustvena doživetja znajo biti včasih ovira prepričljivi literarni artikulaciji. To velja tako za planinske kot ljubezenske ekstaze, za taboriščno tematiko ipd. Za dobro literaturo je potrebno oboje: identifikacija s temo in obenem distanciranje od nje.

Je pisanje leposlovja zahtevno delo?

Golob: Pisanje leposlovja je nekaj povsem drugega kot pa prelivanje gorniških spominov na papir. Že ob pisanju knjige o smučanju z Everesta sem spoznal, da si je za pisanje treba vzeti čas. Mladinski planinski roman, ki je tik pred izidom, je pisan v tretji osebi, s čimer sem imel kar težave, pogosto sem hotel povedati preveč. Na srečo je odločen urednik spravil zadeve na pravo mesto. Vsaka knjiga je zahtevna, če naj bo dobra. Gorniški roman je na neki način še posebej zahteven, ker gre vendarle za žanrsko literaturo. Na mojem področju – mladinski pustolovski roman, ki se dogaja v gorah – je huda konkurenca. Ob pisanju sem imel v mislih *Bratovščino sinjega galeba*. Danes sicer to ni več moderno, ampak verjamem, če je dobro napisano, lahko gane tudi ljudi, ki sedijo pred računalniki in razmišljajo bolj po "harrypotersko".

Hladnik: Avtor se mora odločiti, ali bo ugajal literarnim zgodovinarjem in kritikom, ki hočejo vedno neke oblikovne inovacije, ali pa bo ugajal bralcem, ki hočejo pogosto le napeto sugestivno zgodbo. Najbolje je seveda, če tekst ustreza obema kriterijema.

Bi lahko rekli, da danes ni dovolj piscev nekdanje slave? Obstaja generacijski prepad?

Hladnik: Pisateljska slava ni več nevprašljivo blago. Prav velikega povpraševanja po pisateljskih avtoritetah ni več, ker se pod vplivom drugih medijev uveljavlja kolektivno avtorstvo, ki jemlje avro "velikim peresom". Založnikom je seveda najlažje privabljati bralce s preizkušenimi legendarnimi imeni, vendar ko/če teh ni (več), je treba spremeniti strategijo in ponuditi alternativne vrednote: namesto avtoritete kreativna participacija vsakega posameznika. Možnostim, ki jih odpirajo kreativnim ljudem elektronske oblike komunikacije, pripisujem velik pomen. Tam se kalijo dobra peresa, ki jih potem lahko "dvignemo" na raven revijalne in knjižne objave. Na spletu bodo morali objavljati tudi že priznani avtorji, če bodo hoteli ohraniti bralce in si pridobiti nove.

Košir: Za planinsko knjigo se ne bojim, saj v množici pišočin ne vidim generacijskega prepada. Med današnjimi mladimi pisci vidim veliko nadarjenih.

Ima knjiga danes konkurenco v drugih medijih?

Hladnik: Raznolikost medijske ponudbe ni brez vpliva na planinsko založništvo, vendar bi bilo narobe gledati na internet, TV itd. samo kot na konkurenco. Če bi bili knjižni založniki fleksibilnejši, bi poskrbeli za sinergijske učinke z vzporednimi izdajami v različnih medijih.

Golob: Knjiga ima strahovito konkurenco z drugimi mediji. Po mojem mladi berejo zelo malo. Knjiga ni več njihov medij. Srečujem jih v plezališčih in se z njimi pogovarjam, pa ne vedo več, kdo je bil Hermann Buhl, ne poznajo *Treh zadnjih problemov Alp*. To je zanje kot zastava 101. Saj, če pogledamo: po prvem vzponu v Obrazu Sfinge je nastala knjiga, po prvi prosti ponovitvi te smeri pa film. Če nekdo noče brati knjige, ga v to ne moreš prisiliti. Vendar knjigo poznajo, če jo popularizirajo drugi, bolj popularni mediji, na primer film in video. Verjamem pa, da bo kvalitetna knjiga vedno našla pot do bralca, vendar ji je treba pri tem pomagati z drugimi mediji in pristopi ter aktivno promocijo. Primer so moje *Svinjske nogice*, ki jih brez nagrade sploh ne bi opazili.

Zakaj potem pišete, če mladi knjig ne berejo?

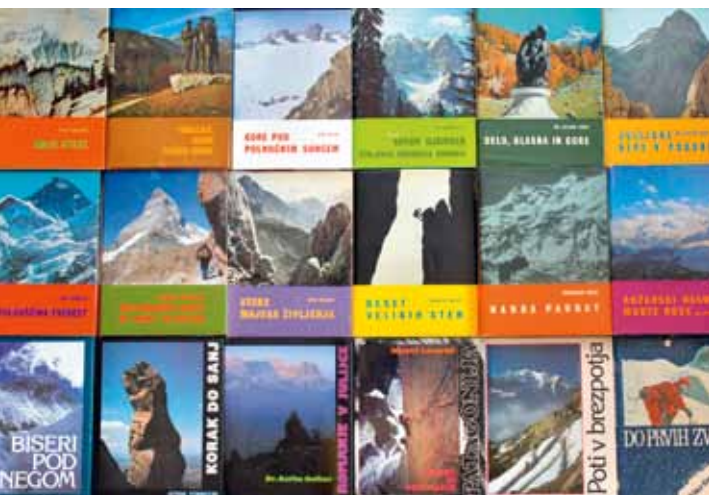
Golob: Ker ne pišem za bralce, pač pa zase. To je en tak paradoks. Brez bralcev je sicer vse brez veze, ampak dejansko ne razmišljam o njih, ko se lotim pisanja. Če pa že, potem razmišljam o bralcu, ki bi ga rad sprovočiral, razjezil. Zdi se mi, da je včasih treba narediti tudi kaj proti vetru, če se tako izrazim. Mladinski roman sem začel pisati, ker čutim dolžnost do alpinizma, saj se mi zdi ta dejavnost krasna, nekakšen anti-pod temu, kamor nas vodi potrošništvo, do "instant" vrednot. Zdi se mi tudi, da človek pri ukvarjanju z alpinizmom na nek način odraste, saj se mora pogosto hitro znajti. Tega danes pri mladih ni več ...

Kakšna knjiga bi prej našla pot do bralca, bogato opremljena in draga (zborniki, monografije) ali skromnejša in cenejša (žepna knjiga)?

Hladnik: Slovenci so bili nekoč mahnjeni na lepe knjižne hrbtnje trdo vezanih serij, ki so v dnevni sobi molče pričali o njihovi kulturi. Spretni akviziterji bodo po hišah še vedno znali prodati drage slikovno bogate monografije, vendar so te knjige bolj za postavljanje in gledanje, zares pa se berejo tiste, ki jih ljudje kupijo iz bralskega interesa, in te morajo biti poceni. Med trdo vezano knjigo in broširano izdajo cenovno ni več tako zelo velike razlike.

Košir: Strokovna literatura in vodniki naj bodo v žepni obliki, da jih lahko vzameš s sabo na turo.

Golob: Raje berem žepno knjigo.

Nekoč prepoznavne naslovnice zbirke *Domače in tuje gore* (Založba Obzorja, Maribor) FOTO: EMIL PEVEC

Kaj pa prepoznavnost knjige? Včasih so nam v oči padle izdaje založbe Obzorja (tiste značilne naslovnice s spodnjo barvno pasico), danes pa morda vzgojne knjige Planinske založbe in vodniki Sidarte. Je v tem pot do bralca?

Hladnik: Knjižne serije krepijo bralske navade in večajo prepoznavnost. Knjige v zbirki s kontinuiteto imajo večji vpliv kot posamezne izdaje založb in avtorjev, čeprav internet omogoča široko reklamo tudi neznanim.

Kje vidite prihodnost planinske knjige?

Golob: Prihodnost planinske knjige vidim v žanrski literaturi, nekaj podobnega, kot je roman Dušana Jelinčiča *Umor pod K2*, v mladinskem romanu ali kratkih zgodbah.

Košir: Tiskana knjiga ne bo izginila, saj ko imaš vsega dovolj, vzameš v roko knjigo. Rad bi videl, da bi se knjige spet pojavile v bivakih, kjer bi jih v slabem vremenu lahko vzel v roko, tako kot smo jih nekdanj.

Hladnik: V času, ko se zelo spreminja naše branje (vedno več preberemo na zaslonu) in ko se cena na bralno enoto niža (na spletu vlada pač princip zastonj), ko stare izdaje dobimo na klik preko digitalne knjižnice, vidim za založnike možnost preživetja v preizkušanju novih poslovnih modelov: kombinirane tiskano-spletne izdaje (cenovno dostopen tisk e-izdaj na zahtevo), izdaje za bralnike, odprtje forumov za sprotno bralsko odzivanje, oblikovanje agregata planinskih blogov in druge planinske komunikacije, repozitorija planinske fotografije oz. njihove podatkovne zbirke ipd. Branje leposlovja po internetu je bilo še nedolgo nazaj nepredstavljivo, vendar se naše navade hitro spreminjajo in novotarije, ki jih danes nezaupljivo odklanjamo, bodo že jutri del vsakdanjika.

Pa se ob tem spreminja samo medij ali tudi vsebina?

Hladnik: Sprememba medija nujno pomeni tudi spremembo vsebine. Gre za spremembo odnosa med avtorjem in bralcem. Avtor ni več instanca, ki bi bralca poučevala, mu kazala pot, razširjala obzorja. Danes si bralec v skladu s poudarjanjem posameznika v naši civilizaciji jemlje pravico, da živi kulturno tako, kot sam misli, da je zanj najbolje, in to omejuje tradicionalno avtorsko avtoriteto. ◯

Dobimo kje na enem mestu seznam vse planinske literature, leposlovne in dokumentarne?

Hladnik: "Za starejše obdobje je glavni vir Mundova bibliografija iz leta 1965 *Gore v besedi, podobi in glasbi*, sicer pa smo se navadili najprej pokukati na splet, kjer se v gesli planinska literatura in planinska povest na Wikipediji sproti dodajajo sveži naslovi. Celo vaša zbirka gornjskih pripovedi *Čez rob* je že vpisana tam, še preden je prišla iz tiskarne."

Lani je na Fakulteti za šport z nalogo **Pregled slovenskega leposlovja s področja gornštva** diplomirala Jana Zgubin. Njena zanimiva naloga je dostopna na naslovu: <http://www.fsp.uni-lj.si/COBISS/Diplome/Diploma22057060ZgubinJana.pdf>.

V dušo prinašajo sonce z vrhov

Razmišljanje o planinskem leposlovju

✍ Marjan Bradeško

Stojim doma pred knjižnimi policami. Poseben del je namenjen planinski literaturi. In ugotavljam, kako malo je v moji knjižnici planinskega leposlovja. Pa imam kar večji del vseh knjig s planinsko tematiko, ki so v zadnjih desetletjih izšle pri nas. Večina nas se hitro navduši nad priročniki in vodniki. Ker so tako neposredno uporabni! Tudi knjige, kjer je veliko fotografij, nas hitro pritegnejo. Ker smo vizualna bitja. Kaj pa knjige, v katerih ima glavno moč le beseda? Najprej jih gledamo, potem se počasi potopimo med platnice, nato oko drsi po črkah, ki jih misel sestavlja v besede, stavke ... in šele tedaj se prične v naših mislih prebujati! Šele tedaj se pričene veliko dogajanje. Je že res, da slika pove več kot tisoč besed, toda slika je včasih preveč resnična, saj pokaže točno tisto, kar je. Beseda pa počasi, nezavedno, v domišljiji gradi sliko - sliko, ki ima osebni pridih. Beseda je le okvir, v katerega bralec umesti svoje spomine, svoja hrepenenja in svojo domišljijo. In si na ta način ustvari najlepšo podobo, svojo!

Bolj plastično, bolj doživeto ko pisec prikazuje gore, bolj se bo v to sliko vživel tudi bralec.

Pravi mojstri z besedo prikažejo podobo celo za kraje in položaje, v katerih se bralec ne bo znašel nikoli. Koliko od nas je že kdaj hodilo po strmih himalajskih pobočjih ali se bližalo vrhu osemstisočaka po vihnem grebenu? Sam že nisem bil med njimi. Pa vendar sem iz nekaterih odličnih himalajskih knjig, seveda z leposlovnim tonom, začutil – prepričan sem – točno tisto, kar je avtor doživljal tam gori v redkem zraku, utrujen in na meji med življenjem in smrtjo. Kajti dober pisatelj ne prikaže le verne slike kraja, dober pisatelj z besedo ustvari občutke, tako žive, da bralec nenadoma potuje z njim. Spominjam se,

kako sem nekoč z Iztokom Tomazinom, že napol v blodnjah, sestopal s Čo Oja (v knjigi *Turkizna boginja*) ali z Vikijem Grošljem na smučeh v nekem nadzemskem siju drsel z Mount Vinsona, najvišjega vrha Antarktike (v knjigi *Antarktika, južno od vsega*). Seveda le v mislih, a verjamem, da sem čutil tako, kot je čutil avtor – in kot je uspel zapisati. Nekoč sem začutil tudi tisti srh, ki te spreleti, ko v kočo udari vest o nesreči – tako, kot je to zapisal Danilo Cedilnik-Den v zgodbi *Obrazi s fotografije* (v knjigi *Sledovi ptic*). Še bi lahko našteval odlične knjige, v katerih je od gora uročenim mojstrom besede uspelo prinesiti doživetje gore v domači naslanjač, ga zapisati na papir in s tem ustvariti – mnogo več kot sliko. Dobro planinsko leposlovje obuja lep spomin in rojeva novo, silno hrepenenje. Pri naša bralcu lepoto in nekaj dobrega. Emilijan Cevc je v knjigi *Preproste reči* takole zapisal, kar mu je povedala neka žena o poslanstvu tistih, ki pišejo: "Veliko odgovornost nosite, vi, ki hočete pisati, pa ne znate ljudi potolažiti. To bi bilo najmanj, kar jim dolgujete. Vaše delo ne sme biti nož, ki reže novo rano in bolečino. Vidiš, jaz pomagam ljudem vsaj tako, da jim hladim opeklino s šentjanževim oljem ..." Prepričan sem, da večji del planinskih pisateljev želi svoje veselje ali svoje doživetje, morda tudi težko, deliti z bralci, jih na ta način razveseljevati ali jim vsaj blažiti bolečine s "šentjanževim oljem" lepih besed. Leposlovje pomeni prav to!

Kdo napiše le knjigo ali dve, drugi jih veliko. Kdo ne najde več navdiha ali pa je preprosto zadovoljen s tem, kar je dal iz sebe. Spet drugega žene nenehna želja povedati, preliti svoje občutke na papir in jih sporočiti drugim ... A vedno je tu tudi odgovornost! Odgovornost do bralca. Ni namreč lepšega,

ko z avtorjem podoživljaš njegove gore - in to sprejemaš iz knjige, ki si zasluži to ime! Pa je lahko to čisto leposlovje ali pa le potopis, reportaža, nenazadnje celo vodnik. Tine Mihelič je še v slednjih znal ustvariti imenitna občutja in prikazati lepoto poti.

V današnji poplavi "pisateljev" si lahko le želimo, da bi na planinskem področju še imeli ljudi, ki hočejo, zmorejo in so večji besede! Besede, katere moč je silna. Že sam naslov knjige lahko zbudi najčudovitejše podobe: *Sneg na zlati veji* (Igor Škamperle) ali pa *Biseri pod snegom* (Dušan Jelinčič). Lahko je povabilo: *Takrat me počakaj, sonce* (Milan Romih) ali kar *Pot* (Nejc Zaplotnik). Morda je spodbuda za razmislek: *Smisel in spoznanje* (Matevž Lenarčič) ali pa *Korak do sanj* (Iztok Tomazin). Črke pa potem spleto mrežo, podobno kot niti v čipki - zgradijo sliko, ki ostane. Tako, kot je ostala meni, ki mi je Miklavž v tretjem razredu prinesel knjigo Janka Mlakarja *Iz mojega nahrbtnika* in s katero sem se "odpravil na pot v gore". Takrat je bil Triglav le slutnja na obzorju, le nekaj let kasneje sem poznal že daljno Himalajo (*Makalu*, Aleš Kunaver s sodelavci). Od takrat naprej sem bral in se navduševal in hrepenel in hodil po sledih avtorjev in iskal krajev in mest in občutij. Od takrat naprej so viharji iz knjig prerasli v viharje na pravih grebenih, sijajni zimski dnevi, ki so se bleščali le izza platnic, so zasijali pred mojimi očmi na zasneženih planjavah ... in počasi sem tudi sam hotel povedati drugim.

Da bi le tudi danes še marsikdo našel tako lepoto, kot sem jo našel sam, še kot otrok, in zaradi katere je moje življenje danes lepše in misel širša. A tam na kupu za branje me čaka še toliko knjig! ◊

Gašerbrum 1

Odprava v Karakorum

✍ Miha Habjan

Vzpon na Hidden Peak, v ozadju Čogolisa, kjer je med poskusom prvega pristopa na njen vrh življenje izgubil veliki Hermann Buhl. FOTO: URBAN NOVAK

Odpravo v Karakorum sem nosil v sebi že lep čas. Vedel sem tudi, da si želim na osemtisočak. V meni se je zasedrila podoba mikavne gore, in ko sem listal po literaturi ter brskal po internetu, sem vedel, da bi bil Gašerbrum 1 primeren za uresničitev ideje o alpskem vzponu na osemtisočak. Ideja je počasi dozorela, pokazala se je možnost in odprava je pri PZS dobila zeleno luč. Izbrali smo super moštvo. Sami mladi, zagnani in v vertikalah sten preverjeni fantje.

Junija smo odšli na 50-dnevno pot v Pakistan. Prihod v Islamabad ni bil tako šokanten, kot sem pričakoval. Prvič sem bil v muslimanski deželi in hote ali nehote sem od doma prinesel neke predstave o muslimanih in o Pakistanu. Moram priznati, da so me poleg gora najlepše presenetile prijaznost, ustrezljivost in toplina Pakistancev. Uredili smo vsa potrebna dovoljenja, nato pa odleteli v Skardu. Med letom se je prikazala mogočna in osamljena Nanga Parbat, ki kraljuje nad sivo pokrajino daleč naokoli. V Skarduju je bilo treba

pripraviti tovore, prišel je preostali del pakistanske ekipe, malo smo raziskovali po okolici ter opazovali živahno življenje v vasi. Posebej so mi v spominu ostali vaška igra kriketa s številnimi gledalci in popoldanski glasovi z minareta, ki so ljudi pozivali k molitvi.

Pot do Askol je bila zanimiva, še posebej zaradi adrenalinske vožnje s terenci. Askole so zadnja zelena vas, kjer se cesta konča. Prvič smo prenočili v šotorih. Zjutraj so prišli glasni nosači. Vsak je dobil svojih 25 kilogramov tovora in osem-dnevni treking proti baznemu taboru se

je začel. Dnevno smo naredili za nas ne prenaporne nosaške etape. Počasi, vsak dan bolj, so se razkrivale ošiljene gore nad dolino. Najprej nižji sivi vrhovi, potem mogočne rjave granitne špice, za njimi pa beli orjaki. Vrhove smo poznali, čeprav smo bili razen Dejana vsi prvič tam. Skupina Trango, Uli Biaho, Katedrale. Pri stolpih Trango se je začel dolgi ledenik Baltoro. Razgledi so bili navdušujoči, in bolj ko smo se bližali baznemu taboru, lepše so bile gorske kulise. Najprej mogočni, v večerni svetlobi rdeče obarvani Mašerbrum, nato žalostni Mustagh Tower ter v daljavi prelepi in hkrati zastrašujoči Gašerbrum 4. Vrhunec pogledov nad Baltorom pa so bili razgledi nad stičiščem dveh ledenikov, Konkordijo. Levo orjaški, divji in najvišji K2, poleg njega troglavi Broad Peak, v daljavi desno nebeško bela Čogolisa. Takrat sem razumel, zakaj je treking tam eden najlepših.

Gašerbrum 1 v zadnji dnevni svetlobi FOTO: MIHA HABJAN

KONEC SPROŠČENEGA TREKINGA, PRAVI ZAČETEK ODPRAVE

Višina nas je začejala opozarjati, kdo je gospodar tam zgoraj. Hitrejši utrip srca, rahel glavobol in pospešeno dihanje so postali naši nezaželeni sopotniki. V naslednjih dveh dneh smo prišli v bazni tabor. Naš Skriti vrh, drugo ime za Gašerbrum 1, se je dopoldne ob prihodu v bazo skrival v oblakih, proti večeru pa se nam je le razkril. Lepa gora je. Nosači so pustili tovore, dobili plačilo za opravljeno delo, in kot je navada, še nekaj napitnine, potem pa odhiteli proti dolini. Na ledeniku je bilo še komaj kaj prostora za naš tabor. S težavo smo postavili šotore, kuhinjo in jedilnico, nato pa smo se spoznali s številnimi sosedi v "mali vasi" na ledeniku ter pridobili informacije o razmerah. Prvi obeti niso bili nič kaj spodbudni, saj je bilo na gori ogromno novozapadlega snega.

Po dveh dneh sta bila na vrsti prva aklimatizacija in prvi stik z ledenim slapom, razbitim ledenikom, ki vodi do tabora 1. Pot se je vlekla, koraki so bili težki, razdalje pa neskončno dolge. Kako zoprni so vedno prvi dnevi aklimatizacije. Še dobro, da so bili vsi Gašerbrumi okoli nas tako fotogenični. Na desni enka, nato dvojka, potem se vrstijo vse do Gašerbruma 6. Sredi dneva smo le prišli v tabor 1, postavili dva šotora in se vrnili v bazo. V naslednjih dneh so si sledili aklimatizacijski vzponi ali ure počitka v bazi. Moram priznati, da so bili dnevi počitka res prijetni. Kuhar in njegov pomočnik sta nas razvajala z dobrotami trikrat na dan, dnevne temperature so bile prijazne, v bazi pa se je nenehno kaj dogajalo. Če že nismo igrali taroka v svoji jedilnici, smo pili čaj pri sosedah ali pa vsak s svojo knjigo počivali v topli spalni vreči. Sicer pa je tako ali tako bilo vedno treba kaj postoriti.

Slaba stran najvišjih gora je, da se je treba zaradi zadostne aklimatizacije večkrat povzpeti relativno visoko. Pri nas je to pomenilo večkratno vzpenjanje preko ledenega slapu do tabora 1 in naprej na sedlo Gašerbrum La (6500 m) ter še višje. Marsikomu je šla ta pot že pošteno na živce, zaradi česar so fantje kmalu zagledali dva dobra cilja nad baznim taborom. Tako sta se Urban in Ambrož še za aklimatizacijo zapodila v Hidden Sud (7109 m), kjer sta v treh dneh preplezala novo smer in osvojila vrh. Ostali so se zagledali v Gašerbrum 6, sam pa sem ostal osredotočen na glavni cilj.

Vreme nam je prvih 14 dni dobro služilo, potem ne več. Ob prvem poskusu na vrh Gašerbruma 1 smo štiri dni čakali na Gašerbrumu La, nato pa smo se le sprijaznili, da z vrhom ne bo nič. Ravno v tem času so Miha Z., Tadej in Luka plezali na Gašerbrumu 6. Dva dneva so plezali le ponoči in nato 300 metrov pod vrhom zaradi

Skupine nosačev pred Konkordijo, v ozadju Gašerbrum IV. FOTO: MIHA HABJAN

slabih snežnih razmer obrnili. Ko smo bili ostali še na sedlu, trojica pa je plezala, sta prišla pakistanska nosača in povedala, da je naša trojka dosegla vrh. Skakal sem od veselja, kričal, presrečen. "Zdaj pa samo še mi na vrh enke, pol gremo lahk' pa kar domov!" Žal je še isti dan kasneje po radiu prišla vest, da niso dosegli vrha.

PO SKORAJ TRIDESETIH DNEH JE ŠLO KONČNO ZARES

Počasi se je bližal dan, ko naj bi zapustili bazni tabor, medtem ko se vreme še kar ni in ni hotelo ustaliti. Vmes smo opustili visoke cilje in se osredotočili na Japonski ozebnik. Tudi tam je bilo jasno, da ne bo lahko. Novega snega je bilo veliko, vreme pa nestabilno. Po mnogih sestankih z drugimi člani odprav in po preučevanju različnih vremenskih napovedi se je le pokazala možnost za poskus proti vrhu. Na goro je odšla vsa sedmerica, nad taborem 3 (7100 m) pa smo ostali le še Miha, Urban, Ambrož in jaz. Na večer pred odhodom proti vrhu sta bila morala na višku in popolno prepričanje v uspeh.

Z nočjo je začelo snežiti, pa po napovedi ne bi smelo. "Preklete napovedi, če bi vedeli, bi šli en dan prej na hrib." Ob 22.00 uri smo odšli proti vrhu, se ves čas vzpenjali in gazili v nenehnem sneženju. Razmere so bile obupne. Napredovali smo prepočasi, in ko se je zdanilo, je prišlo glasno vprašanje: "A se nismo zmenil, da v tak'm ne bomo gor hodil?" Tiho je sledil pritrdilni in boleči da, nato pa: "Ja, zakaj smo pa potem še tu?" Po mučni tišini je padla kocka in kmalu za tem smo začeli poklapani sestopati, za las smo ušli dvema plazovoma in bili še isti dan pozno ponoči v baznem taboru.

SPOZNAVJE

Kako lepše se je vračati z odprave, ko ti uspe uresničiti zastavljeni cilj. Takrat ne iščeš izgovorov drugje. Ko pa smo ostali praznih rok, je bil korak proti domu bolj grenak. Pa ne za dolgo. Dolga odsotnost od najbližjih in od doma je tudi naredila svoje, zato smo bili pravzaprav veseli, da je bilo vsega konec.

Vseeno je bila odprava dobra izkušnja. Za nižje vrhove, visoke okoli 7000 metrov, bi morali tri tedne prej na pot. Kot prvokrat vodja odprave na osemti-sočak sem se naučil in spoznal marsikaj. Z vremenom in snežnimi razmerami pa je tako ali tako vedno loterija.

Pravijo, da alpinist vedno pusti del sebe v gorah, kjer je plezal. Morda. A zagotovo tudi prinese domov del sveta, gora in ljudi, kjer se je potikal. Na stotine lepih malenkosti, ki so se med odpravo nabirale in se sestavile v celoto, pomeni največ. Tako je Gašerbrum 1 v meni zasidran še močnejše. Čeprav to vedno rečem, se bom v Pakistan zagotovo vrnil, četudi samo na trekking.

Skriti vrh, Gašerbrum 1, je za nas ostal skrita gora. A razkrila se nam je prečudovita dežela prijaznih ljudi ter visokih in lepih gora nad Baltorom. Predvsem pa je bil vsak izmed nas na svoj način bogatejši za nove izkušnje in nova spoznanja, s čimer bomo živeli naprej. Živeli pa bomo tudi z idejo in željo po vnovičnem srečanju z gorami Karakorum. ◉

Udeleženci odprave (z leve proti desni): Urban Novak, Miha Zupin, Miha Habjan, Dejan Miškovič, Ambrož Bajde, Tadej Krišelj in Luka Ajnik. FOTO: MIHA HABJAN

Hidden Sud (7109 m)

✍️ Ambrož Bajde

Z Urbanom sama sediva pri večerji. Ostali so v taboru 1, na aklimatizaciji. Za večerjo imava omako iz čičerike, riž in čapatije. Zajtrk naročiva ob štirih zjutraj. Ko naslednje jutro pozajtrkujeva, nama "strežbač" Ali podari prijazni besedi *Insha Allah* (z božjo pomočjo).

Do stene naju loči približno ura hoda čez dokaj podrt ledenik. Počasi se zdani. Prvo polovico dneva preživiva v senci, kar nama ne povzroča velikih težav, saj ves čas plezava. Naklonina ne presega ekstremne strmine, zato se ne naveževa. Smer naju ves čas vodi po izrazitem, širokem snežnem žlebu, ki ga na vrhu zapira skalna pregrada. Občutek krušljivosti zgornje pregrade naju hitro prežene v desno na majhen snežni greben, ki naju prijazno nagradi z jutranjim soncem. Napredujeva hitro, dokler naju na grebenu ne zaustavi velik skalni stolp. Obideva ga po levi strani, občutek mi pravi, da sva že blizu prostora za bivač, ki sva ga par dni prej ogledovala iz aklimatizacijske ture. Po približno šestih urah sva na grebenčku, kjer naj bi stal najin šotor. Ob kovanju in postavitvi zavetja

nama minejo še tri ure. Končno sta na vrsti počitek ter kuhanje potrebne tekočine in hrane. Južna lega stene nama pričara topel popoldan.

Noč je dolga, še posebno, če slabo spiš. Lahko opazujem vremenske spremembe in proti jutru se zelo okrepi veter. Prvo budilko zato prestaviva za kakšno uro in na koncu se odpraviva šele okoli devete ure. Lahkotna misel, kako naju do vrha loči le nekaj ur, naju že na poti do grebena postavi na realna tla, saj za 300 višinskih metrov porabiva cele štiri ure. Zadnji raztežaj pod grebenom se tudi varujeva, saj je naklonina narasla, sneg pa je postal zelo globok. Greben kot ena sama velika opast in gaženje do pasu sta razloga, da ostaneva navezana. Napredovanje postaja naporno, čeprav se menjava v vodstvu. Napori mi grejo na trenutke na živce, potem se zavem, da sem na višini okoli sedem tisoč metrov. Med potjo navzgor nama pogled pogosto uhaja proti G1, na katerega bova odšla po povratku v bazo. Bolj ko se bližava vrhu, daljši so postanki in manjša je motivacija.

Ko stojiva na vrhu, naju prevzame mogočen razgled. Ozračje je mirno, vidljivost je neverjetna, a se kljub temu hitro odpraviva nazaj proti bivaku. Sestop opravi po isti poti kot vzpon. Ko tako brezskrbno hodiva po grebenu, v nekem trenutku močno počni. Trenutek je neskončen, ko se neha, se priveževa in nadaljujeva. Z grebena opravi par spustov po vrvi. Tako se je lahkotni, nekajurni sprehod do vrha, kot sva sprva predvidevala, razvlekel na ves dan, saj šotor doseževa ravno ob mraku. Med kuhanjem tekočine oba že rahlo dremava.

Zadnji dan preskočiva zajtrk, spakirava svoj mali dom in se z obrazom proti steni poženeva proti njenemu vznožju. Na dveh koncih ubereva za odtenek drugo smer kot pri vzponu. V bazo prideva po treh dneh, vesela in navdušena nad novo izkušnjo. 📍

Urban Novak in Ambrož Bajde sta v gori Hidden Sud splezala novo smer: InshaAllah, TD (70°/50-60°), 2000 m.

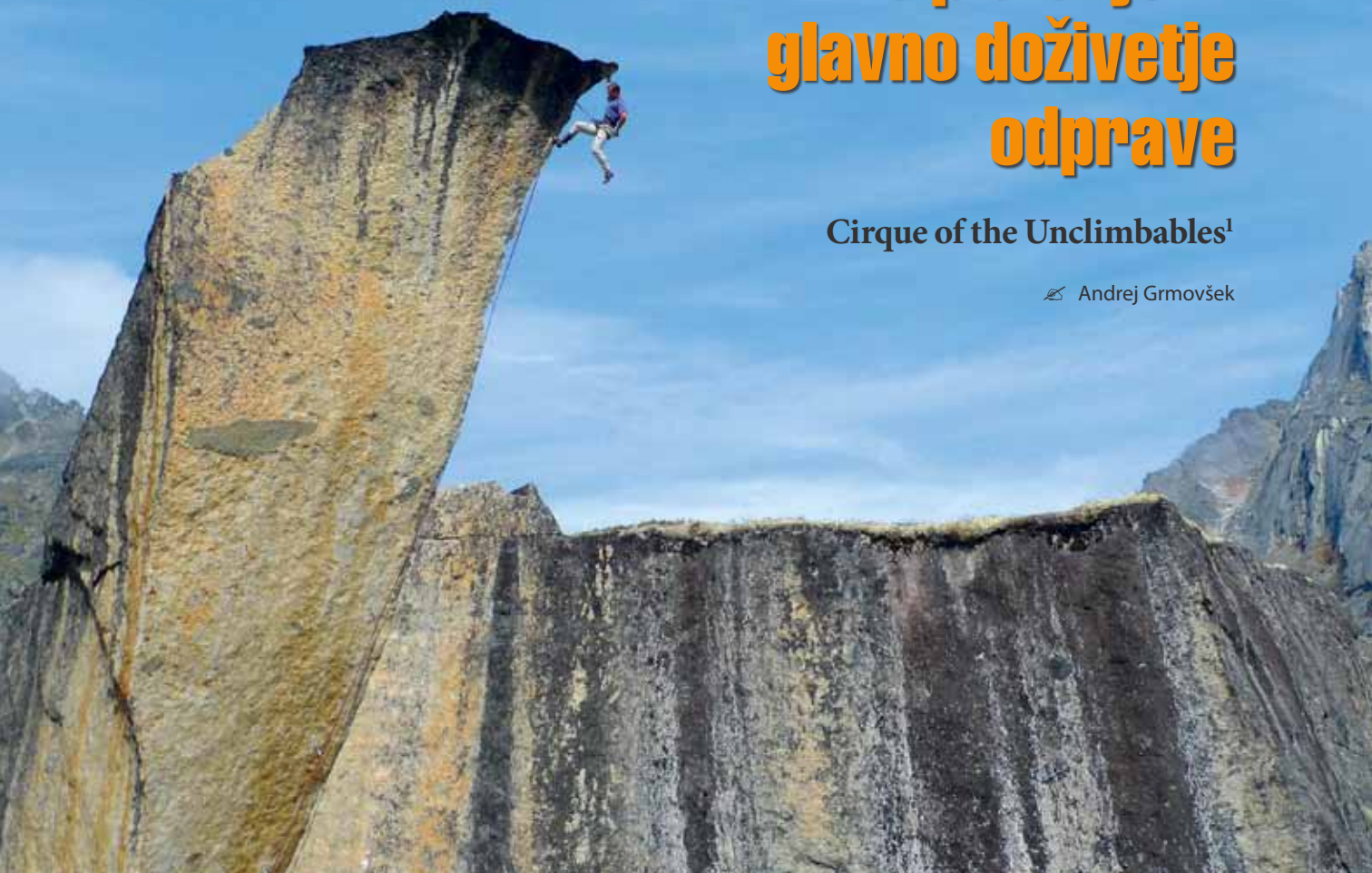

Osamljeni pakistanski nosač FOTO: MIHA HABJAN

Ko plezanje ni glavno doživetje odprave

Cirque of the Unclimbables¹

✍ Andrej Grmovšek

Rekreacija na balvanih v bazi FOTO: TANJA GRMOVŠEK

"GOOD LUCK!"²

Tanja sedi tik za Billom in se stiska z vso najino opremo in hrano. Ko jo pogledam, ne vem, ali se naj smejim ali naj bom resen. Priprte, a izbuljene oči, bleda polt, globoko dihanje in pripravljena vrečka v roki so znamenja, da se ne počuti najbolje. Bill medtem hladnokrvno mlati svoj sendvič in z očmi neprestano *skenira* obzorje. Končno se na zenitu pojavijo blede obrisi ostro ošiljenih gora!

Nekaj minut pozneje se nad hribi razbesni nevihta. Ko prediramo težke sive oblake in močne popoldanske nalive, letalo kar stresa. Tanjina vrečka opravlja svoje poslanstvo, Bill pa začne letalo spuščati in usmerjati

v ozko dolino, ki jo zapolnjuje dolgo sivkasto jezero – Glacier Lake. Še nekaj metrov in dotaknemo se gladine jezera. Če je bil let tresoč, je vsaj pristanek povsem mehak. Ko pristanemo ob obali, je Tanja še kar naprej bleda in le stežka pomaga pridržati letalo. Medtem z Billom hitro zmečeva najino kramo iz letala. Bill še enkrat preveri, ali res ne potrebujeva prevoza nazaj v civilizacijo, in z nasmehom na obrazu zaključí: "Good luck!" Nekaj trenutkov pozneje je z letalom spet v zraku. Kje pa sva midva s Tanjo?

V PRAVI DIVJINI!

Počasi nama postaja jasno, kje sva se sploh znašla. Sva sama samcata, osamljena kot še nikoli do sedaj! Že res, da sva že pred odhodom na odpravo vedela, da leži najin cilj, Krnica ne-

preplezljivih oziroma Cirque of the Unclimbables, izgubljena nekje sredi divjine subarktičnih prostranstev severne Kanade. Vendar pa naju je divjost tukajšnje divjine zares presunila šele sedaj, ko sva se znašla v njej. Občutek je zagotovo še močnejši, ker sva sama oziroma v dvoje in za nameček celo brez vsemogočnega telefona, ki bi omogočal vsaj daljinski stik s civilizacijo.

Kanadsko divjino sem si doma večinoma slikal kot prostor doživljanja lepote prvobitne narave in kot igrišče za najpristnejše pustolovščine. A ko je na nebu izginjala drobna pika Billovega letala, je nepoznana divjina okoli naju dobivala vse bolj tesnoben videz nevšečne in divje narave. Narave, ki lahko kar najbolj kruto kaznuje vsako napačno ravnanje ali odločitev. Kar

¹ Krnica nepreplezljivih.

² Srečno!

naenkrat je bil ta občutek neprijeten, preveč intenziven. Strah! Grizliji, orientacija, zvini, zlomi in bolezn, zapleti v stenah, pomanjkanje hrane, požari, slabo vreme. Vse je bilo mnogo bolj resno kot kadar koli do sedaj.

Ne glede na tesnobo pa poti nazaj ni bilo več. Pravzaprav, natančneje, je bila. In to takšna, kakršna sva si zamislila že pred odhodom na odpravo. Najprej veslanje s čolnom prek jezera, potem dobrih dvajset kilometrov pešačenja skozi neprehodne gozdove in močvirja in za konec znova vožnja s čolnom, tokrat dobrih štiristo kilometrov po mestoma zelo deroči reki Nahanni, vse do prvega stalnega naselja in ceste. Vse skupaj kakih deset dni!

Pred povratkom v civilizacijo (ali begom iz divjine) pa je bilo na programu seveda plezanje. Lepe in zahtevne stene nad krnico so bile pravzaprav izziv, zaradi katerega sva se napotila v te odročne kraje. Ali pa so bile stene le "izgovor" za vse ostale preizkušnje in pustolovščine, v katere sva se podala, "izgovor" za nova, drugačna in še globlja doživetja?

ENA NAJBOLJ ESTETSKIH SKALNIH STEN NA SVETU

Le tri dni po pristanku na jezeru Glacier Lake sva že v steni najbolj izzivalnega stolpa nad Krnica nepreplezljivih. Lotus Flower Tower je simetrično ošiljen stolp, ki te pritegne že samo s svojo obliko. Njegovo steno so leta 1968 prvi preplezali Američani Bill, Frost in McCarthy, kasneje pa se je v knjigi *Fifty Classic Climbs of North America* njihove smeri oziroma stene stolpa Lotus Flower oprijela laskava oznaka "*one of the most aesthetically beautiful rock faces in the world*" – ena najbolj estetskih skalnih sten na svetu!

Ko se po nekajurnem plezanju na veliki polici nekje na polovici dobrih sedemsto metrov visoke stene zazreva v nadaljevanje smeri, se nama samo smeje. V le slab raztežaj široki monolitni granitni steni stolpa se od police do vrha vlečejo neprekinjene vodoravne poč, sama stena pa je posejana s številnimi *knobi* – večjimi in manjšimi izboklinami bolj odpornih mineralov. Neverjetno. Česa podobnega še nisva videla! Zapodim se v eno od poč, a

me plezalne težave kmalu prizemljijo. Poč je nesramno *flerasta*, torej zaobljena, in gvozdenje rok vanjo je vse prej kot enostavno! Še sreča, da je ob poč dovolj *knobijev*, ki jih ponekod lahko uporabljam za oprimke ali stope.

Po naslednjih sedmih raztežajih skoraj identičnega plezanja najino navdušenje nad estetsko steno in počmi že skoraj zbledi. Predvsem noge imava popolnoma razbolele, saj v zadnjih tristo metrih nisva stopila na niti eno pošteno polico ali stop. Prav srečna sva, ko se tik pod vrhom stena malce položi. Ko pa končno stojiva na vrhu stolpa, je veselje, predvsem pa olajšanje v nogah, tako ali tako nepopisno.

KO SE V HRIBIH POČUTIŠ ŠE NAJBOLJ VARNO

Z vrha Lotusa v daljavi opazujeva mogočno reko Nahanni, najino vodno pot v civilizacijo. Nekoliko bližje, a še vedno daleč in globoko pod nama je temačno jezero Glacier Lake, kjer sva tri dni nazaj doživljala tesnobne občutke nenadne osamitve v divjini.

Tabor ob reki Nahanni FOTO: TANJA GRMOVŠEK

Skoraj sem že pozabil, kako sva se dan po pristanku z ogromnimi nahrbtniki prebijala skozi borealne pragozdove, prek nešteti podrtih dreves, nadležnih močvar, v rojih komarjev. Kako sva si na glas prepevala in žvižgala, da bi se izognila bližnjemu srečanju s kakim grizlijem, in upala, da do večera znosiva vsak po dva tovora do baznega tabora na livadah v krnici, ki je že nad gozdno mejo ter izven medvedjega območja. Skoraj daljna preteklost se mi zdi prvi dan v divjini, ko sem Tanjo (in sebe) prepričeval, da bova v baznem taboru zagotovo srečala kakšne plezalce. Pa tudi najino veselje ob srečanju *rangerke* Narodnega parka Nahanni in njenih spremljevalcev v baznem taboru je že preteklost. Kakor tudi sprijaznjenje s tem, da je tudi ta, edina skupina ljudi že naslednji dan zapustila bazni tabor in da sva potem, v hribih in daleč naokoli, ostala povsem sama.

Tudi neprijeten tesnobni občutek je počasi plahnel in zdaj na vrhu Lotusa ga pravzaprav sploh ni bilo več. Ostalo je le globoko zavedanje, da bova posledice svojih dejanj, plezalnih in ostalih, pravih ali napačnih, reševala povsem sama.

NAZAJ V CIVILIZACIJO

Že četrti dan zapored klečim v najinem rumenem napihnjenčku, majhnem gumenjaku. Iz nizkih sivih oblakov je znova začelo škropiti, a dež me v oklepu številnih oblčil sploh ne moti. Na reki več ni brzic, pravzaprav je že kar preveč lena in le počasi nabirava kilometer za kilometrom. Za vsakim okljukom pričakujeva bučanje ogromnih slapov Virginia Falls, predvsem pa tamkajšnji center za obiskovalce parka. Po slabem mesecu dni bo to za naju končno spet srečanje s civilizacijo, in če bo vse po sreči, pobeg nazaj vanjo! Monotono namakanje

vesla iz zavesljaja v zaveslaj se zliva z melanholično obrečno pokrajino in zasanjano glasbo, ki se mi iz i-poda prek slušalk preliva po vsem telesu. Pravzaprav se mi zdi, da lebdim nekje med gladino vode in sivim nebom in opazujem film, ki se nama je odvrtel v preteklem mesecu. Pet dni veslanja po idilični reki Nahanni, štirje dnevi garaške nošnje najine (pre)težke krame po gozdnih in močvirnih brezpotjih. Dobra dva tedna nepričakovano uspešnega plezanja, pet zahtevnih smeri na pet različnih vrhov. Estetski Lotus Flower Tower, pa neverjeten vzpon v nalivih v previsni smeri Power of Silence, najzahtevnejši nad krnico. Pa East Huey Spire, Bustle Tower in Terrace Tower. Naporno tovorjenje opreme v bazo in šok divjine ob pristanku na jezeru Glacier Lake.

A tisto, kar je v tem neresnično resničnem filmu najbolj izstopajoče in pomembno, so občutja. Kopica

Tanja Grmovšek v Lotus Flower Towerju FOTO: ANDREJ GRMOVŠEK

Andrej v Lotus Flower Towerju FOTO: TANJA GRMOVŠEK

V Cirque of the Unclimbables sva v začetku avgusta 2010 Tanja in Andrej Grmovšek preplezala naslednje smeri:

- Lotus Flower Tower: SE Face, V, 5.11-, 750 m, oba prosto NP;
- Terrace Tower: The White Tower, III, 5.11, 250 m, oba prosto NP;
- Middle Huey Spire: Power of Silence, V, 5.12c (13a), 400 m, Andrej prosto, Tanja prosto do 5.10c;
- East Huey Spire: Riders on the Storm, V, 5.12d, 400 m, Andrej prosto NP, Tanja prosto do 5.11a;
- Bustle Tower: Club International, V, 5.11b, 600 m, Andrej prosto NP, Tanja prosto do 5.11a.

lepih, srečnih, tudi težkih, tesnobnih in napornih doživetij. Kopica novih, drugačnih in še globljih doživetij, ki jih lahko doživiš samo v pravi divjini! ◉

Cirque of the Unclimbables, narodni park Nahanni, Kanada – informacije

Cirque of the Unclimbables leži v pogorju Logan Mountains, skrajnem severnem izrastku ameriškega Skalnega gorovja, globoko v območju kanadske arktične tajge, severno od 60. vzporednika, dobrih tisoč kilometrov vzhodno od aljaškega mesta Anchorage (WGS84: 61,59072, -127,51831). Vrhovi v pogorju ne presegajo nadmorske višine 3000 metrov, kljub temu pa mnogi med njimi še niso osvojeni. Gorovje je izredno težko prehodno, v najvišjih predelih so obsežni ledeniki, nižje obilne morene, v dolinah pa tako rekoč neprehodna tajga, močvirja, jezera in reke.

Granitne stene nad Cirque of the Unclimbables so visoke do 700 metrov. Skala je ponekod dokaj naložena, poča pa marsikje zelo zaraščene. Drugod (predvsem v sčiščenih smereh) je plezanje zares odlično. V stenah je preplezanih že kar nekaj smeri, seveda pa je tudi obilo prostora za prvenstvene (če se vam ljubi čistiti poča ...). Več informacij o stenah in smereh najdete na spletni strani <http://home.comcast.net/~gibell/cirque/>.

Gorovje leži v porečju ene od najlepših kanadskih rek z imenom Nahanni. Njeno celotno porečje je zaradi neokrnjenosti, naravnih znamenitosti ter ohranjanja habitata številnih vrst divjadi (najpomembnejši kanadski habitat grizlija) razglašeno za narodni park. NP Nahanni obsega prek 30.000 km² oziroma območje ene in pol

Slovenije. Je brez stalnih naseljencev, v njem je le center za obiskovalce pri slapovih Virginia Falls ter nekaj *rangerskih* koč. V park je zaradi "neprehodnosti" terena možno priti le po zraku, pristanek pa je dovoljen le na treh lokacijah (jezerih). Edina prometnica v parku je reka, ki je ponekod kar divja (brzice IV. stopnje). Za obisk parka sta potrebni predhodna najava in dovolilnica (150 CDN). Več o parku: <http://www.pc.gc.ca/eng/pn-np/nt/nahanni/index.aspx>.

V ta odmaknjeni kotiček sveta najlažje in najceneje pridete z letalom prek Calgaryja oziroma Vancouverja do Whitehorsa – Jukon (okoli 1500 EUR). Od tam z rednim avtobusom do kraja Watson Lake, 6 ur (100 CDN), in od tam z zasebnim hidroplanom do jezera Glacier Lake (od 1500 CDN za dve osebi v eno smer). Od tam je dan hoda do Cirque of the Unclimbables. Če se ne odločite za enak povratek, se lahko "sprehodite" do reke Nahanni (2 dni) ter po njej veslate do slapov Virginia Falls (150 km, 3 dni) ter nadalje do kraja Blacksone Landing (še 300 km, 5 dni). Razdalje in časi so okvirni, seveda pa potrebujete svoj čoln! Če vam bo pustolovščin in veslanja v divjini dovolj (kot je bilo nama), lahko pri *rangerjih* pri slapovih Virginia poskusite *zaštopati* zasebno letalo, ki pripelje kakšne turiste, ki se odpravljajo na veslanje spodnjega dela reke (ki ga mnogi veslaški navdušenci cenijo kot eno najlepših odpravarških veslanj na svetu).

Pustolovščina Polovnik

Ko te zmedejo "brezpotne poti"

✍️ Tomaž Petauer

Dolgi, razpotegnjeni hrbet Polovnika se na eni strani dotika Krnske skupine, na drugi pa utone v Soči. FOTO: OTON NAGLOST

Potem ko sem prehodil veliko število posoških dvatisočakov in poddvatisočakov, mi je pravzaprav ostal le še Polovnik. In ta me je še posebno privlačil zaradi svoje odmaknjenosti, osamljenosti, skratka, kot sorodna duša. To zamisel sem zaupal sošolki, s katero sva do takrat opravila več dobrih tur, in takoj je bila za. V gimnaziji ni bila tako zagreta za hribe kot jaz, pozneje pa je to krepko nadoknadila. Pa še z avtom me je peljala. Omenil sem ji, kar sem prebral v Miheličevem vodniku: da je greben med Velikim in Krasjim vrhom neprehoden, da ga je treba naporno obiti globoko po severni strani, pa je rekla, da to sploh ni res. No, prav, verjel sem ji.

Bilo je v aprilu, Polovnik je bil kopen, le še zgoraj kaka krpa. Pripeljala sva se v Magozd in krenila po mulatjeri mimo lovske kočice na zapuščeno planino Dolec, od tam pa na desno v pobočje Velikega vrha. Med njim in Krasjim vrhom je bila res stezica, a tako ozka in pobočje tako strmo, da ne bi bilo dobro zdrsniti. Še posebno je bilo treba paziti na enem mestu, kjer je stezico pokrivala zaplata snega. Potem sva dosegla Krasji vrh (1773 m), najvišji, a hkrati najlažje dostopen. Kdor se povzpne le nanj, ima o Polovniku precej boljše mnenje, kakor si ga ta mrcina zasluži. Spustila sva se v Drežniške Ravne in nazaj v Magozd.

ZAČETNE TEŽAVE Z AVTOBUSI

Ostal je zahodni del grebena, od Loga Čezsoškega do planine Dolec. Trajalo je nekaj let, preden sem se za to spet obrnil na sošolko, a se nekako nisva mogla dogovoriti. Torej sem se odločil, da grem sam. In sem zjutraj prikorakal na avtobusno postajo, opremljen tako, kot se za Polovnik spodobi: tri litre vode, pol litra vina, dve pivi in tropska čelada. Nameraval sem na avtobus Ljubljana–Idrija–Bovec ob 6.15, kakor že neštetokrat prej. Čakal sem ga in čakal. Končno sem se obrnil na prometnika. Najprej me je gledal kot medveda, potem pa mi povedal, da ta avtobus ob koncu tedna ne vozi več. Ker nisem imel rezervnega načrta, sem se poklapan vrnil domov.

Zdaj je bilo jasno, da te ture ne bom mogel opraviti v enem dnevu, da bom moral prespati zunaj – pa kaj! Z jutranjim avtobusom sem se odpeljal čez Vršič v Bovec. Vendar je začelo že v zgornji Savski dolini deževati, na Vršiču je dež bičal steklo, pa tudi veter je bil zelo neprijazen. V Bovcu, kjer sem moral čakati na avtobus za Kobarid debeli dve uri, je sicer nehalo, vendar bi lahko spet začelo, hoditi tja gor v tako negotovem pa bi bila seveda norost. Odstopil sem.

TEŽAVE S KOČO, KI JE NI

V tretje sem računal na oni znani pregovor. Bilo je v začetku septembra, dnevi zanesljivi in poletno topli. Če ne zdaj – kdaj pa?! In sem se odpeljal čez Idrijo s prvim, a šele zgodnjepoldanskim avtobusom, opremljen tako kot prvič, pripravljen pa tudi za bivakiranje. Od Loga Čezsoškega sem računal na mulatjero, a je bila čisto navadna steza, mestoma strma, če ne navzdol, pa vstran. Višje zgoraj, kjer se je svet nekoliko položil, sem moral paziti, da je ne izgubim. Priti bi moral do lovske kočice, kjer bi prespal

na verandi ali ob njej. To sicer ne bi bilo nič udobneje, bila pa bi vsaj oporna točka v tej samoti. Niti sledu o njej.

Ker se je bližal mrak, sem se podvzival na greben, na Veliki Polovnik ali Špik (kakor pač na kateri karti) in nato do mesta, kjer naj bi bila planina Polovnik. Bral sem, da so jo takoj po vojni obnovili, ampak pastirske kočice nikjer, le neverjetno visoka trava. Ker se je popolnoma zmracilo, ni bilo smisla, da jo še naprej iščem – le čemu? Razedlal sem in se pripravil. Spalne vreče nisem imel, ampak komplet za bivakiranje po svojih zamislih. Poleg anoraka vetrne hlače, nekakšen telovnik, podoben viteškemu oklepu iz tiste *alufolizirane* prevleke proti pripeki, izvrstno, znotraj termično metalizirano pelerino in volneno kapo, kar bi moralo zadoščati, potlačena visoka trava pa je obetala še kar mehko ležišče. Za boljše spanje pa sem si privoščil še eno pivce. Ko sem ga cukal, sem opazoval lučke v dolini, tista zgoraj desno pa je lahko bila le od planšarije na Kobariškem Stolu.

Zjutraj je termometer v rosnih travah nameril 8 stopinj. Kar je pomenilo, da je tako opremo mogoče prenočiti brez mrazenja vsaj do tolikšne temperature, s stiskanjem zob in drgetanjem pa kajpada še precej nižje. In trava je bila tudi blagodejna. Res, še nikoli dotlej nisem tako udobno prenočil na prostem! Kot je kazalo, me bo ta tura zelo osrečila.

”*Spuščal sem se po strmini, gledal navzdol, če gre nižje, ko pa je kazalo, da lahko odletim (seveda ne kot metulj), sem se vrnil na vrh. Poskušal sem še po grebenu, naprej, levo in desno. Zaman.*

Torej naprej. Ob poti je rasel lep dežnik. Pustil sem ga, ker nisem imel s sabo košare, nisem je pa vzel, ker bi mi bila na taki turi v napoto. Zdaj sem moral paziti, da ne zgrešim poti, ki se je izgubljala, tu pa je bil širok hrbet, tako da bi jo moral iskati daleč v levo in desno. Sčasoma je bila razločnejša, vendar je prečila hudo strmino, tako da je bilo treba kar paziti. In se je vlekla v nasprotju s pričakovanji, razvnela pa se je tudi pripeka.

Končno pa že nisem mogel več dvomiti, da sem tik pod Pirhovcem. In tu so ob poti rasle planike, čeprav ne prav velike. Dan-

es to ni nič posebnega. Če pa ste včasih vprašali otroka, kje rastejo planike, vam je odgovoril: V skalnih razpokah. Seveda, ker so jih na dostopnih krajih potrgali, ampak planike najraje rastejo med travo. In da jih zdaj spet redno srečujemo ob poteh, verjetno nima zasluge le zaščita, ampak še bolj dejstvo, da se je modni kult nabiranja planik izpel. Z grebena sem kakih dvesto metrov nižje na severni strani zagledal veliko ploščo na podstavku, obrnjeno proti Bovcu. Približno se mi je zdelo, čemu je namenjena. Bila pa je to prva človeška gradnja od Loga Čezsoškega do sem, če ne štejem steze in kaverna.

Prišel sem torej na Pirhovec in izpil še zadnji požirek vina, ki sem ga prihranil prav za to priložnost. Zdaj so bile vse težave za mano, samo še dobra pot na planino Dolec oziroma Jama in potem dol po oni mulatjeri, po kateri sva tedaj prišla s sošolko.

POTEM PA SE JE ŠELE ZAČELO

Če bi bilo res tako, potem bi lahko tule končal in si ta članek ne bi zaslužil zgornjega naslova, morda pa niti ne bi bil zanimiv za objavo. Pa ni bilo tako. Na karti, ki sem jo imel, je pot vrisana za kratek čas na jugozahodnem robu grebena ali za spoznanje nekoliko nižje, nakar se obrne na severozahod na planino Jama. Ampak tam je ni bilo. Spuščal sem se po strmini, gledal navzdol, če gre nižje, ko pa je kazalo, da lahko odletim (seveda ne kot metulj), sem se vrnil na vrh. Poskušal sem še po grebenu, naprej, levo in desno. Zaman. Vse stezice ali tisto, kar so nekoč bile, so vodile le do kaverna. Drugod pa ledina.

Pirhovec, 1661 metrov. V sredogorju in Karavankah to ni nič posebnega, v Zgornjem Posočju pa je lahko hudič. In tu je bilo Zgornje Posočje in tu je bil hudič. Pa še vode mi je ostalo le še pol litra, kar je bilo za tisto pred mano seveda bistveno premalo. Samo še eno mi je preostalo: da se poskušam spustiti na severno stran do steze, ki vodi s planine Jama v Log Čezsoški. Mobija nisem imel, da bi poklical na pomoč, če bi tako pogrnil, da bi se polomil in ne bi mogel več naprej, pa mi je preostal le še žepni nož, da si skrajšam umiranje v agoniji. Torej sem se spuščal, korak za korakom, deloma po nogah, deloma po riti, in nestrpnost pogledoval na višinomer v digitalni uri, koliko mi še manjka do steze. Izpod tropske čelade mi je lil znoj. Kjer je kazalo prehudo, sem moral prečiti v sosednjo grapo ... Končno sem ugledal stezo in se kot brodolomec spustil nanjo. Zdaj pa levo, v Log Čezsoški!

Južna pobočja Polovnika so precej prepadna. S sedla med Pirhovcem in Velikim vrhom (na sliki levo) je po drzno speljani mulatjeri sestopal avtor.

FOTO: OTON NAGLOST

Ampak steza se ni hotela spuščati, celo dvigala se je in kazala očiten namen, da se vzpne nazaj na greben. Torej sem se obrnil in odšel nazaj na planino Jama. Tam pa se mi je prikazala Marija: moderna lovska kočica in ob njej velik moder plastični sod s kapnico. Brž sem je polokal pol litra in dopolnil svojo zalogo.

PONOVNO NA ZAČETKU

Z Jame do Dolca spet ni bilo enostavno najti steze. Ko sem bil čez rob, sem seveda najprej pogledal na Pirhovce. In sem razločno zagledal pot, ki je šele pod vrhom izginila v goščavi. Zdaj pa naprej, po mulatjeri v Magozd. Spet me je nekoliko skrbelo, če ni ta mulatjera zaradi potresa pred leti uničena. Res je bilo nekaj prizadetih mest, a se je dalo. Sestop je bil torej še kar udoben, vendar se je vlekel, prestano pa me je začelo tako *matrati*, da sem (navzdol!) na vsake četrte ure počival. Vendar sem imel dovolj časa in vode in morala je bila visoka.

Kot že tolikokrat prej in tudi pozneje pa sem se prezgodaj veselil. Pot je prekinila grozovita kamnita plazovita grapa, tako da ni bilo dvoma: če kje na Polovniku, je tisti potres tu najbolj udaril v živo. Nasprotni rob grape je bil tako *zraziran*, da je bil videti neprehoden, pa tudi če bi mi ga uspelo prekoračiti, bi moral nadaljevanje poti iskati navzgor in navzdol. Le kje gredo čez lovci do svoje kočice? Ne one na planini Jama, ampak tiste nekoliko više ob tej mulatjeri. Nič, moral bom po grapi navzdol. Seveda se lahko zgodi, da mi sestop zaustavi kak skok, tako kot takrat

s škrbine med Martuljškima Poncama na Bivak I, ampak v njem je bilo nekaj klinov, pa tudi skale niso bile tako zlizane kot tu. In sem sestopal, ne povsod prav lahko. Sprva ogromni balvani so postajali vse manjši, bilo je vse več grušča in končno kolovoz s Trnovega v Magozd. Plaz je segal še nižje, ampak kolovoz je bil popravljen.

KONČNO NAVZDOL

Nadaljnjo poldruho uro lahko preskočim. Zmagoslavno sem vkorakal v Kobarid. Zmagoslavno, kakor v prvi svetovni vojni Italijani, za njimi Avstrijci, pa spet Italijani, pozneje partizani, Nemci in spet partizani ... no, zdaj pa še jaz. Zmagoslavno, ker še nisem vedel, da zdaj, ko me je Polovnik izpustil iz krempljev, nastopi nekaj drugega, nekaj, čemur včasih rečemo *human factor*.

Na postaji je na tabli za vozni red pisalo, da je ta, novi, v delu. Stopil sem v bife in vprašal natakarkarja. Ni vedel, je pa zavrtel telefon, a ni mogel dobiti zveze z informacijami. Še je poskušal. Vtem je pripeljal nek avtobus. Ker ob tem času nisem pričakoval ljubljanskega, sem bil prepričan, da je namenjen v Bovec ali Breginj. Še isti dan mi je bilo jasno, da je bil prav ta tisti – zadnji za Ljubljano. Potem sem pač moral še na turistično društvo. Ko se je izkazalo, da ta dan ne bom videl Ljubljanec, je ostalo le še vprašanje prenočišča.

Ampak, šmenta, ravno je bilo vse zasedeno zaradi nekakšnega padalskega mitinga. Edino v Idrskem, dva kilometra stran, bi še bilo, stalo bi me pa 40 evrov. Hvala lepa! Pa sem se spomnil, da sta ob Soči blizu Napo-

leonovega mostu dva kampa: na kobariški strani Lazar, na drežniški Koren. Ustrežljiva receptorka je poklicala še tja. Lazar da je nekoliko dražji, ampak tam je mogoče najeti šotor za prenočevanje. Torej sem šel v Lazar in povedal receptorki, kako in kaj. Ta, morda kloniranka one kobariške pa je rekla, da imajo za take primere prenočišče na skednju, za isto ceno. Peljala me je na skedenj, tam je bilo nekaj udobnih žimnic, sicer pa so se sušile bale sena. Čez dan se je v notranjosti nabralo toliko toplote, da se mi ni bilo treba pokrivati.

BREZ KLICA NA POMOČ JE ŠLO

Nisem še šel spat. Pospravil sem nekaj špricarjev, gledal mogočno gmoto Polovnika in podoživljal trenutke. Ko sem tako pogledoval tja gor, sem se poigral z mislijo, da bi se splačalo še enkrat pogledati, kje pripelje steza na Pirhovce. Seveda ne po isti poti kot tokrat in tudi ne iz Magozda, ampak s severne strani čez planino Jama. Če je tam tako dobro vzdrževana lovska kočica, že mora pripeljati spodobna pot do tja.

Po tej dogodivščini, konzervativen, kakor sem in v zaostanku za moderno tehnologijo nisem na vrat na nos tekkel kupit mobija, ampak sem to storil šele dobro leto pozneje. Od začetka svojega planinarjenja sem se vsaj že štirikrat znašel v situaciji, ko bi poklical na pomoč. To bi verjetno res pomenilo konec moje planinske ali vsaj samohodske kariere, ker pa ga nisem imel, sem imel na izbiro le, da se izvlečem sam ali škripnem. Odkar ga imam, pa mi ni treba klicati na pomoč. ◉

Čez Lastovec mimo Vodotočnika na Korošico

✍ Manja Rajh

Jezerce Vodotočnik FOTO: FRANCI HORVAT

Na pragu poletja ob dobrih vremenskih obetih in za zaključek delovnega tedna me vabi že nekajkrat odložena pot na Korošico. Potrebna meditacije se odločim za samotno pot, ki se začne pri lovski koči na koncu kolovoza, malo naprej od parkirišča pod planino Podvežak. Prve krave so že pripeljali na pašo in nekaj jih zmotim pri poležavanju. A glej ga zlomka! Novodobni nomadi z avtomodom so se pripeljali tudi v ta kotic. Prav prestrašim se jih, saj je avtomobil skrit v goščavju, sledov peneče vode, ki odteka v zemljo, pa niso skrili!

Čas je danes moj gospodar, zato se ustavim na vsaki razgledni točki grebena, po katerem vodi dobro uhojena steza, ki se začne severozahodno nad lovsko kočjo. Ko se gozd umakne rušju, se pokažejo sledovi požara – zoglenelo nizko borovje. Svojevrsten čar belim ostankom daje živo zelena podrast. Tu in tam iz trave sramežljivo kuka planinsko cvetje. Pot se zložno dviga. Sprehod za dušo. Večkrat vzamem v roke daljnogled in pogledujem naokoli po sosednji Veliki planini. Bogve, ali Mimi tudi letos pase krave. Ali je obnova pastirske bajte na planini Rzenik gotova? Mhm, na Ojstrici jih že nekaj stoji, tudi Grintovec ne sameva.

Pred mano je še nekaj deset metrov do vrha Deske. Odločim se, da sestopim do Vodotočnika po njeni zahodni strani. Tako

po prihodu iz rušja vodi steza po grapi navzdol in hitro se vidi pot, tako da ni bojzani zaradi morebitnih skalnih previsov. Jezerce nudi pogledu poseben čar. Pupki. Pravi pupki. Le redkokje jih še lahko vidimo. Lomljenje svetlobe zaradi valovanja vode mi onemogoča, da bi jih ovekovečila za spomin. Pa drugič.

Pred pastirsko bajto se predam sončnim žarkom in obdajajoči tišini. Ups! Kamenje pada z Deske! Pa saj nisem videla nobenih gamsov. Pozorno gledam steno. Nekdo je zgrešil pot in se muči s sestopanjem po skalah. Tiho sedim in opazujem, ali bo potreboval pomoč. Aha, tudi kuža ga spremlja, le da si je našel varnejšo pot za sestop. Opa, še nekdo lomasti z druge strani. Le kje je zdaj moj mir?

Oba počakam in poslušam njun pogovor, ko eden razlaga, da je po petkrat na leto tu in da ni nobenih poti. Da je samo streljaj nad Vodotočnikom začetek označene planinske poti proti Korošici, tudi ni vedel. Ja, če bi bil res petkrat na leto tu, bi najbrž že moral poznati in tudi videti več dobro uhojenih poti, ki vodijo na Desko oz. Lastovec. Ker si ne želim družbe, se hitro poberem proti Korošici. A tam se zadržim le kratek čas, da se okrepčam.

Dan se preveša v drugo polovico, in ker ne nameravam hiteti, se odpravim. Vračam se preko Starih Stal in povzročim pravi preplah med svizci, ki se z žvižganjem opozarjajo na bližajočo se nevarnost. Kmalu po vzponu se pot odcepi pravokotno levo pod Lastovec. Sonce kljub poznemu popoldnevu še vedno neusmiljeno žge. Opazujem mogočne skale Lastovca. Pot pod njim je izredno slikovita, tihotna, samotna. Cvetje spomladanskega maka, Sternbergovega klinčka lepša sivino gruščja. Pot se počasi dviga in odpira pogled proti Lučki Beli. Malo pred vrhom se spustim proti lovski koči in parkirišču pod planino Podvežak. Večina avtomobilov se je že odpeljala, tudi turistov z avtomodom ni več. ◉

Skrivnost gore

Pod Tomaževim poslednjim ciljem

✍️ Magda Šalamon

"Redkokdaj jočem, zdaj pa solze rtečejo kar same," je v pripovedi svojih doživetij v Himalaji zapisal Tomaž Humar.

Tomažev spominski čorten FOTO: MAGDA ŠALAMON

V pričakovanju novega izziva me je sredi jesenskih dni objel utrip Nepala. Nisem se odrekla želji, ki me je že prej usmerila k poti, da obiščem Tomažev spominski čorten¹ pod goro Langtang Lirung (7225 m). Koraki osmih ljudi, ki smo se povezali, so se pričeli v Syabru Besi. Po treh dneh hoje ob reki Langtang smo prišli v Kyanjin Gompo na višino 3730 metrov. Zaradi skrivnostnega posipa Tomaževega pepela v lanskem letu, ko ga je le gora Langtang Lirung pospremila k zadnjemu vdihu, sem bila nekoliko zaskrbljena, če bomo našli kraj njegovega počitka. V Kyanjin Gompi smo od njihovega lame želeli izvedeti, kje je ta kraj. Ampak on je bil v Katmanduju, zato smo tistega petka odšli brez

navodil proti baznemu taboru pod Langtang Lirung. Lanskoletni spomini občutkov, ko se je Tomaž boril za življenje, so med nas vnašali molk. Vzpenjali smo se ob ledeniku Langtang. Ob ozki stezi, včasih skoraj izgubljeni, sem trgala suho cvetje. Dišeče in neuklonljive rastline so se združile v šopek, ki sem ga kasneje položila na kup kamenja v Tomažev spomin. Močno sem verjela, da bom lahko prižgala svečko neustrašnemu himalajcu. Vera pa je zanesljiva smer, ki nam daje rešitve v življenju.

OBELEŽJE

Po dobrih štirih urah hoje smo zagledali spominsko obeležje. Vsak zase smo doživeli dotik smrti, ki nikogar ne obide. Prižgala sem svečko, položila planike in pobožala spominsko ploščo, ki je zaradi ostrih razmer že nekoliko

poškodovana. Z Jolando sva skrbno namestili slovensko zastavo, potem smo skupaj z Damijanom in Marijo zmolili očenaš, utrnila se je solza bolečine, tiste, ki ne more dati Tomažu loka novega življenja.

Posedela sem na tleh, misel mi je jasno sporočala gibanja stvarstva, kjer ni naključij.

V času njegove nesreče sem mu bila blizu. Obdana sem bila z močnimi sporočili: lani izpoved skozi pesem ob povratku iz baznega tabora pod Anapurno, moder cvet s sedmimi solzami v travi, kmalu za tem pred menoj modra vreča z njegovim truplom; letos bel globčček ob njegovem čortenu. Skozi tišino se je oglasil ogromen snežni plaz s Tomaževe zadnje gore, ki je bila takrat vsa v megli. Zvok je svaril ali pa oznanjal zahvalo. Vse se je ujemalo. Takoj potem pa se je pokazal v trikotni jasnini vrh gore. Tatjana me je skupaj z Jolando objela in rekla: "To je znamenje."

Pot navzdol nas vse še bolj poveže. Rudi pove, da mu je višinomer pri čortenu kazal 4740 metrov višine. Začutim spokojnost vsega v objemu himalajskih vrhov, tudi Tomaževe duše. Skrivnost gore Langtang Lirung se mi tako približa. Zvečer pošljem s pomočjo satelitskega telefona Igorju sporočilo, v katerem izrazim prošnjo, da opravi molitev za Tomaža.

SOLZE OB SLOVESU

Nadaljevali smo pot nazaj proti izhodišču. Malo pred Šjabru Besijem smo krenili s poti v hrib proti Thulo Syabru. Povsem nova oblika pokrajine je vzbujala zanimanje in čudenje. V bogatih in visokih krošnjah dreves so domovale opice, petje ptic je odmevalo na vse strani in tudi samota je bila vzpodbudna za približevanje k sebi. Zahteven vzpon nas je pripeljal mimo Cholangpatija do kristalno čistih Gosaikundskih ledeniških jezer. Kljub mrazu in višini so bili pogledi polni navdušenja. Čez najvišji prelaz Laurebina, ki je na višini skoraj 5000 metrov, smo potrebovali še pet dni, da smo se počasi spustili mimo Gopte, Tharepatija, Melamchi Gaona, Tarkegyanga in Kakanija v Melamchi Bazaar. Slikovite vasi na grebenih so nam približale obliko in vsebino življenja Tamangov.

Topli pogledi domačinov so bili nagrada za vse korake, ki so nam obogatili nekaj tednov časa in zavedanja v Himalaji. Novo, močnejše zaupanje in prijateljstvo vseh je zvalo ob slovesu od Nepala solze, ki so tekle kar same. Vsak zase je začutil svoje, tako kot jih je spoznal tudi Tomaž Humar že na svoji prvi odpravi v Himalajo, na Ganeš 5, ko se mu je odprl pogled v to, njegovo zadnjo, skrivnostno goro. ◉

¹ Improviziran molilni oltar.

Topografska problematika Pernhartove panorame s Stola

Slikar slovenskih gora

✍ Klemen Janša

Marko Pernhart je v svojem bogatem slikarskem opusu ustvaril serijo panoramskih prizorov, ki so pravzaprav tudi najbolj zaznamovali njegovo delo. Večino je naslikal iz visokogorskega sveta, ki se je ravno po njegovi zaslugi pri nas uveljavil kot samostojen slikarski motiv. Zaradi tega so ga še v času njegovega življenja tudi Avstrijci častili kot svojega najimennitnejšega slikarja alpskih pokrajin. Kot najstnik sem del teh panoramskih del videl v stalni zbirki Narodne galerije v Ljubljani. Takrat so naredile name močan vtis. Podobe gora in dolin, kakršne je zajel z vrha Stola, so se zdele identične tistim, ki so se mi vtisnile v spomin, ko sem tudi sam stal na temenu prvaka Karavank.

Uvodoma sem omenil, da je bilo med likovnimi kritiki in umetnostnimi zgodovinarji v vsem Pernhartovem opusu največ zanimanja prav za panoramske upodobitve. Že v letu njegove smrti, torej 1871, je August Prinzhofer napisal prvo Pernhartovo biografijo, v kateri je omenil tudi vse njegove panorame, v naslednjih desetletjih pa smo dobili dokaj pestro zbirko monografskih del in različnih študij.¹ Vendar so se skoraj vsi pisci ukvarjali izključno z likovno problematiko, nihče pa se ni lotil sistematične topografske analize Pernhartovih panoram – verjetno predvsem zaradi tega, ker niso (bili) gorniki.

Ker sem študiral umetnostno zgodovino, sem med drugim začel Pernhar-

tove panorame in nasploh celotni opus gledati z več različnih, lahko bi rekel tudi novih aspektov. S tem pa so se pretrgali moji najstniški pogledi, kajti romantično navdahnjenost je zamenjala stroga, objektivna sistematika. Takrat sem bil tudi precej pogosto v hribih. Kot navdušen gornik sem se povzpel bolj ali manj vse vrhove, s katerih je Pernhart slikal, s seboj pa seveda nisem pozabil vzeti fotokopiranih reprodukcij njegovih panoram. Tako se mi je porodila ideja, da bi kritično presodil njihovo topografsko natančnost. Na koncu je nastal daljši prispevek, v katerem sem obravnaval vse najpomembnejše panorame z vrhov, s katerih je slikal, v tem članku pa je predstavljena panorama s Stola.

KAJ JE PERNHART UPODOBIL?

V prejšnjem stavku nisem bil povsem dosleden, ko sem zapisal, da je Pernhart slikal z vrha. Še pregloboko je bil zakoreninjen v tradicijo 19. stoletja. Kot tradicionalist se je na vrh povzpел le s skicirko ter svinčnikom. Včasih je s seboj vzel tudi kompas in vojaški zemljevid, s pomočjo katerih je poimensko označil okoliške vrhove. Leta 1845 je bil prvič izpričano na Kranjskem, istega leta je prvič šel na Stol. V naslednjih letih se je večkrat povzpел na Triglav, Dobrač, Višarje in Veliki Klek, kjer je prav tako skiciral panoramo. Ko je opravil svoje najmonumentalnejše delo – dve panorami z Velikega Kleka – se je nekaj let neprestano gibal med Štajersko in Kranjsko, dokler ni dobil naročila, da upodobi panoramo z najvišje gore Karavank – Stola. Kdo je bil naročnik, še vedno ni pojasnjeno.

Rezultat celoletnega dela je klasična panorama, ki obsega štiri pravokotno ležeča platna, kakršna smo bili vajeni že pri Pernhartovih starejših slikah. Ta ne kažejo klasičnih smeri neba, torej severa, juga, vzhoda in zahoda, pač pa severozahod, severovzhod itd.

Za bralce, ki se morebiti še niso povzpeli na vrh Stola, naj na kratko orišem pogled in vrhove, ki jih je Pernhart ujel

¹ Pri nas se je s Pernhartovim opusom v zadnjem času najpodrobneje ukvarjala Barbara Jaki, o čemer govori tudi vrsta njenih študij: SMREKAR, Andrej, JAKI MOZETIČ, Barbara, *Marko Pernhart 1824–1871. Izbrane slike iz Slovenije in Koroške*, Ljubljana 1993; JAKI, Barbara, *Bidermajer in romantika, Narodna galerija. Vodnik*. Slikarstvo in kiparstvo v Sloveniji od 13. do 20. stoletja (ur. Barbara Jaki), Ljubljana 1998, str. 55; ibid, *Meščanska slika*. Slikarstvo prve polovice 19. st. iz zbirke Narodne galerije, Ljubljana 2000, str. 38, 183–203; ibid, *Portret in krajina kot meščanski temi v slikarstvu med 1800–1870 na Slovenskem: meščan – naročnik in pobudnik sprememb v likovni motiviki in slikarski praksi*, Ljubljana 2003, doktorska disertacija, str. 92–123. Čeprav se je z njegovim slikarstvom ukvarjala bolj v okviru slikarstva 19. stoletja, je največ pozornosti med njegovimi deli posvetila prav panoramskim upodobitvam. Pri tem je nista toliko zanimali likovna in topografska problematika njegovih slik, temveč njihova vloga v okviru krajinskega slikarstva, ki se je razvijalo v kontekstu naročništva takratnega meščanstva. V povezavi s takratnim meščanstvom je njegove panorame delno povezala tudi z definiranjem nacionalne identitete.

Pogled proti severnemu karavanškemu grebenu in Vrtači

Pogled na greben Belščice in zahodni karavanški greben

Pogled proti Julijskim Alpam

Pogled proti Ljubljanski kotlini in Grintovcem

na platna. Na prvem, ki kaže proti severovzhodu, se v prvem planu, od leve proti desni, dvigajo Ovčji vrh/Kozjak, Celovška špica in Vrtača. V ozadju se vije veriga severnih Karavank z Žingarico, Grlovcem, Setičami in Obirjem, ki skupaj z grebenom Košute oklepa Vrtačo. Za njo obzorje zaključuje masiv Pece.

Naslednje platno kaže vrhove severozahodno od Stola. V prvem planu se vije greben Vajneža, Struške in Golice proti Kepi, za katero se na desni dvigajo Dobrač in Karnijske Alpe. Daleč na obzorju se vidijo ledeniške Visoke Ture z Velikim Klekom na čelu. Na skrajnem levem robu platna je upodobljena še Zgornjesavska dolina z Mežaklo in delom Martuljkove skupine Julijskih Alp.

Na tretjem platnu, ki kaže proti jugozahodu, lahko vidimo Blejski kot, ki ga oklepata planoti Jelovice in Pokljuke, nad katero se dvigajo vrhovi Julijskih Alp. Četrto platno kaže proti jugovzhodu, torej proti Ljubljanski kotlini. Tik pod nami leži pobočje Malega Stola, levo pa se do njega vijeta verigi Karavank (Begunjščica, greben Košute) in Kamniško-Savinjskih Alp (Dobrča, Tolsti vrh, Storžič in osrednji Grintovci). Na desni strani slike je upodobljeno Škofjeloško hribovje s Polhograjskimi Dolomiti, obzorje pa zaključuje notranjsko hribovje.

LIKOVNA PROBLEMATIKA

Z likovnega vidika slika na prvi pogled nima formalnih problemov: kolorit je tipično Pernhartov, kakršnega srečamo tudi pri njegovih ostalih panoramah. Gore v prvem planu je naslikal s temnejšimi barvami, pokrajino v drugem planu je osvetlil, ozadje pa ovil v megličaste oblake, s čimer je skušal doseči čim naravnejši atmosferski vtis, kakršen se ponuja ob jutrih, ko sonce še ni razpršilo meglic, ki prekriva krnico med Dobrčo in Begunjščico. Monotonost svetlo modrega jutranjega neba je poživil z majhnimi koprenastimi oblaki, s čimer je dosegel tudi občutek vlage v zraku. Kljub vsem podrobnostim pa slike delujejo nekoliko prehladno, morebiti celo puristično, še posebej, če jih primerjamo s starejšimi deli.

V primerjavi s panoramo z Velikega Kleka so poteze čopiča izrazito risarske, vendar to ne predstavlja največjega problema slik. Tega nam v bistvu ni

treba dolgo iskati, dovolj je že, da platna primerjamo z dejanskim razgledom, ki se nam razkriva z vrha Stola. Kompozicijsko so vsa platna uravnotežena, linije horizonta so bolj ali manj pravilno izrisane, težave se pojavijo šele, ko primerjamo upodobljene vrhove z dejanskim stanjem. Nedvomno si je slikar prizadeval, da bi vsaj glavne oziroma markantnejše vrhove upodobil karseda avtentično. To deloma potrjujejo tudi njegove pripravljalne risbe. Če primerjamo prvo sliko z dejanskim stanjem, pa vidimo, da je Ovčji vrh naslikal povsem samosvoje, Celovško špico je zamaknil preveč v desno, gozdnati hrbet Žingariče v ozadju je optično preblizu, greben Košute pa je v liniji horizonta previsok. Ta bi moral biti nekako v višini nasproti ležečega Obirja, vendar ga je Pernhart upodobil toliko višje, da je v bistvu videti celo višji od samega stojišča opazovalca – gledalca.

TOPOGRAFSKA PROBLEMATIKA

Podobne nepravilnosti vidimo tudi na drugih slikah, predvsem tam, kjer je upodobil Julijske Alpe. Poključka planota, ki jo je povsem iznakazil, in greben Mežakle sta kot prostorski kulisi. Nad njima se dvigajo vrhovi, ki delujejo nekoliko skrčeno. Triglav je pretirano izpostavljen. Sosednje vrhove ob njem je skrčil ali pa jih sploh ni upodobil. Tako gledalec na sliki zaman išče vrhove nad Pokljuko, npr. Debelo peč ali Viševnik, ter gore nad Velim poljem. Dejansko je izpostavil le Tosc. Vrhove v ozadju je naslikal kot enotno skalno kuliso, namesto njih pa je upodobil greben, za katerega ni povsem jasno, katero gorsko skupino predstavlja. Prepoznamo lahko le Kanjavec. Levo od njega obzorje zaključuje Krn, ostale vrhove v njegovi skupini pa težje identificiramo. Tudi gore, ki ležijo desno od Triglava, so problematične. Greben Rjavine je s Stola sicer videti nekoliko priostren, vendar ga je nato Pernhart proti desni dobesedno odrezal, čeprav se v resnici s sosednjimi vrhovi bolj polagoma spušča proti vznožju.

Tudi na drugi sliki, kjer so na levem delu platna upodobljeni vrhovi Julijskih Alp, takoj zbode v oči Pernhartova nedoslednost. Ostro konico Kukove špice je povišal in priostril. Sosednje Vrtaško Sleme, ki zaključuje Martuljkovo skupi-

no, je povsem preoblikoval. V resnici ima obliko planote in se v majhnem naklonu spušča proti Mojstrani, Pernhart pa ga je naslikal kot ostro skalno gmoto, ki strmo pada v dolino.

Tudi na četrtem platnu ne manjka topografskih nepravilnosti: Begunjščico, Dobrčo, prav tako pa Tolsti vrh za njo je priostril. Slednja vrhova sta v razmerju

» *Kaj bi lahko bil vzrok tolikšnim nepravilnostim, če pomislimo, da je Pernhart pravzaprav stremel k temu, da bi topografsko čim pravilneje dokumentiral poglede z vrhov?*

do sosednjih Begunjščice in Storžiča tudi nekoliko previsoka, Storžič pa je preblizu. Prav tako bi moral v prvem planu prikazati teme Malega Stola, vendar ga je Pernhart odrezal oziroma popačil do neprepoznavnosti, ker bi sicer zakrival precejšen del radovljiške ravni.

Vse omenjene vrhove je upodobil kot ostre skalne grebene, a so dejansko bolj kopaste oblike in skoraj do vrha poraščeni z gozdom ter ruševjem. Naslikal jih je v več vzporednih planih, kakor se tudi sicer vijejo proti vzhodu. Toda zaradi pretirane risarske obdelave delujejo nerodno in zdi se, da služijo bolj za prostorsko kuliso oziroma odrivalo. To pa je tudi skupni problem vseh štirih platen: vzpetine oziroma gore v prvem planu učinkujejo kot prostorska odrivala, vsi vrhovi brez izjeme pa so priostreni, skratka veliko strmejši, kot so dejansko.

Prav tako je mogoče opaziti še eno – pogojno rečeno – pomanjkljivost: stojišče vseh štirih platen namreč ni isto. Na tretjem platnu, na katerem so Julijske Alpe, je slikar najverjetneje stal na Malem Stolu, nekje na mestu, kjer danes stoji Prešernova koča. Kaj govori v prid tej domnevi? V prvi vrsti dejstvo, da je horizont tretje slike v razmerju do Blejskega jezera prenizek. Upodobljeni globinski izrez doline se nam dejansko kaže z Malega Stola in ne z glavnega vrha. Ostali dolinski izrezi so naslikani natančno. Pri upodobitvi Ljubljanske kotline, blejske ravnine in Celovške ko-

tline je bil Pernhart zelo dosleden, saj je natančno posnemal relief pokrajine, brez kakršnekoli poglobitve. Razmeroma natančno je upodobil tudi vrhove na obzorju. Toda tako kot na vseh slikah, kjer je upodobil Veliki Klek, je njegova konica pretirano izpostavljena.

NAMESTO ZAKLJUČKA

Podobne kompozicijske in topografske težave najdemo tudi pri kasnejših Pernhartovih panoramah, tako tisti z Višarj kot pri triglavski ter navsezadnje mangartski. Panorame z Velikega Kleka, ki jih je upodobil med letoma 1857 in 1860, nedvomno predstavljajo vrhunec njegovega slikarskega opusa in tudi s topografskega stališča niso tako sporne. Podobno kvaliteto pogojno dosega še panorama z Dobrača, medtem ko je padec v kvaliteti očiten pri vseh naslednjih panoramskih upodobitvah. Barvne palete so skoraj šablonizirane, gore precej bolj risarsko obdelane, topografske nepravilnosti pa se od Stolove panorame le še stopnjujejo in dosežejo vrhunec pri mangartski panorami.

Kaj bi lahko bil vzrok tolikšnim nepravilnostim, če pomislimo, da je Pernhart pravzaprav stremel k temu, da bi topografsko čim pravilneje dokumentiral poglede z vrhov? Njegove skice razkrivajo, da je stremel k verodostojnosti, saj je na list narisal kvadratno mrežo, določil horizont ter v kvadrate narisal konture posameznih vrhov, pomembnejšim vrhovom pa je pripisal še imena in višino. Skice je kasneje v ateljeju prenesel na platna, pri slikanju pa jim je dal svojo, osebno romantično noto. S pretirano romantično navdušenostjo je posredoval mogočnost skalnih vrhov. Zato je Veliki Klek prav na vseh slikah pretirano izpostavil in priostril. Enako je storil s Triglavom – tudi na vseh portretih te gore. Ponekod ga je monumentaliziral do te mere, da praktično ni več prepoznaven.

Pernhartove panorame so torej izgubile potrebno objektivnost in topografsko natančnost. Kljub vsemu pa Pernharta lahko štejemo za enega pionirjev panoramskega slikarstva pri nas. Nedvomno je prav on najbolj zaslužen, da se je visokogorje kot samostojen slikarski motiv uveljavilo tudi v našem slikarstvu. ◉

Kaj se vidi na obzorju

Domiselna digitalna rešitev, ki nadomesti zahtevno risanje

✍️ Andrej Stritar

Kadar gremo v hribe, nas običajno zanima, katere gore vidimo okoli sebe. Pogosto nam pomagajo vodniki, v katerih se avtorji vedno razpišejo (mo) o tem, kateri vrhovi se vidijo z vrha, kako si sledijo z leve proti desni in podobno. Že pred stoletjem so tisti bolj talentirani gorniki sedeli ure in dneve na vrhovih in risali panorame. Še kot mlad gorniški navdušenec sem skrbno študiral različne risbe razgledov s Triglava (Mazi/Trpin 1978), z Ljubljanskega gradu (Žmitek 1929) in z Grintovca (Vlasto Kopač 1940). Kasneje so seveda risbe zamenjale fotografije, ki jih je z današnjo digitalno tehniko možno narediti tudi poljubno široke, torej tudi kot 360-stopinjske panorame.

Nedavno sem na spletu naletel na stran <http://www.udeuschle.de/Panoramen.html>, ki me je navdušila z domiselno uporabo javno razpoložljivih podatkov za risanje zelo podobnih panoram, kot so jih nekoč risali talentirani mojstri. Še več: risbe so opremljene tudi z imeni gora. Uporabnik se lahko na zemljevidu na spletni strani postavi kamor koli v Evropi ali Aziji, "usmeri" svoj pogled in določi, kako široka naj bo panorama. Po

nekaj sekundah se mu narišejo obrisi gora, ki jih je želel videti. Risbi so dodani tudi napisi imen vrhov, ki se vidijo na obzorju. Če pa za kako vzpetino na obzorju ni imena, se lahko z miško postavimo nanjo, kliknemo in že se nam na zemljevidu Google Maps pokaže, kateri vrh naj bi to bil.

Seveda sem takoj preizkusil zgoraj omenjene "klasične" razglede. Vsi trije so impresivni, podatkov je še veliko več kot na starih originalih. Pokažejo in izpišejo se tudi zelo oddaljeni vrhovi daleč na obzorju. Če hočemo več podrobnosti o njih, lahko zumiramo – povečamo prikaz za 10-krat. Tako sem lahko recimo po dolgih letih razčistil staro, ne sicer zelo hudo dilemo, katere gore se vidijo s Slavnika ob lepem vremenu na oni strani Jadrana (najbolj oddaljen je Monte Faldobono, 1257 m: 257 km). Poskusil sem tudi narisati klasično skico naših sten – skico triglavske Severne stene. Prav lična je, zlahka bi vanjo vrisal še plezalne smeri.

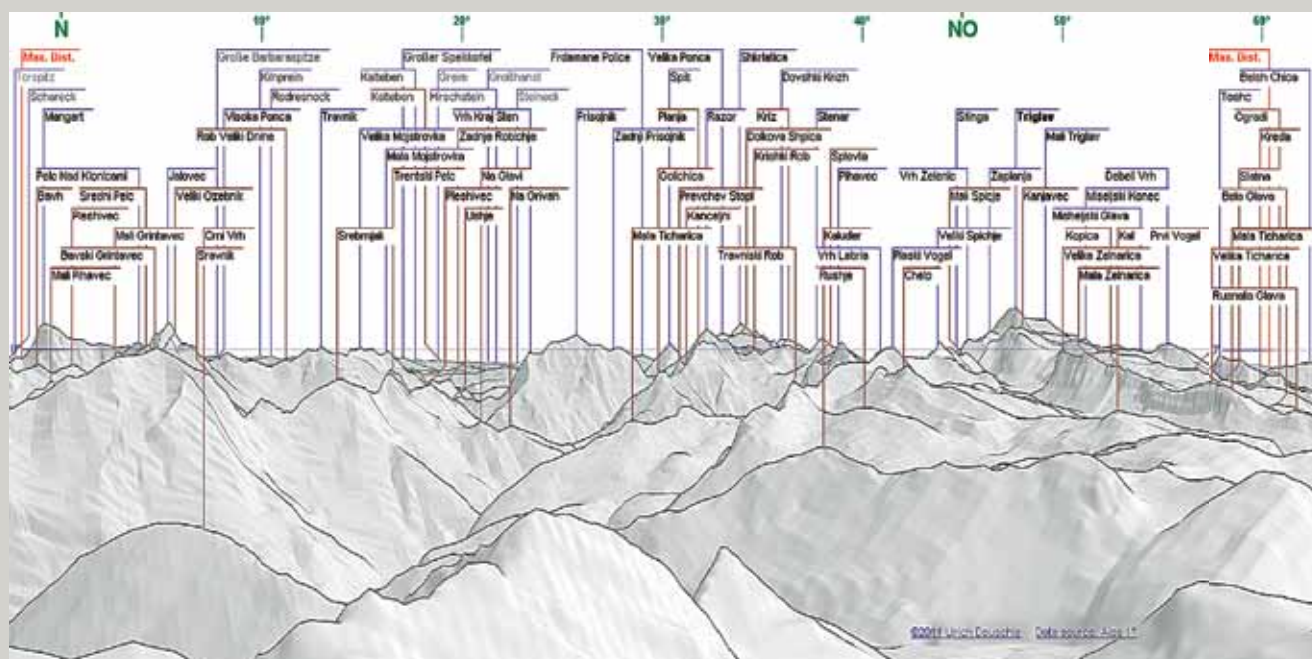
Za vtis tukaj objavljamo razgled s Krna proti severu. Vsak se pa lahko sam poigra in nariše, kar hoče. Malo spretnosti in potrpljenja je treba, pa gre.

Opozoriti pa moram, da zapisom imen gora ne moremo vedno zaupati. Program je izdelal dr. Ulrich Deuschle iz Nemčije. Vir po-

datkov za risanje reliefov so digitalni modeli na strani drugega prostovoljnega zagnanca <http://www.viewfinderpanoramas.org/>, podatke o imenih gora pa črpa največ s strani <http://www.geonames.org/>, ki jo tudi polnijo navdušenci v slogu avtorjev Wikipedije. Zavedati se torej moramo, da bodo panorame tako dobre, kot so dobri vhodni podatki zanje. Tako so skice slabše na tistih področjih, za katere kakovostni digitalni podatki o reliefu ne obstajajo, prav tako pa so oznake vrhov slabe tam, kjer ni javnih podatkov o njih. Zagotovo pa bodo vsi ti viri s časom vedno boljši in z njimi vred tudi panorame.

Avtor je predvsem poskrbel za nemške uporabnike, izdelal pa je tudi angleško verzijo. Zato je po svoje razumljivo, da so naši šumniki problem in se v naših krajih pogosto napačno izpišejo. Tudi imena vrhov v Karavankah so zapisana predvsem po nemško. Nekaj nerodnih in nepravilnih zapisov je tudi na priloženem razgledu s Krna.

Avtor dovoljuje uporabo panoram za osebne potrebe. Na mojo prošnjo pa mi je prijazno dovolil uporabo tudi v naši reviji, če le ne bomo pozabili omeniti njegovega imena. Tako nam bo morda v prihodnosti pri naših opisih izletov v Vestniku poleg Googla pomagala tudi Ulrich. ○

Del virtualne panorame z vrha Krna

Scabiosa meduna

Pozabljena dolina v italijanskem predgorju

✍ Mojca Stritar

Tik pod Forcello del Cuel je divjina Medune že globoko pod nami. FOTO: MOJCA STRITAR

Z Meduno ne bo šale, to mi je postalo jasno. Najprej je Andrej, rahlo zelen in brez najmanjšega nasmeška, spil *red bull* – energetskih pijač se zaradi vraževernega družinskega strahu pred zasvojenostmi sicer na daleč izogiba. Potem se je Barbara prikotalila navzdol čez melišče in se zapletala v lastne noge kot otročič, ki v pleninah komaj hlača naokrog. Ko pa je še Urša, običajno neustavljiva kot Duracellov zajček, izdabila "Ne vem, ali grem še lahko naprej", sem vedela, da gre čisto zares.

Tudi sama sem bila po več kot desetih urah hoje v vročini in vlagi, ki bolj kot v italijanske Alpe spadata v kolumbijsko džunglo, daleč od svežine. Tema naenkrat ni bila več neskončno odmaknjena, mi pa še vedno nismo dosegli bivaka. Ampak moj energetski napitek je bila že sama misel na prenočevanje v gozdu. Saj ne, da bi zmrznili – verjetno ne bi potrebovali niti puloverja, kaj šele popolne opreme za bivačenje, ki smo jo za vsak slučaj tovorili s sabo – ampak kako bi preživel med medunskimi zvermi, si nisem predstavljala. Dolino, ki je tako odmaknjena od civilizacije, da je iz nje do prvega mobilnega signala vsaj pet poštenih ur hoje, naj bi obvladovali

trije mitološki korenjaki: izmuzljivi možicelj Maciarul, gigantski roparski ptič Badalescu ter ženskam všečni Facla, ki je po nesrečni ljubezenski zgodbi postal puščavnik, jedel vse od korenin do kač in se med ljudmi kazal s sedmimi klobuki na glavi. Mene pa se je nevarnejša od fantastičnih bitij zdela skorja, v katero sem bila ves dan spanirana: *miglaio di zecche*, temu sočno pravijo Italijani, na tisoče klopov. Moji slabovidnejši sopotniki so jih sprejemali precej bolj pasivno, mene pa so male zverine spravljale na rob hysterije. Najraje bi se vrgla na tla in zacepetala "Uaaaaa! Jaz se ne grem več!", toda edini učinek takega punčkastega manevra bi bilo dodatnih dvaj-

set klopov na riti... Štirje preznorejci smo v stoprocentni vlagi torej šibali navzgor skozi vedno bolj mračno dolino, kot so nam dovolili postrgani ostanki moči – in ob tem nismo bili niti prepričani, ali bivak sploh obstaja!

MEDUNA NA PRVI POGLED

Saga o Meduni se je začela pred desetimi leti, ko smo raziskovali doline in prelaze vzhodno od Monte Frascole v Karnijskih Predalpah. Deževalo je ves dan in v zapoznelem najstništvu sem še premogla toliko razuma, da me klimatski pogoji na izletu niso najbolj navduševali. A takrat smo tudi zaslutili, da se skozi te, skoraj anonimne gore vleče dolina, ki glede čiste divjine in čarobne dolžine zlahka pomete z vso nam znano evropsko konkurenco. Z vsakim preučnim zemljevidom, prežrtim vodnikom in zasluteno omembo je naše hrepenenje po Meduni raslo kot Kugyjeva obsedenost z iskanjem skrivnostne Scabiose trente, toda resnici na ljubo smo jo skušali od bližje pobožati samo enkrat. V prav tako mizernem vremenu kot ob usodnem prvem srečanju nismo prišli daleč, dan pa ni bil čisto

Zgornji del Velikega kanala Medune FOTO: MOJCA STRITAR

izgubljen, saj sem na poti naštel več kot 65 močeradov, kar je tudi svojevrsten rekord. Verjetno jih je bilo toliko, ker so pregrenki, da bi jih pojedel Faela.

Dolina zgornjega toka reke Meduna poteka od Tramontija jugozahodno od Tolmezza proti zahodu v srce Karnijskih Predalp, med gore, za katere verjetno še niste slišali: Monte Frascola (1961 m), Cimon di Agar (1932 m), Monte Caserine (2306 m), Monte Dossaip (2062 m), da še manj znanih niti ne omenjam. Ne pustite se zavesti lažno skromnim višinam in lažno skromnemu imenu Karnijske Predalpe, gre za zahtevno in precej neobiskano, že skoraj nelagodno divje visokogorje. V šestdesetih letih so v Meduni naredili umetno jezero Ciul (tudi Ca' Zul, 650 m), pri katerem se je treba odločiti: južneje skozi Mali kanal, Canal Piccolo di Meduna, čez sedlo Forcella di Caserata (1505 m) sčasoma pridete v dolino Val Cellina in Claut, severneje pa skozi še daljši Veliki kanal, Canal Grande di Meduna, čez škrbino Forcella del Cuel (1921 m) pokukate h koči Pussa v dolini Val Settimana. Razen jezcu, ki je potopil nekaj od sveta pozablje-

nih zaselkov, (opuščenih) markiranih poti, Maciarula, Badalescuja in Faele, divjadi ter vesoljstva klopov ni v obeh dolinah ničesar.

Sanjam je seveda treba dati čas, da se napihnejo do kugyjevskih razsežnosti, ampak da je trajalo celo desetletje, preden smo potešili kljuvajočo slo po Meduni, sta bila dva praktična razloga. Dolina je daljša kot kar koli v (skoraj) slovenskih hribih, saj je po zelo zelo optimistični časovnici od Tramontija do kočice Pussa deset ur hoje. Poleg tega je izlet logistično vse prej kot enostaven: povratek po isti poti je enako dolgovezen kot vzpon, vzporedne poti ni, po cesti naokrog pa je med izhodiščem in ciljem "samo" kakih 70 kilometrov. Kako naj torej izvedemo pohod? Kar tekmovali smo, kdo se bo domislil "genialnejšega" načina, ampak vsi so vključevali šotor, dva avtomobila, dolgo kolesarjenje ali trodnevni trekking. Nazadnje smo rodili rešitev, s katero bi izpustili uvodni del od Tramontija do jezera Ciul, ki smo ga že poznali, v dveh dneh obdelali Mali in Veliki kanal – prvega po uradno markirani, drugega po opuščeni poti – ter ju nazadnje povezali z zgolj slabimi tridesetimi

kilometri kolesarjenja. Da smo tik pred zdajci na internetu izbrskali neuraden podatek o novem zavetišču Narodnega parka Furlanski Dolomiti v Velikem kanalu, je bil pa že čisti luksuz. Če ta bivač seveda obstaja ...

NE ČISTO IDEALEN VIKEND

To je vikend za Meduno, smo bili složni sredi julija in v akcijo, ki je preseгла vse okvire uživaškega mazohizma, nič hudega slutečo pritegnili še Barbaro. Vse se je zdelo popolno, ko smo se iz zatrepa Val Celline po markirani poti vzpenjali proti vzhodu na prelaz Caserata. Veselili smo se sončnega sobotnega jutra, borih osmih uric hoje, ki smo jih s prstom po zemljevidu naračunali do bivaka (če obstaja), in svoje domiselnosti, ki je sproducirala tako odličen načrt.

Okoli poldneva, ko smo se s sedla začeli spuščati po markacijah poti št. 398 skozi Canal Piccolo proti jezeru Ciul, je naša samozavest dobila klofuto – sočno in bolečo kot običajno, kadar cilju ne damo dovolj spoštovanja. V silnem hrepenenju po *scabiosi meduni* smo imeli pred očmi le stabilno

Zavetišče na Caseri di Caserata. FOTO: ANDREJ STRITAR

vremensko napoved, spregledali pa smo, da večina poti tega dne vodi po južnih pobočjih manj kot tisoč metrov visoko in da smo se je lotili v najbolj peklenskem vikendu leta, ko so temperature segle tudi do 36 stopinj. Bilo je vroče. Hudo vroče! Nemarno vroče!!! Celo v senčnem gozdu sem bila nenehno zavita v neprebojni jopič lastnega znoja, tako da brez potokov ob poti, ki so vsi po vrsti zdeli nehvaležno mlačni, telo verjetno sploh ne bi preneslo tolikšnega izgubljanja tekočine. Potem so bili tu še nenehni naskoki klopov in nenadejani obvozi visoko nad sotesko, tako da smo k jezeru Ciul prišli precej kasneje in precej bolj zdelani, kot smo načrtovali.

Poti nazaj ni bilo, tudi šalo je vzel kdove kateri vrag in smrtno resni smo eno uro vegetirali pri visečem mostu nad jezerom, dokler niso oblaki pogoltnili sonca in smo za silo oživel. Čakal nas je namreč še dobršen del vzpona skozi "pravo" Meduno, po Canalu Grande do domnevnega, tako zelenega bivaka.

Skozi Veliki kanal vodita dve poti: spodnja ob vodi, ki naj bi bila zaradi podrtih mostov precej mokrotelovadna, in zgornja, t. i. kravja pot, ki se dvigne visoko nad dolino in se nato spet spusti vanjo. Ker se je julijskemu dnevu že iztekal rok trajanja, smo izbrali zanesljivejšo, a napornejšo zgornjo varianto in sledili nekdanjim markacijam, ki so k sreči še dobro vidne. Očitno pa nam je pot tako zalival oči, da smo slabo prebrali izohipse in bili nemalo presenečeni, ko smo se kar naprej dvigali in spuščali čez strma, poraščena pobočja. Skupaj

smo se – izžeti od znotraj, namočeni v znoj in spohani v klope – dvignili še 500 namesto pričakovanih 300 višinskih metrov in za štiri kilometre razdalje od jezera potrebovali skoraj štiri ure hoje.

BIVAK JE – RAJ NA ZEMLJI PA TUDI

Malo pred temo smo se po dvanajstih urah privlekli na planino Ciarpen (801 m). Bilo je bolj napeto kot pred razglasitvijo pravilnega odgovora po oglasih na Milijonarju... A je, a je? Je! Res je tu svež bivak narodnega parka! Res je odprt in nadvse udoben, pa čeprav brez odej in blazin! In pod njim teče Meduna, tako topla, da smo se še v mraku v njej znebili soli s teles – ne da bi nas ob tem vsaj malo zazeblu. Zadnje dejanje dne iz pekla je bil povratek k najbolj oddaljenim koreninam; med skalami smo kot opice eden z drugega otrebili vse klope, ki so šli krepko v dvomestna števila. Maciarula in tovarišev ni bilo na spregled, toda še vso vročo noč sem se zbujala, ker se mi je zdelo, da po meni lezejo drobceni klopasti krvosesi.

Ker se na pošteno odšvicanih napakah naučimo še največji butci, smo naslednji dan ob petih, ko je bilo vsaj za odtenek bolj sveže, prekinili tisto, čemur smo se trudili reči spanje, sestavili razbolele okončine in se vdano odpravili naprej skozi Canal Grande, pričakujoč najhujše. Ampak pekel je očitno ostal v prejšnjem dnevu. Vročino smo prehiteli in se ji skrili pod oblake, klopom smo ušli v višave, dolina pa je postajala vedno lepša: pravljlični smrekovi gozdiči, jezni balvani, skakljajoči

potok, neverjetno prvinske in neverjetno molčeče gore. Hvaležno smo sledili starim markacijam, ki so nam pomagale najti strme obvoze po levem ali desnem bregu, saj niti slučajno niso samoumevni, in tako smo razmeroma brez težav prišli na nekdanjo planino Cuel. Zaraščeni, v jutranjo roso okopani travnik nam je visoko nad nami prvič na otip ponudil cilj, sedlo Forcella del Cuel.

Poslovili smo se od potoka Meduna, ki je bil tu že precej hladno deteče, in se po načeti potki čez strme travnate bregove pregrizli v paradiz. Spodaj skrivnostni gozdovi Medune, zgoraj strma zelena ostenja, vse naokrog pa opuščeni visokogorski pašniki v polnem poletnem razcvetu. Za opisovanje cvetočega bogastva bi moral biti človek poet (ali vsaj botanik), zato naj zadostuje, da smo v precej boljši formi kot dan prej prisopihali na sedlo Cuel. Ni bil ne vem kakšen dosežek, ampak kot ena od prvih Slovenk (če ne celo Neitalijank?), ki je prehodila ta krog, sem se počutila skoraj kot himalajska prvopristopnica, ko me je po neskončnih divjinah Medune osvežujoči veter v nezemski škrbini pahnil v ljubko nazobčano krmico Senons... Tudi moji sopotniki se niso več pritoževali – od veselja, da je konec vzpona, ki se ga je v dveh dneh nabralo za 2600 metrov, ali pa so preprosto čutili tako kot jaz, da brez pretiranega, že kar neokusnega mučenja prejšnjega dne tudi današnje doživetje v najlahtnejšem trekinškem duhu ne bi bilo tako popolno.

Po borih devetih urah hoje (kako je vse relativno!) smo prilomastili h koči Pussa. Da mi enaindvajset ur rekreacije ta vikend slučajno ne bi bilo premalo, sem skočila na svoje kolo, ki smo ga pred začetkom skrili v goščavje, in odbrzela po solidnem makadamu doline Settimana. Navzdol je kar šlo, še preden pa bi se zabava končala in bi se lotila 300 metrov vzpona v dolino, kjer je bil naš avto, me je prehitel prijatelj, ki je bil v teh koncih in je prijazno odigral taksista. Ne rečem, da me ne bi mikalo preizkusiti, ali bi še spraskala skupaj dovolj energije za kolesarjenje v breg, še bolj vesela pa sem bila, da sem lahko izziv prepustila prihodnosti. Upam, da daljni!

Boleče mišice ponedeljkevega jutra bi najrajši zapisale, da sem z dolgo, naporno Meduno opravila enkrat za vselej, ampak razum jim je to preprečil. Ne nazadnje mi je že ob prejšnjem obisku pustila trajen spomin: od takrat manično štejem močerade (če vas zanima, jih je bilo oni dan na Kobilji glavi osemnajst). Razum ve, da je bil to dejansko samo izvidniški izlet, kajti ljubitelji *vukojebin* imamo tod še mnogo opravka. Samo močnejši repelent si bo treba omissliti. ◉

Špičasti vrh je le ena od številnih vzpetin vzhodnega dela Trnovskega gozda, katere teme je poraščeno z gozdom. A razgledni stolp na vrhu je dovolj visok, da lahko z njega v jasnih dneh občudujemo morsk gladino na eni in neverjetno zeleno oazo Zadloške ravnine na drugi, da o pogledih na Alpe ne

govorimo. Pot na vrh nas vodi po lepo markirani, samotni in enostavni poti, ob kateri vidimo ostanke nekdanjega življenja in občudujemo pristno naravo. Če ujamemo pravi čas, je pod vrhom spomladi obsežna preproga po česnu dišečega čemaža.

Znamenje pod Kobilico v zimski megli. FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Zahtevnost: Nezahtevna pohodniška tura.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 1128 m

Višina izhodišča: 847 m

Višinska razlika: 300 m

Izhodišče: Cenc ob cesti Godovič–Ajdoščina, na sedlu, kjer se cesta s črnovrške prevali na ajdovsko stran in kjer se na jug odcepi cesta na Javornik, na sever pa v zaselek Križna gora. Parkiramo na odcepu za Križno goro ali ob cesti pri nekdanji gostilni Vodnjak. WGS84: 45,908459, 14,022526.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi: Cenc–Špičasti vrh 1.45 ure
Špičasti vrh–Cenc 1.15 ure
Skupaj 3 ure

Sezona: Vsi kopni letni časi.

Vodnik: Marica Brezavšček (ur.): Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP). PD Cerkno, Idrija in Črni Vrh, 2008. V vodniku je opis v nasprotni smeri – z vrha do Cenca.

Zemljevida: Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje. PZS, 2007, 1 : 50.000.

Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP), zemljevid priložen istoimenskemu vodniku. PD Cerkno, Idrija in Črni Vrh, 2008, 1 : 55.000.

Sveti Lovrenc, 1019 m

V črti v sedlo - bi lahko rekli za to turo. Kajti pot iz Studenega na vrh Svetega Lovrenca se dobesedno v ravni črti potegne v sedlo pod vrhom. In tam gori smo res "v sedlu", kajti ob imenitni obnovljeni cerkvi sv.

Lovrenca (pred vhodom je zanimiva lopa) je ogromno prostora, čudovita travna ravnica, klopice, vse pa obdano s skalami in gozdom. Tako prijetno je, da se nam kar ne ljubi stopiti še tistih nekaj minut do vrha, a se vse-

no splača, saj je Sveti Lovrenc na jug odličen razglednik – pravzaprav se pogled zavrti vse od bližnjega Petričevega griča na vzhodu do nanoškega pogorja na jugozahodu.

Zahtevnost: Nezahtevna pohodniška tura.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 1019 m

Višina izhodišča: 620 m

Višinska razlika: 400 m

Izhodišče: Studeno. Z avtoceste Ljubljana–Postojna do Postojne in v smeri Predjame, na križišču pod vasico Bel-sko desno do vasi Studeno. Sredi vasi v bližini cerkve pri tabli "Sv. Lovrenc" zavijemo proti severu na ozko asfaltno cesto, ki kmalu preide v makadam. Po dobrih 200 metrih je parkirišče. WGS84: 45,825452, 14,177025.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.
Časi: Studeno–Sveti Lovrenc 1 ura
Sveti Lovrenc–Studen 45 minut
Skupaj 2 uri

Sezona: Vsi kopni letni časi, primerno tudi za blage zimske dni.

Vodnik: Andrej Praznik: Planinski izleti za 4 letne čase. Družina, 2007.

Zemljevida: Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje. PZS, 2007, 1 : 50.000.
Snežnik. PZS, 2008, 1 : 50.000.

Sveti Lovrenc FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Opis: Z asfalta na makadam navzgor (oznake Špičasti vrh, Žgavec), kmalu levo na kolovoz, po njem do križišča s tablami, tam desno rahlo navzdol mimo kočice. Kmalu zatem med čebelnjakom in hišo (Smrček, pol ure od Cenca) v gozd rahlo navzgor in do travne uravnave. Po cesti desno in na križpotju levo (znamenje). Po cesti nad travniki Spodnjega Žgavca do poslopij pri Zgornjem Žgavcu (slabe pol ure od Smrčka). Levo čez travnik do razpela ob cesti. Navzgor ob električnih drogovih do ceste pod Kobilico in po njej v loku do manjšega prevala. Tam levo na travnik rahlo navzgor, kmalu desno v gozd na položen kolovoz in čez čas levo na neizržit greben. Po njem nekaj časa položno in na koncu malo bolj strmo do vrha z razglednim stolpom. Od Zgornjega Žgavca dobre pol ure.

Sestop: Vrnemo se po poti vzpona. Zaradi številnih gozdnih cest pa si lahko pot malo skrajšamo ali prilagodimo – vendar pozor pri orientaciji! Tako lahko npr. pri znamenju na križišču pod Spodnjim Žgavcem zavijemo levo (markacije vodijo desno) na cesto in se po njej zložno spustimo do Cenca.

Marjan Bradeško

planinskiVESTNIK · FEBRUAR 2011

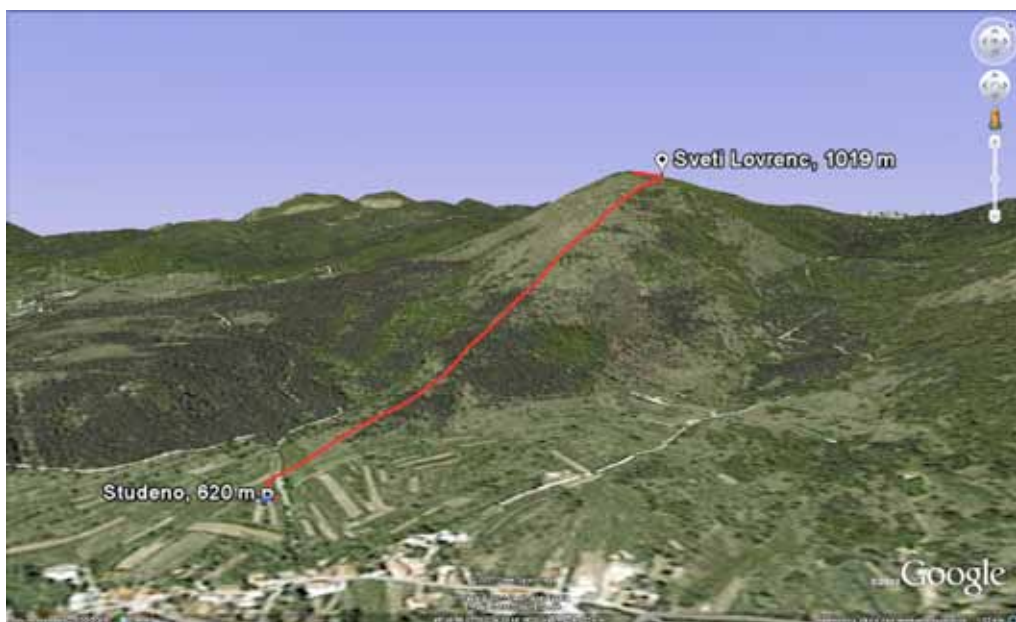
Sveti Lovrenc, 1019 m

Opis: S parkirišča desno na travnik in kmalu v rahlem vzponu v borov gozd. Stezica, ponekod jih je shojenih kar več vzporedno, se odločno vzpenja do goličav, ves čas v smeri sedla pod vrhom. Više se sicer rahlo položi in vodi naravnost v smeri sedla s cerkvico. Tam se obrne levo v razdrapan kraški gozd in nas v dobrih petih minutah privede na vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Marjan Bradeško

Od bolj znane Slivnice in čarovnic jo loči le vmesna dolina. Za domačine Špička, ponekod Špičasto Stražišče, na zemljevidu Velika Špička. Tu vstopamo

v svet Menišije, tudi na tablo "Območje medveda" morda naletimo, a vse skupaj je prijazen, več ali manj planotast svet, ravno prav gozdnat, da smo veseli

vsake jase, posebej tistih blizu vrha. Vrh je imeniten razglednik na Slivnico in Javornike, vendar je razgled pri otroških izletih še najmanj pomembna stvar.

Zahtevnost: Lahka pohodniška tura.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 955 m

Višina izhodišča: 620 m

Višinska razlika: 335 m

Izhodišče: Na avtocesti Ljubljana–Postojna na izvoz Rakek, v smeri Cerknice, tik pred naseljem levo v Begunje pri Cerknici do velikega parkirišča ob stavbi za samopostrežno trgovino sredi vasi. WGS84: 45,820536, 14,382783.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi: Begunje–Velika Špička 1.15 ure
Velika Špička–Begunje 45 minut
Skupaj 2 uri

Sezona: Vsi kopni letni časi.

Zemljevid: Snežnik, PZS, 2008, 1 : 50.000.

Vodniki: Za to področje ni posebnih vodnikov.

Velika Špička je sosedja bolj znane Slivnice.
FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Sveta Trojica, 1106 m

Sveta Trojica, na katere vrhu zdaj stoji nova cerkev, je imeniten razglednik na javorniške in snežniške gozdove, v daljavi na severu pa se vije ves venec naših Alp. Vrh je precej preprišen, kajti golo teme je pomaknjeno nad Pivško kotlino in ga tako zadenejo vsi vetrovi. Seveda pa je za otroke najbolj zanimiva povezanost Svete Trojice z zgodbo o

Martinu Krpanu. Vrh pri Sveti Trojici iz povesti naj bi bila kar nekdanja naselbina Vasišče v dolini Vlačno – in tam naj bi po eni od domnev živel ta junak. Vlačno pa vabi tudi s samotnimi, kot ploskev ravnimi travniki, po katerih se lahko gremo slepe miši brez skrbi, da bi se kam zaleteli. Blizu sta tudi presihajoči Petelinjsko in Palško jezero.

Zahtevnost: Enostavna pohodniška tura. V megli je vršni del težaven za orientacijo.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 1106 m

Višina izhodišča: 620 m

Višinska razlika: 500 m

Izhodišče: Na avtocesti Ljubljana–Postojna na izvoz Postojna, do Pivke, tam levo do vasi Trnje, skozi in navzgor po makadamu do doline Vlačno. Začnemo na parkirišču ob cesti na začetku doline Vlačno, 300 metrov od mesta, kjer se levo odcepi cesta na Sveto Trojico (rumena tabla) in kjer so tudi obvestila Slovenske vojske o vadbinih dejavnostih. WGS84: 45,704743, 14,255351.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi: Vlačno–Sveta Trojica 1.45 ure
Sveta Trojica–Vlačno 1.15 ure
Skupaj 3 ure

Sezona: Vsi kopni letni časi.

Vodnika: Andrej Praznik: Planinski izleti za 4 letne čase. Družina, 2007.
Irena Cerar Drašler: Pravljične poti Slovenije, Sidarta, 2004.

Zemljevida: Snežnik, PZS, 2008, 1 : 50.000.

Velika Krpanova pot; MTB park Notranjska. Notranjsko-kraški regionalni zavod za turizem Postojna, 2006. 1 : 50.000.

Se je Martin Krpan kdaj povzpел na Sveto Trojico? FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Opis: Pri samopostrežni trgovini (na ovinku glavne ceste) se pri leseni tabli z napisom "Špičasto Stražišče" odpravimo proti severu po ozki asfaltni cesti do balinišča. Tam se prične kolovoz. Kmalu smo na razcepu, kjer tako levo kot desno piše "Špička". Gremo po levi poti (po desni se morda vrnemo) in kmalu zatem še enkrat levo - navzgor na podolgovato gozdno slemo. Ko se pot na slemenu malo položi, preči gozd in se izvije na travno jaso (pol ure iz Begunj). Tam vzdolž gozda, pred velikim borovcem sredi jase ostro desno. Skoraj vodoravno preko lepih čistin in med borovimi gozdički do manjšega prevala, tam spet ostro desno na vršni greben, ki postaja vse bolj izrazit. Stezica kmalu privede na razgledni vrh s klopico in orientacijsko tablo.

Sestop: Po poti vzpona.

Namig: Predlagamo še eno različico sestopa – preko Cemarovnika (na zemljevidu Goli vrh). Ko se na povratku na poti, po kateri smo prišli, vršno slemo malo položi, zavijemo levo navzdol. Po strmem spustu se pot malce uravna, nato pa v kratkem vzponu preide vrh Cemarovnika (velik križ) in se z njega spusti do križišča, kjer smo pri vzponu zavili levo.

Marjan Bradeško

planinskiVESTNIK · FEBRUAR 2011

Sveta Trojica, 1106 m

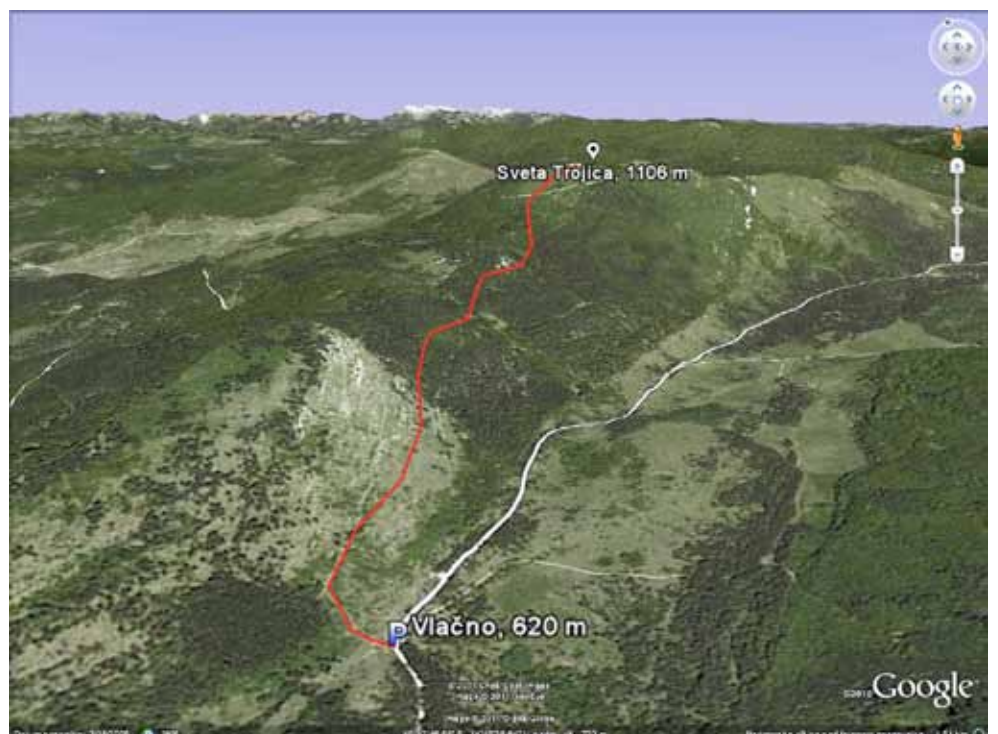

Opis: Pri tabli z napisom "Sv. Trojica 1 ura" krenemo s ceste levo na precej strmo kamnito pot. Pot se kmalu položi in usmeri desno. V zmernem vzponu nadaljujemo prečno čez dolga grmičasta pobočja Debelega vrha z redkimi bori. Po slabe pol ure pot privede v gozd in postane res prijetna. Vodi nas vzdolž glavnega slemena in na prevalu, kjer je razcep stezic, gremo levo, po markirani in manj uhojeni potki (naravnost naprej vodi lovska bližnjica). Po 100 metrih pridemo na kolovoz in zavijemo desno navzgor in nato še enkrat desno (ne po novo narejenem kolovozu!). Kolovozu sledimo do ceste, kjer nas markacija na veliki skali vabi na vrh po dveh poteh. Gremo po levi (po desni bi prišli na vrh po položnejši cesti). Stopimo preko ceste v gozd in se vzpenjamo do vršnih golih pobočij. Po strmi stezici naravnost na vrh do kamnitega znamenja, ki označuje vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Namig: Vzpon je mogoče skrajšati na slabih 45 minut, če se po cesti proti Sveti Trojici peljemo še približno 4 kilometre do bližine Sevskega gozda, kjer parkiramo. Na markirano pot (ki privede iz Slovenske vasi) opozori napis "Sveta Trojica" ob cesti.

Marjan Bradeško

Zasledili boste tudi drugačne zapise imena (npr. Magernigspitze), vsem pa je skupno to, da je bila nekoč v vznožju gore Makernikova kmetija, si upam ugibati. Magernigspitz je ena od hišnih gora nad kočjo Fraganter Hütte. Zanimivo je, da je kot turnosmučarski cilj dosegljiva tudi iz sosednje doline Asten, kjer stoji morda slovenskim gornikom bolj poznana kočja Sadnig, z avtomobilom dosegljiva preko vsega leta. Magernigspitz je za celodnevno

turo skoraj premajhen zalogaj, tako da jo je primerno združiti z dnevom prihoda ali odhoda s kočje Fraganter. Orientacija je preprosta, tura je do škrbine Magernig (Magernigscharte) pretežno manj zahtevna. Vršna kupola pa je strma in izpostavljena, tako da sta vzpon in spust priporočljiva le v dobrih snežnih razmerah. Spust do kočje nudi 800 višinskih metrov čistega užitka po razgibanem terenu brez vzponov.

Zahtevnost: Srednje zahtevno, od škrbine do vrha zahtevno.

Oprema: Običajna turnosmučarska, cepin in dereze na vršni kupoli so priporočljivi.

Nadmorska višina: 2640 m

Višina izhodišča: 1817 m

Višinska razlika: 823 m

Izhodišče: Innerfragant na poti do visokogorskega smučišča na ledeniku Mölltaler Gletscher. Iz Ljubljane do kočje je 180 kilometrov ali dve uri vožnje. Z glavne ceste zavijemo v Flat-tachu in po asfaltni cesti do izhodišča. Parkiramo pri mostu, kjer je tudi smer-na tablica za kočjo, do katere pridemo brez orientacijskih težav po širokem kolovozu (markirana pot št. 146). WGS84: 46,9629, 13,05649.

Kočja: Fraganter Hütte, odprta poleti in v času turnosmučarske sezone (med božičem in veliko nočjo), telefon 0043 478 53 96, mobilni telefon 0043 6769 563 490.

Časi: Izhodišče–Fraganter Hütte 2 uri
Fraganter Hütte–Magernigspitz 2.30 ure

Skupaj vzpon 4.30 ure

Sezona: Februar–april.

Vodnik: Manfred Korbaj: 1. Kärntner Schitourenführer, Band 1. H. Weis-haupt Verlag, 1997.

Zemljevid: Mölltal-Kreuzeckgruppe-Drautal, WK 225. Freytag&Berndt, 1 : 50.000.

Magernigspitz FOTO: TOMAŽ HROVAT

Melenwandkopf, 2580 m

Melenwandkopf je vrh v območju potoka Schoberbach, ki se razteza desno nad kočjo Fraganter. Na področju te doline je s smučmi dosegljiva cela paleta vrhov; Rotwanddeck, Stelkopf, Krahköpfe in drugi. Vsem je skupna vršna točka doline, to so vratca Schober-törl, 2360 m. Za nadaljevanje od vratca se odločimo na kraju samem glede na snežne razmere, vreme in razpoloženje.

Tura do Schober-törla je prav lahka, nadaljevanje na Melenwandkopf pa je

za odtenek strmejša. Pravzaprav je vrh malce bolj desno v grebenu, kar naj-udobneje za spust. Zato je primerneje osvojiti koto 2610 m, ki jo dosežemo naravnost po sekundarnem grebenu od vratca proti desni.

Pokrajinsko je tura posebej lepa. Pri vzponu na levi strani opazujemo skalni rob, ki se vleče do Mageringspitz, na desni pa široke snežne hrbte nad Schoberbachom.

Zahtevnost: Manj zahtevna tura.

Oprema: Običajna turnosmučarska.

Nadmorska višina: 2580 m

Višina izhodišča: 1817 m

Višinska razlika: 763 m

Izhodišče: Innerfragant na poti do visokogorskega smučišča na ledeniku Mölltaler Gletscher. Iz Ljubljane do kočje je 180 kilometrov ali dve uri vožnje. Z glavne ceste zavijemo v Flat-tachu in po asfaltni cesti do izhodišča. Parkiramo pri mostu, kjer je tudi smer-na tablica za kočjo, do katere pridemo brez orientacijskih težav po širokem kolovozu (markirana pot št. 146). WGS84: 46,9629, 13,05649.

Kočja: Fraganter Hütte, odprta poleti in v času turnosmučarske sezone (med božičem in veliko nočjo), telefon 0043 478 53 96, mobilni telefon 0043 6769 563 490.

Časi: Izhodišče–Fraganter Hütte 2 uri
Fraganter Hütte– Melenwandkopf 2.30 ure

Skupaj vzpon 4.30 ure

Sezona: Februar–april.

Vodnik: Manfred Korbaj: 1. Kärntner Schitourenführer, Band 1. H. Weis-haupt Verlag, 1997.

Zemljevid: Mölltal-Kreuzeckgruppe-Drautal, WK 225. Freytag&Berndt, 1 : 50.000.

Melenwandkopf FOTO: TOMAŽ HROVAT

Opis: Od kočice Fraganter krenemo naravnost proti zahodu oz. levo ob najbližjem skalnem rebro, ki se spušča skoraj do kočice. Mimo več pastirskih stanov hitro dosežemo majhen zatrep, v katerem na naši desni leži planina Striedenalm. Preko planine in krajše strme stopnje nadaljujemo po dnu doline. Snežne markacije nas neogrešljivo vodijo iz konte v konto do škrbine pod vrhom, na kateri so rumene smerne tablice. Turo lahko tu zaključimo ali pa nadaljujemo s smučmi na nahrbtniku približno 150 višinskih metrov na vrh. **Spust:** Spust poteka v smeri vzpona, možno je ubrati smučino tudi po drugem pobočju dolinice.

Tomaž Hrovat

planinskiVESTNIK · FEBRUAR 2011

Melenwandkopf, 2580 m

Opis: Od kočice Fraganter takoj prečimo proti desni do planine Egger. Nato sledimo markacijam preko stopnje, porasle z redkimi macesni in posute z balvani. Po slabi uri hoda dosežemo planinico Kofler, ki se je težko izognemo, saj prav kliče h kratkemu počitku. Nadaljevanje do sedla Schobertörl je enostavno, sledimo dnu doline. Ko dosežemo vratca, se obrnemo desno in po neizrazitem obnem grebenu v pol ure dosežemo vrh. Podjetnejši bodo morda skočili še na katerega od sosednjih vrhov.

Spust: Spust od vratca do kočice poteka po smeri vzpona.

Tomaž Hrovat

Mulleter Sadnig je vazal višjega Sadniga, 2745 m, po katerem se imenuje tudi celotna gorska podskupina v skupini Goldberg. Tudi veliki Sadnig je zaželen in dosegljiv turnosmučarski vrh, na katerega vodi več pristopov, od koč Fraganter obstajata dve varianti. Obe zahtevata več gorniškega znanja kot naš Mulleter. Ambicioznejši gornik si bo znal na Sadnig pomagati sam, naš opis pa se z dostopom na veliki Sadnig preko škrbine Sadnigscharte, 2484 m, praktično prekriva.

Mulleter Sadnig je malce prijaznejši in morda bolj tipično smuški vrh. Imamo ga pred očmi vse čas od koč, vendar je tura predvsem v srednjem delu orientacijsko kar zahtevna. Treba je namreč slediti nekaj obveznim prehodom preko strme stopnje, ki jo režeta dva večja potoka. Iskanje prehodov nam olajšajo zelo verjetne sledi predhodnikov. Tik pod škrbino Sadnigscharte je povečana nevarnost snežnih plazov, od škrbine do vrha pa nas loči le še nekaj minut.

Pogled na Sadnig z zahodne strani FOTO: TOMAŽ HROVAT

Zahtevnost: Srednje zahtevna tura, pod škrbino Sadnigscharte bodimo pozorni na nevarnost snežnih plazov.
Oprema: Običajna turnosmučarska.
Nadmorska višina: 2569 m
Višina izhodišča: 1817 m
Višinska razlika: 752 m
Izhodišče: Innerfragant na poti do visokogorskega smučišča na ledeniku Mölltaler Gletscher. Iz Ljubljane do koč je 180 kilometrov ali dve uri vožnje. Z glavne ceste zavijemo v Flat-tachu in po asfaltni cesti do izhodišča. Parkiramo pri mostu, kjer je tudi smer-na tablica za koč, do katere pridemo brez orientacijskih težav po širokem kolovozu (markirana pot št. 146). WGS84: 46,9629, 13,05649.

Koča: Fraganter Hütte, odprta poleti in v času turnosmučarske sezone (med božičem in veliko nočjo), telefon 0043 478 53 96, mobilni telefon 0043 6769 563 490.
Časi: Izhodišče–Fraganter Hütte 2 uri Fraganter Hütte–Mulleter Sadnig 2.30 ure Skupaj vzpon 4.30 ure
Sezona: Februar–april.
Vodnik: Manfred Korbaj: 1. Kärntner Schitourenführer, Band 1. H. Weisshaupt Verlag, 1997.
Zemljevid: Mölltal-Kreuzeckgruppe-Drautal, WK 225. Freytag&Berndt, 1 : 50.000.

Zahodna Cina/Cima Ovest, 2973 m, normalni pristop

Kljub temu da je Zahodna Cina nekaj metrov nižja od Velike Cine, ni videti prav nič manj mogočna. Njena severna stena je ob spodnjem strehastem delu še bolj odbijajoča kot severna stena Velike Cine. Vzpon na Zahodno Cino pa je bistveno manj obljuden in kaj lahko se zgodi, da bomo tudi v lepem vremenu na celotni turi sami, medtem

ko se bodo na vrhu Velike Cine gnetle množice gornikov. Po težavnosti kot po karakteristiki sta oba normalna pristopa na najvišji izmed Treh Cin dokaj podobna. V celoti gledano pa se mi zdi vzpon na Zahodno Cino slikovitejši. Razgled z vrha je izredno privlačen, veličasten je predvsem pogled na vertikalno Velike Cine.

Zahtevnost: Normalni pristop na Zahodno Cino je plezalna smer z oceno III+/II–III. Za gornike nealpiniste samo v spremstvu gorskega vodnika! Veliko je hoje po gruščnatih pobočjih, plezalni deli pa imajo zadovoljivo skalo. Orientacija zaradi oranžnih puščic, ki so že malce zbledle, ni tako zahtevna. Pri sestopu se je čez strme odstavke treba spustiti po vrvi.
Oprema: Osnovna gorniška in plezalna oprema, čelada. V zgodnji sezoni nas lahko v grapah presenetijo snežišča.
Nadmorska višina: 2973 m
Višina izhodišča: 2320 m
Višinska razlika: približno 600 m
Izhodišče: Izhodišče je parkirišče pri koči Auronzo, dostopno z avtom po eni od treh možnosti, ki so opisane v reportaži.

Koči: Rifugio Auronzo, 2320 m, telefon 0039 043 53 90 02, in Rifugio Lavaredo, 2344 m, telefon 0039 349 602 86 75.
Časi: » Koča Auronzo–vrh 2–2.30 ure Sestop 2 ure Skupaj 4–5 ur
Sezona: Od junija do začetka oktobra.
Vodnika: Erik Švab, Giovanni Renzi: Tre Cime, Classic and modern routes, Versante Sud, 2009. Tine Mihelič: Tri Cine, Alpinistični razgledi, 1987.
Zemljevid: Dolomiti di Sesto/Sextener Dolomiten, Tabacco 010, 1 : 25.000.

Še enkrat objavljamo opis vzpona na Zahodno Cino, ker smo v novembrski številki Planinskega vestnika pomotoma objavili dva (ista!) opisa vzpona na Veliko Cino.

Uredništvo

Zahodna (levo) in Velika Cina z juga FOTO: MOJCA STRITAR

Opis: Od kočice Fraganter se spustimo preko pašnika (no, v snegu bolje rečeno preko čistine) in smo pozorni na most čez potok. Čezenj in v smeri zadnje kočice v pobočju. Mimo nje dosežemo majhen zatrep, ki ga bomo prečili od desne proti levi. Prečkanje potokov je urejeno z mostički. Po približno eni uri dosežemo gornji plato, imenovan Mellenboden. Od tod naprej ni več nobenih orientacijskih vprašanj, škrbina je naravnost pred nami v smeri zahoda. Ko jo dosežemo, nas smerna tablica usmerja levo proti zahtevnejšemu glavnemu vrhu, mi pa se povzpemo desno in hitro dosežemo Mulleter Sadnig. Vrh je izrazito neprostoren, zato moramo paziti, da se kakšna smučka ne odpelje pred nami navzdol.

Spust: Spust poteka v smeri vzpona. Tura je primerna za zadnji dan obiska kočice Fraganter, saj se nam pri spustu ni treba povzpeti tistih nekaj metrov nazaj čez pašnik, ki so na koncu tako odveč.

Tomaž Hrovat

planinski VESTNIK · FEBRUAR 2011

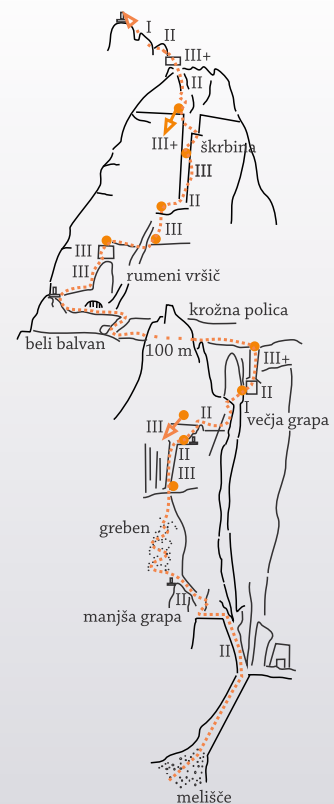
Zahodna Cina/Cima Ovest, 2973 m, normalni pristop

Opis: Od kočice Auronzo gremo po makadamski *promenadi* pod Cinami. Po dobrih sto metrih zavijemo levo v strma melišča, kjer si vzpon do škrbine med Zahodno in Veliko Cino poskušamo olajšati s vzpenjanjem po sledeh poti. Ko po slabi uri prisopihamo na škrbino, nas približno dvajset metrov pod vrhom škrbine na levi pričaka prva oranžna puščica. Začnemo se vzpenjati po globoki grapi, ki se zariva med stenami Zahodne Cine in Crode degli Alpini, 2885 m. Ko se globoka gruščnata grapa, prekinjena z lažjimi skoki, razcepi v dva kraka, sledimo levemu do nekakšnega grebena. Po njem se ob lažjem plezanju vzpenjamo po levi strani glavne grape do prvih strmejših delov. Zdj nas čaka prvi plezalni del, kjer v treh raztežajih počasi prečimo nazaj v glavno grapo. Sledi petdeset metrov vzpenjanja po grapi, nato pa po desni strani preko 20-metrskega skoka (III+) splezamo na veliko polico, ki obkroža vršno glavo. Sledimo ji na zahodno stran in mimo velikega belega balvana iščemo prehode proti vrhu. V treh raztežajih dosežemo ozko škrbino. Sledi še 10 metrov (III+)

navpičnega plezanja na večjo polico. Od tod prečimo med vršnimi stolpi do izpostavljenih policah do strmega in prepadnega vrha.
Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Sidrišča za spust po vrvi so urejena.

Bor Šumrada

ZAHODNA CINA - običajni pristop

SKICA: BARBARA ŽIŽIČ

Za pogumne otroke – in starše

Izleti za otroke – od Trnovskega gozda do Javornikov

✍ Marjan Bradeško

Pogumno v skrivnostni gozd - otroci vam bodo sledili! FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Kam na pot, če imamo (majhne) otroke? Na pogosto vprašanje staršev lahko odgovorimo: "Kamorkoli, kjer najdete lepo pot – in po njej raziskovalno naprej!" Morda je odgovor primeren, če imamo res zelo majhne otroke, v vsakem primeru pa je bolje, da imamo določen cilj – pa četudi ga ne dosežemo. Namreč, hoja z otroki ni iskanje daljnih razgledov in oddaljenih ciljev, hoja z otroki je raziskovanje tistega, kar je tukaj – pred nami, ob nas, pod nami. Je ogledovanje nenavadnih skal in korenin ob poti, je duhanje dišečih gorskih zeli, opazovanje mravelj in metuljev in vsega, kar se z nami veseli življenja na poti. Hoja z otroki je pripovedovanje zgodbic, je igranje vlog, v katerih oče nenadoma postane medved, mama medvedka in otroci medvedji mladiči – zlasti, če hodimo po gozdu, ki kaže, da bi tam res lahko prihlačal mimo kakšen bolj "resen" gozdni prebivalec. Hoja z otroki je včasih tudi vaja v potrpežljivosti – ko se otrok nenadoma odloči, da je tam spodaj pozabil nekaj pogledati – in teče navzdol po poti in izgublja za nas tako dragocene višinske metre, ki smo jih ravnokar s trudom pridobili. Cilj otrok je pač drugačen od našega. Seveda pa se kdaj tudi obrne – mi ne bi šli več naprej, otroci pa vztrajno rinejo.

V SVET GOZDOV, SENOŽETI – IN PRAVLJIC

Pot z otroki je še posebej prijetna, če vodi skozi gozd. Kajti gozd diha, nudi senco, zavetje, hkrati pa je vir pravljličnih podob – skrivenčenih vej v obliki živali, mehkih mahovnatih skal, ki spominjajo na deželo škratov. Travne jase sredi gozdov pa so vedno povabilo na malico ter na tekanje in prekopicevanje. Prav tak svet smo izbrali za tokratne štiri otroške izlete. Od severa proti jugu nekako sledimo dinarskemu hrbtu Trnovskega gozda, Hrušice in Javornikov.

Najprej nas vabi **Špičasti vrh** nad Zadlogom. Pot bo samotna, a izjemno zanimiva – morda bo pihal morník (jugozahodnik), morda se bo skozi skuštrane bukve podila burja, če pa bo mirno in tiho, bomo lahko prisluškovali gozdu. O, nad

Kaj se sveti tam na gori? Cerkvica sv. Lovrenca v sedlu. FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Gozd, ravnica, skale, cerkvica ... dolgo se lahko zadržimo na Svetem Lovrencu. FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Petelinjsko jezero pod Sveto Trojico, v ozadju Nanos FOTO: MARJAN BRADEŠKO

NASVETI ZA PRIJETNE OTROŠKE POTI

Na otroških turah je glavni cilj kar pot sama. Ne bodite slabe volje (kot sem bil sam prevečkrat), če ne dosežete vrha. Pomembno je, da ste skupaj, da odkrivате, raziskujete in – spoznavate svojo družino.

Po poti pripovedujte zgodbe! Ne tistih, ki jih poznate, izmišljajte si jih. Igrajte vloge. Bodite gozdne živali, škrti ali pa le družina, ki srečuje gozdne živali. Pot bo minevala vam in vašim otrokom – in še opazili ne boste, kdaj ste se približali vrhu.

Vzemite si čas za posebne malice! Morda vzemite s seboj lešnike in jih trite na kakšni skali. Najprej skupaj poiščite pravo "orodje", potem skupaj trite in otroci lahko lovijo jedrca, ki včasih skočijo v nepravo smer.

Na pot ne jemljite pribora. Skupaj z otroki poiščite ustrezen les, suho ali svežo vejico in jo z nožkom obdelajte, da bo primerna (kot zobotrebec) za nabadanje koščkov salame, sira, jabolčnih krljev ... Taka malica neprimerno bolj tekne.

S seboj vzemite knjigo o rastlinah in skupaj iščite v njej cvetje ali zelišča, ki jih videte ob poti. Preberite opise in vonjajte. Morda začutite vonj čokolade v murki ali limono v materini dušici. Tako vi kot otroci se boste s ture vrnili tudi z novim znanjem.

Izbirajte poti, ki jim je lahko slediti, da vas ne bo iskanje po nepotrebnem obremenjevalo. Seveda pa – če ste raziskovalna družina, stezosledci – vedno in povsod je ničkoliko možnosti, da odkrijete novo pot!

S KAKŠNO OPREMO NA POT?

Vsekakor je osnovno pravilo, da tudi otroka opremimo podobno kot sebe. Če že hodi, naj ima vse potrebno za nezahtevno pohodniško turo. Kar je pri otrocih še posebej pomembno, je, da moramo imeti dovolj rezerve – oni pač v navdušenju nad okolico manj pazijo in padejo v lužo, se zmočijo ... In sami dostikrat ne povedo, da so mokri in jih zebe. Podobno moramo biti pazljivi tudi v sončnem in vročem vremenu – ustrezno pokrijmo otroke in jih zaščitimo pred opeklinami. Večji otroci že lahko nosijo svoj mini nahrbtnik, v katerem je denimo jabolko, sendvič ali igračka. Ne pozabimo tudi na prvo pomoč, saj so pri otrocih manjše praske pač pogostejše kot pri odraslih.

Bolj pazljivi moramo biti, če otroka nosimo še na hrbtu. Imejmo dober otroški nahrbtnik, ki je najprej udoben za nas – otrok je lahko zelo živahen v njem. Nahrbtnik naj nudi zaščito pred vetrom, dežjem in soncem. Pazimo tudi na nogice in rokice, ki kukajo iz njega – včasih so veje prav nagajive in lahko zagrabijo kakšen čveljček, kar v mrazu vsekakor ne bo dobro za sedečega otroka.

Več o potrebni opremi pa si lahko preberete tudi v knjigi Urške in Andreja Stritarja z naslovom *Z otroki v gore* (založba Sidarta).

Sredi kraškega Trnovskega gozda nas preseneti kal (nad Kobilico pod Špičastim vrhom)

FOTO: MARJAN BRADEŠKO

"Ples čarovnice" v hudi zimski burji na Slivnici FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Nova cerkev na Sveti Trojici in Snežnik v ozadju FOTO: MARJAN BRADEŠKO

PRIMERENOST IZLETOV

Zavedamo se pomembnosti izbire primernih izletov za otroke, zato bomo rubriko ponovili še večkrat – in odkrili tudi druge dele Slovenije. Tokrat smo izbrali JZ Slovenijo, dinarski hrbet od Trnovskega gozda do Notranjske – kraje, kjer zima ponavadi "odide" malce hitreje kot v drugih delih Slovenije. Vse opisane ture so kratke, prehodi jih lahko že štiri- ali petletni otrok, mlajše bomo verjetno še malo nosili. Seveda pa so navedeni časi le orientacijski in predvidevajo normalno odraslo hojo. **Z otroki se lahko vsaka od opisanih tur (z verjetno številnimi postanki) brez težav časovno tudi podvoji.**

Medveda ne bomo videli, zavedajmo pa se njegove bližine.
FOTO: MARJAN BRADEŠKO

OBMOČJE MEDVEDA

Na vseh predstavljenih izletih dejansko hodimo po območju medveda ali blizu le-tega (zato smo v naslovu zapisali "za pogumne"). Toda prav nič se ne bojte, po teh poteh je pred vami hodilo že veliko družin z otroki. Medved je redkokoli gost, otroškemu živžavu in človeku nasploh se uma-kne, še posebej podnevi. Vedno vas zasliši prej, kot ga vi zagledate. Sam medveda kljub številnim obiskom – tako z družino kot sam – še nisem videl. Zato pogumno na pot. Pogovarjajte pa se le, saj je to tudi eden od ciljev prijetnih družinskih izletov.

Informacije

Vodniki: Marica Brezavšek (ur.): Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP). PD Cerkno, Idrija in Črni Vrh, 2008 (za Špičasti vrh).

Andrej Praznik: Planinski izleti za 4 letne čase. Družina, 2007 (za Sveti Lovrenc in Sveto Trojico).

Irena Cerar Drašler: Pravljične poti Slovenije, Sidarta, 2004 (za Sveto Trojico).

Zemljevidi: Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje. PZS, 2007, 1 : 50.000.

Snežnik. PZS, 2008, 1 : 50.000.

Velika Krpanova pot; MTB park Notranjska. Notranjsko-kraški regionalni zavod za turizem Postojna, 2006, 1 : 50.000.

Atlas Slovenije, listi 138, 158, 160 in 177. Mladinska knjiga, 2005, 1 : 50.000. Listi pokrivajo izlete, kot so predstavljeni po vrsti – od severa proti jugu.

Kobilico morda na travniku poiščemo še kal za napajanje živine in v zrcalu vode opazujemo sebe in modro nebo. Če pridemo pravi čas, bodo verjetno ob robu plavali še pupki, po gladini pa se bodo drsale najrazličnejše žuželke. Na pot proti vrhu, ki jo spomladi obdajajo preproge čemaža, pa vseeno ne pozabimo.

Blizu Predjame, na južnem robu Hrušice, nas čaka **Sveti Lovrenc**. Četudi je pot nanj kar strma, nam ne bo zmanjkalo sape za pripovedovanje zgodbe o Predjamskem gradu, ki si ga na povratku domov morda tudi ogledamo. Prav tam nekje izpod Hrušice so slavnemu Erazmu Predjamskemu po skrivnem rovu prinašali hrano, ko je bil njegov grad oblegan. In on je skozi okna svojim oblegovalcem metal sočne goriške češnje.

Na nasprotni strani Javornikov, vzhodno od Cerknice, nas čaka **Velika Špička**. Zložna stezica ne bo prav naporna, učna Pot medvedovih stopinj pa nas bo že spodaj v vasi opozorila, da je medved prebivalec slovenskih gozdov, tudi Menišije, v katere svet vstopamo. Ker nas ves

čas spremlja tudi soseda Slivnica, se lahko oziramo tja in opazujemo, če morda po zraku ne krožijo slivniške čarovnice. Spet imenitna iztočnica za napletanje zgodbic.

Zadnja od predstavljenih tur pa nas vodi na **Sveto Trojico**, tisto na Notranjskem, o kateri je pisal Fran Levstik v *Martinu Krpanu*. Vsaj tako pravijo. In ko jo mahamo iz doline Vlačno, kjer je junak menda živel, lahko govorimo o moči človeka, o vrstah lesa (Krpan je za svoj kij uporabil lipo), o konjih in o soli, ki jo je tovoril tam čez, o morju, iz katerega sol prihaja ...

IN V SVET SPOMINOV

Vsak družinski izlet z otroki je, če ga izpeljemo prijetno, čudovit spomin. Staršem se gotovo povrne, ko otroci odrastejo! Morda tedaj starši sami ponovijo tiste lepe ture. Otroci pa si, četudi vsaj v mladostniškem obdobju ni videti tako, te izlete zapomnijo in nas nekoč povprašajo: "Kje smo že tedaj hodili?" Ni lepše nagrade za vložek v lep otroški izlet. Naj bodo taki tudi štirje, predstavljeni v tej številki. ◻

Velikonočni turnosmučarski čudež nad Fragantom

Bela opojnost v skupini Goldberg

✍️ Tomaž Hrovat

Datum velikonočnih praznikov se na videz brez reda pomika po koledarju, pretežno po aprilu, včasih pa ga zanese tudi v robove sosednjih dveh mesecev. Ampak kadarkoli že je, je vreme takrat, posebno v gorah, prav rado nestanovitno.

Pet sledi v snegu FOTO: TOMAŽ HROVAT

Tudi leta 2010 je bilo podobno. Naša mala turnosmučarska sekcija se je mrzlično ukvarjala z dvema vprašanjema: kdaj in kam? Prvega je znotraj razpoložljivih prostih dni obračala in s pogostimi novimi spoznanji dopolnjevala za vremenske prilike pooblaščen oseba sekcije. Bolj ko se je bližalo, ožji je bil pas lepega vremena, skrčil naj bi se pravzaprav na en sam dan.

In ko je oblak neba pokazan, me prijatelji prosto po Prešernu vprašajo: kam? Tudi če me nič ne sprašujejo, je že taka vpeljana navada, da slast in težo te odločitve navadno vzamem nase. V dobro urejenih in učinkovitih družbah ima pač vsak član svojo vlogo, samo na mravlje se spomnimo, razumarsko opravičujem tovrstno avtokracijo.

Iz rokava sem tokrat potegnil staro željo, tritisočak Lasörling na vzhodnem Tirolskem. Prvi dan dostop do koč, drugi

dan vzpon in spust v dolino, potem zagnane gore nova fronta. S takim povzetkom za vsak slučaj telefoniram oskrbniku. Po mojem retoričnem vprašanju, ali je koča za praznike odprta, me sicer prijazen, a odločen *nein* dodobra presenetil. Kako to, je vzrok novozapadli sneg te dni? Ne, že nekaj let nismo odprti za *Ostern*. No, pa se človek zanese na spletne informacije. To bi lepo požegnal praznike, da pripeljem prijatelje pred zaprta vrata gorske koč!

K sreči je idej in želja na zalogi polna malha in nadomestni cilj je po kratkem razmisleku koča Fraganter Hütte na Koroškem. Ponaša se z naborom desetih turnih smukov nad sabo, torej se bo našlo kaj primernega.

Tile uvodni stavki potrpežljivemu bralcu verjetno potrjujejo načelo, da je dobra priprava ključ do uspešne ture. Uspešno izpeljan turni smuk se začne s študijem

literature navadno na soparen poletni dan vsaj kakšno leto poprej.

PRVI DAN ALI KALVARIJA

Na parkirnem prostoru v Innerfragantu, 1074 m, situacija ni bila videti prav obetavna. Pogled na smrekov gozd, ki porašča strmo stopnjo na poti do koč, je bil vznemirljivo zelen. Do koč je možno dostaviti prtljago s tovorno žičnico, vendar smo si optrtali opremo na ramena in pogumno po metodi *per pedes* (vulgo: peš) odšli po markiranem kolovozu. Znan sem sicer po tem, da se rad hvalisam in važim, kako da si smuči vedno pripnemo takoj pri avtu. Zato sem jo ucvril naprej, upajoč, da bom tako kmalu dosegel prve snežne jezike. Vendar se je pot vlekla, pot je zalival čelo, nikogar, da bi trpečemu omočil izžejan ustne. Kazen za napuh je bila "tišina" ostalih članov sekcije, razumeli smo se

Koča Fraganter Hütte FOTO: TOMAŽ HROVAT

Lepa snežna pobočja pri koči Koflerhütte FOTO: TOMAŽ HROVAT

kot stari zakonci, brez besed. Ko sem si po počitku v drugo nadel v križ spete smuči, sem bil deležen še pomenljivega prigrvarjanja: "Saj bo, takoj za ovinkom ..."

No, bela odrešitev me je pričakala po približno uri hoda. V nadaljevanju smo v oblačnem vremenu na smučeh dosegli kočo. Na vratih nas je pričakal oskrbnik, nas prijazno pozdravil in vprašal: "Bist du Thomas?"¹ Turizem smo ljudje. Slogan je slovenski, izvedba pa marsikdaj domuje kje drugje.

Po kratkem nihanju med takojšnjim nadaljevanjem ture in povabilom na požirek smo zanimali v prenovljeno jedilnico koče Fraganter Hütte, 1817 m, ki jo upravlja celovška sekcija avstrijskega *Alpenvereina*. Točeno pivo je hipoma zmeščalo mišice in korteks. Oskrbnik Peter nam je postregel podatke o aktualnih turah. Da popoldne ne bi šlo v prazno, smo jo, meglenu vremenu navkljub, ubrali v smeri Magernigspitz, 2640 m. Zimske markacije so nam v sicer ozki dolini precej pomagale pri orientaciji in kmalu smo dosegli škrbino pod vrhom. Na vrh zaradi novega snega ni bilo misliti. Posedeli smo toliko, da se je od zahoda pričelo malo jasni, nato pa jo v svežem, suhem, a malce zbitem snegu ubrali navzdol. Nižje, skoraj pri koči smo srečali sivolasega prekaljenca, ki jo je rezal na skorajda večerno turo po naših sledih. Poklepetali smo o razmerah in možakar je razlagal, da bo hladna

noč potegnila vlago iz snega in da bo jutri pršič. Mislim si svoje, pregovarjati se s še starejšimi ni vladno, pa še tako lepe želje je imel. Večerja ob postnem lososu je potekala v zadovoljstvu po opravljeni turi in premlevanju izbora za naslednji dan.

DRUGI DAN ALI VSTAJENJE

Pravzaprav se je začelo z vstajanjem. Tistim zgodnjim, ki je pač v ceni uspešne ture. Negodovanje nad uro je bolj zaradi lepšega, saj vsi vemo, da tako pač mora biti, aksiom je aksiom in temu ni kaj dodajati.

V dolino potoka Schoberbach ni šel včeraj nihče. Ali ostali turni smučarji, ki so na koči, vedo kaj, česar mi ne? Bomo pametnejši od vseh drugih? Po tehtanju vendarle zaupamo sami sebi in ne črednemu nagonu ter jo uberemo mimo zadnje plansarije in po prekrasni nedotaknjeni belini navzgor. Na naši levi je včerajšnja Magernigspitz, mi pa smo namenjeni na Schobertörl, 2360 m, in z njega desno po grebenu na Melenwandkopf, 2580 m. Prvotno mišljenemu Rotwanddecku, 2715 m, se odrečemo na kraju samem, kaže plazovito pobočje.

Vzpon na Schobertörl FOTO: TOMAŽ HROVAT

¹ Si ti Thomas?

Pogled na Sadnig
FOTO: TOMAŽ HROVAT

Informacije

Kako do kočice Fraganter Hütte: Innerfragant je na poti do visokogorskega smučišča na ledeniku Mölltaler Gletscher. Iz Ljubljane do kočice je 180 kilometrov ali dve uri vožnje. Z glavne ceste zavijemo v Flattachu in po asfaltni cesti do izhodišča. Parkiramo pri mostu, kjer je tudi smerna tablica za kočico, do katere pridemo brez orientacijskih težav po širokem kolovozu (markirana pot št. 146).

Višina izhodišča: Innerfragant, 1050 m, WGS84: 46,9629, 13,05649

Višinska razlika: 767 m

Čas dostopa: 2 uri

Najprimernejše obdobje: Februar–april.

Vodniška literatura in viri: <http://www.fraganter-schutzhaus.at/>

Manfred Korbaj: 1. Kärntner Schitourenführer, Band 1. H. Weishaupt Verlag, 1997.

Zemljevida: Mölltal-Kreuzeckgruppe-Drautal, WK 225. Freytag&Berndt, 1 : 50.000.

NP Hohe Tauern-Süd. Mallnitz-Mölltal-Maltatal. Kompass, 1 : 50.000.

Nebo je popolnoma modro, sneg pa – stari snežni volk z včerajšnje ture je imel prav! Nejeverni Tomaž verjame seveda šele, ko porine konice smučič v prve zavoj. Hozana na višavah! Vijugamo in vriskamo brez konca, nato sledi kratko posedanje pri plansariji. Najboljši pršič do kolen v aprilu, čudeži se torej dogajajo, empirično preverjeno.

V koči nam Peter postreže juho z jetrnimi cmoki. Nadomestimo še vsak po pol litra dodatne tekočine, nato pa se polagoma s takšnim ali drugačnim izgovorom izgubljammo eden za drugim v nadstropje k popoldanskemu podoživljanju.

TRETJI DAN ALI ODHOD V GALILEJO

Naslednji dan je po pričakovanju oblačen. Prvopooblaščen za vremenske prilike najavi svoj odhod v dolino, kar ni prav dober znak pred turo. Ostali štirje pravimo, da bomo šli malo poskusit, če smo že tu. Naš poskus gre v smeri Sadniga, 2745 m, ki je najbolj oblegan in zaželen cilj nad kočico. Ko dosežemo Sadnigscharte, 2484 m, jo v oblačnem in vetrovnem vremenu uberemo kar na

desni vrh z imenom Mulleter Sadnig, 2569 m. Danes čudeža ni več, vse do kočice imam kvaliteten *bruchharsch*. Če te besede še ne poznate, si jo kar dodajte v svoj turnosmučarski slovar. Posebno spektakularen padec je fotodokumentiran, a ni za objavo in gre globoko v arhiv sekcije.

Na kočico se ne vračamo, temveč jo uberemo naravnost navzdol. Nižje je sneg za zaključek prav po pomladansko ojužen, zadovoljno vijugamo po vedno ožjih in tanjših snežnih jezikih. Sledi še sestop po petkovi kalvariji. Ta mine, kot običajno po uspešni turi, kar nekako mimogrede.

Ko na izhodišču posedemo v avto, ostanejo gorske prigode tam zgoraj in v spominu udeležencev. Dolinske težave so naenkrat bolj prozaične in banalne in tudi to je čar izletov v gore. Mi se kmalu soočimo z zelo osnovno težavo, in sicer kje najti odprto gostilno v času kosila na velikonočni ponedeljek. Tudi pri tem bi nam prav prišel kak čudež v obliki drobljenja kruha ali ribolova, ampak to se dogaja že v neki drugi zgodbi ... ◦

Improvizacije in mahinacije

Nekoč je bilo tako

✍ Peter Muck

Povedal bom še nekaj zgodbic o težavah, s katerimi smo se srečevali zaradi pomanjkanja kakovostne gorniške opreme v prvih povojnih letih. Opisal sem že (Planinski vestnik, december 2010) probleme v zvezi s plezalno vrvjo, anorakom, klini, cepinom, čevlji in plezalniki. Za nakup nekaterih drugih delov opreme pa se le ni bilo treba posebno truditi. Pojdimo kar po vrsti.

Moda pred 50 leti FOTO: DRUŽINSKI ARHIV PETRA MUCKA

KLADIVO

Ta plezalni pripomoček je imel – poleg tega, da si z njim odstranjeval led in krušljivo kamenje – dvoje glavnih nalog. Prva je bila seveda ta, da si zabil klin. Druga naloga pa je bila morda za nas še bolj pomembna, namreč da si ga izbil, saj si bil sicer kmalu bos, po nekaj smereh pa si obubožal. Z nakupom kladiva ni bilo težav. Moral si kupiti le primerno težko kladivo za zabijanje žebeljev in mu potem izbrusiti konico. V začetku smo imeli nekakšne macolice s široko glavo, na drugi strani pa je bilo to orodje na kratko, piramidasto ušpičeno. Zelo nerodno orodje je bilo to, še najbolj primerno je bilo za kamnoseke. Z njim si bolj težko elegantno izpulil klin, zaradi dolgotrajnega izbivanja si ga prej odlomil. Včasih pa je izbijalec v sveti jezi in ob sočnem preklinjanju zaradi neuspeha odlomil klin celo nalašč ali pa ga zabil še globlje v razpoko, da je postal neuporaben za ponavljavce (!).

K sreči je nek kovaški mojster iz Kamnika začel izdelovati čudovita kladiva, ki jim po uravnoteženosti in materialu še danes ni enakih. Zelo dobra

lastnost takega kladiva je bila, da se je dalo z njim izbiti še tako globoko zabit klin. To je veljalo posebno, če je prišlo

Plezalno kladivo (predmet hrani Slovenski planinski muzej Mojstrana)

v roke mojstru izbivanja, kakršen je bil npr. Jože Vedral, kajti ni vsak človek dober izbijalec. Saj tudi zobozdravniki pulijo zobe bolj ali manj mojstrsko ali pa se jim sploh ne posreči. Jaz imam recimo smolo, da so korenine mojih zob zvite kakor klin v skalni razpoki. Zobozdravniki so imeli vedno težave pri puljenju mojih zob, ki so izpuljeni predstavljali trofejo, ki so jo lahko razkazovali svojim kolegom. Tudi fantje, ki so se posebno namučili s klinom na ključni točki v plezalni smeri, so s ponosom kazali tak skaženi klin ...

Pri vojakah sem pošteno nastradal, ko me je bolel zob. Vojaški zobotehnik se je odločil za puljenje, seveda brez kakšne injekcije. Najprej je naivno pozkusil z dletom. Le malo je zaškripalo. Potem je vzel klešče. Zahreščalo je in v njih je ostal le košček zoba. Moj zobar pa ni obupal. Med ropotijo v ordinaciji je našel nekakšne velike klešče, podobne cevnim. S tem orodjem se je z vso močjo spravil name, a ponovno zaman. Ni obupal. Iz bližnje stražarnice je poklical dva vojaka, ki sta me prijela vsak z ene strani, iz bele pločevinaste oma-

re pa izvlekel nekakšno pripravo. Oči sem imel od bolečin zalite z solzami, tako da je nisem dobro videl, bila pa je temna in malo rjasta. Hrešče mi je izpulil zob s korenino in delom dlesni vred. Po tistem dolgo časa nisem več od znotraj videl nobene zobne ordinacije.

Če je klin odfrčal z žalostnim žvenketom po steni navzdol, se je po navadi nepovratno izgubil. Nespretni izbijalec je na stojišču z dolgim nosom izpraznil vso svojo zalogo kletvic.

Kar se pa teh tiče, so tudi med nami obstajali veliki mojstri tovrstnega izrazoslovja. Po vojni je vzgojni vpliv RKC popustil. Seznanjali smo se s folkloro južnih republik in tudi madžarske cvetke nam niso bile tuje. Tekmovali smo v domiselnosti in kovali nemovalna besedila za hribovske pesmice, ki so žive še danes. Kletvice so našle najbolj plodna tla pri premagovanju težkih mest. Če pomislim, je bila marsikatera takrat težka smer preplezana prav s pomočjo kletvic, ki se jih je bal še sam hudič.

Gamaše (predmet hrani Slovenski planinski muzej Mojstrana)

DEREZE

Z derezami takoj po vojni ni bilo težav. Nemška vojska nam jih je zapustila na kupe, ki bi morali končati v topilnici. Ne vem sicer, kdo jih je rešil, toda sto-

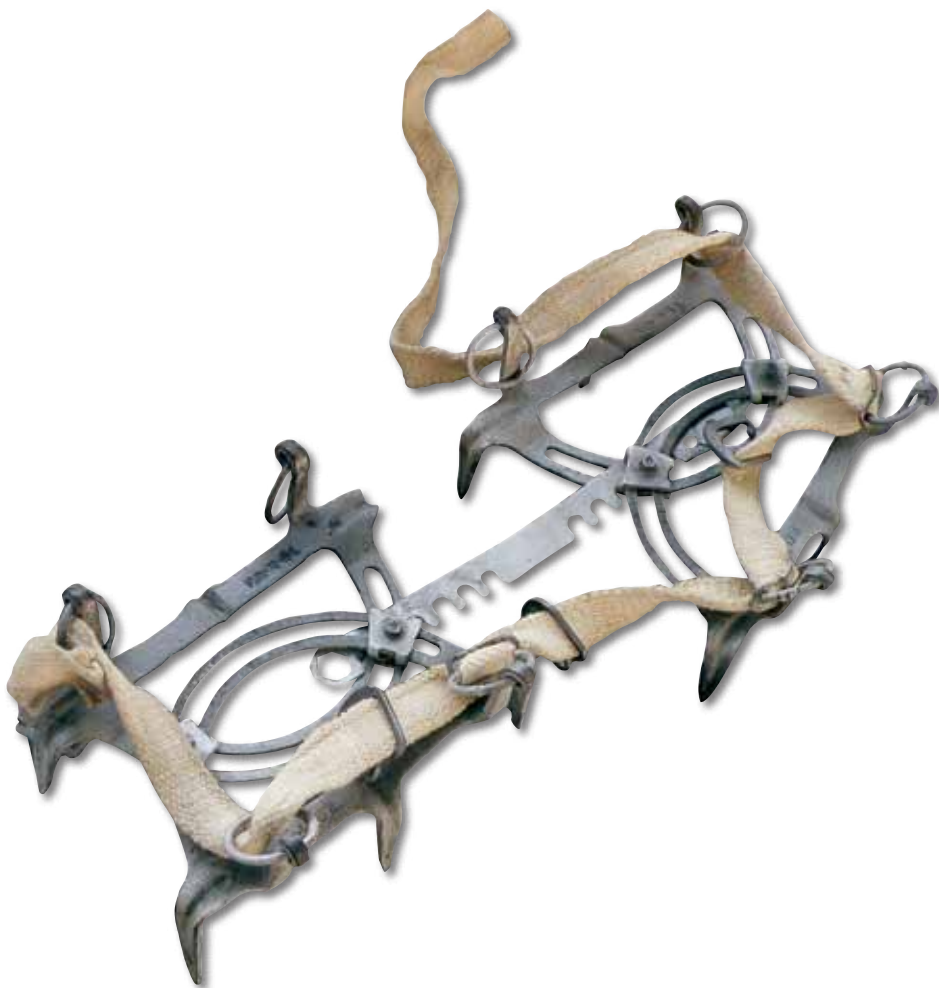
ril je nadvse dobro delo in mogoče je ohranil tudi kakšno življenje. Na razpolago smo imeli deseterke in dvanajsterke. Imel sem oba tipa pa še rezervo. Te dereze so imele dobro lastnost, da so bile iz materiala, ki se je dal variti, in tako si lahko popravil kakšno poškodovano konico.

Same dereze so bile v redu, niso pa imele t. i. *gurtne*, s katerimi si jih pritrtil na čevlji. *Gurtna* je bila iz konoplje pleten ozek pas, ki se ga je pretikalo skozi obročke na derezah in ovilo okoli čevlja. To je bilo treba izvesti pravilno, sicer je dereza kmalu zapustila čevlji, kar je bilo posebno nerodno, če si se nahajal v steni ali v kočljivem položaju.

Ni bila vsaka *gurtna* dobra: morala je biti močna in prave širine, da si jo lahko dobro zategnil, in v mokrem se ni smela preveč raztegniti. Takih pa v povojnem pomanjkanju nisi mogel dobiti. Sam sem improviziral z nekimi trakovi, toda dereze so večkrat zapustile čevlji, tako da sem jih imel večkrat privezane kar – okoli pasu.

Z derezami moraš znati hoditi. Začetnik potrebuje kar nekaj časa, da mu preide v navado, da polaga podplat vedno vzporedno s podlago. Toda videl sem gospoda, ki je bil prvič z derezami na nogah, hojo z njimi pa je obvladal bolj kakor mi, ki smo imeli za seboj že nekaj kilometrine.

Boris Režek, filmski režiser, pisatelj in ekstremni plezalec pred drugo svetovno vojno, je nekoč na Kamniškem sedlu režiral film o zimski alpinistiki.

Avčinove dereze FOTO: DUŠAN ŠKODIČ

Telečnjak FOTO: DUŠAN ŠKODIČ

Glavni igralec je bil Marjan Keršič - Belač. Posebno razburljiv prizor je bil, ko se je Marjan prebijal skozi snežno opast na robu sedla. Da je bilo vse videti še bolj avtentično, je pripomogel močan veter, ki je pri prekopavanju opasti oblikoval lepo snežno zastavo. Vse to in druge prizore je ujel v kamero snemalec Viki Pogačar, in bolj kakor filmske kadre je bilo zanimivo gledati njegovo snemanje. Na čevlje smo mu navezali dereze – on je, kakor da bi bil rojen z derezami na nogah, skakal okoli stativa kamere na ledeni vesini pod Šijo Brane. Stativ je višal in nižal ter ga prestavljal in ni mu bilo mar, da bi se lahko vsak trenutek odpeljal na Okrešelj. Boris Režek kot starosta nas je mlajše oklical z *mulci*: "Glejte, mulci, kaj lahko naredi iz človeka delovna vnema in ljubezen do poklica – špegajte se!"

Nemške vojaške dereze so nam po nekaj letih odslužile, uvoza pa seveda ni bilo. Iz te zadrege nas je skušal rešiti dr. France Avčin s svojim domačim izumom. Njegova konstruktivna zamisel ni bila slaba, izdelava pa srhljivo pomanjkljiva, in to v materialu in v povezavi delov. A ta zgodba ne sega več v tista povojna leta, sem se pa pozneje s primeri uporabe teh pločevinastih derez še srečeval, a na srečo le na komičen način. Zadnjikrat sem jih videl nametane v velik kup v vojaškem skladišču v Savljah pri Ljubljani, kjer so prodajali nerabno vojaško opremo.

ROKAVICE IN GAMAŠE

Med obvezno zimsko opremo spadajo tudi rokavice in gamaše. Rokavice so ti lahko napletli doma, gamaše pa si lahko kupil v trgovinah z lovsko ali športno opremo. Gamaše so bile

malo čudne, a so dobro služile svojemu namenu. Namesto zadrge so imele kaveljčke za spenjanje z zelo dolgo vezalko. Če že omenjam gamaše, moram omeniti še dogodek z gamašami iz nekoliko poznejših let. Udeležil sem se zimskega pohoda na Snežnik. Snega je bilo obilo, množica pa seveda za takšne razmere ni imela ustrezne opreme.

Prireditelj se je znašel in vsak udeleženec je dobil visoke gamaše za enkratno rabo, narejene iz polivinila za nakupovalne vrečke. Bile so, kolikor se spomnim, modre barve, pritrdil pa si jih s plastičnim trakcem. Pri hoji v globokem snegu so se trakci in tanke gamaše začeli trgati in kmalu je bila gaz nastlana z modrimi krpicami, prav tako tudi okolica koč in parkirišč na Sviščakih.

NAHRBTNIK

V začetku sem imel siv, že precej izdelan star avstrijski vojaški nahrbtnik, ki se je v ledvenem predelu vztrajno trgal. Nujno sem potreboval novega. Takrat so bili v rabi široki lovski nahrbtniki zelene barve, ki pa so bili dokaj dragi. Kakor naročeno sta nekega dne prišla iz Matice obvestilo in nálog: "V skladišče sta prispela dva kamiona nahrbtnikov, ki jih je treba takoj razložiti." In res, kesona sta bila natlačena z različnimi nahrbtniki. Nato je sledilo rahlo razočaranje, saj smo ugotovili, da niso ravno novi.

Pripadali so namreč vsem rodovom okupacijske vojske, ki se je med vojno zadrževala pri nas: lahki platneni italijanski nahrbtniki brez zunanjih dodatkov in množice žepov, manjši temnomodri nahrbtniki nemških letalskih enot, navadni pešadinski nahrbtniki in telečnjaki ter najboljši: nahrbtniki nemških gorskih enot. Tak nahrbtnik je bil precej velik in težak s polno dodatkov za obešanje dodatne opreme in različnimi žepi. Nekateri so imeli na ledvenem predelu že jermen, da se je teža nahrbtnika naslonila nad križ. Fantje so ugotavljali, da so bili ti verjetno namenjeni oficirjem.

Nahrbtnik gorskih enot je moral biti zelo prostoren. Zakaj? Razlago mi je povedal gospod, s katerim sem večkrat hodil v gore, med drugo svetovno pa je služil nemško vojsko v enotah na Norveškem. Pripovedoval mi je o neznanskih mukah pri prenašanju

tovora. Vojak je moral imeti s seboj hrano in pijačo za tri dni, osebni pribor, strelivo, orožje, dereze, cepin in še smuči. Po vojni je gospod zelo rad hodil v hribe in se loteval tudi lažjih plezalnih smeri. Trpljenje pri vojakih pa mu je zapustilo bolečine v kolenih. Izredno težko in počasi je hodil navzdol in zelo mu je pomagalo, ko je začel hoditi s palicami – že davno prej, preden je pri nas izbruhnila moda nordijske hoje.

Iz kamionov smo razkladali nahrbtnike in jih nosili v skladiščno sobo planinskega društva. Obenem so ob kamionu rasli tudi kupčki izbranih nahrbtnikov za vsakega od nas, ki smo opravljali to umazano delo (in bili pri koritu). Izbirali smo najbolj ohranjene, čiste in uporabne. Telečnjakov v glavnem nismo jemali, ker niso bili v gorniškem stilu. S kolesom sem moral nahrbtnike kar nekajkrat odpeljati domov, in to v drvarnico, saj so po dolgi uporabi precej zaudarjali.

Če pomislim na te nahrbtnike iz današnjega zornega kota in védenja o medvojnih in povojnih dogodkih in trpljenju, ki je verjetno pustilo sledi tudi na njih, imam nelagoden občutek: šlo je pravzaprav za opremo nesrečnih in verjetno tudi pokojnih ljudi. Na grozo moje mame so sledili

☞ *Nahrbtniki v drvarnici niso dolgo samevali.*

Kmalu se je namreč razvedelo za moj ‚zlati rudnik‘.

"Peter, bi mi posodil ruzak? V ponedeljek ga prinesem nazaj." Ta ponedeljek se do danes še ni zgodil.

pranje nahrbtnikov s sirkovo krtačo in večdnevno sušenje ter kompletiranje in mazanje jermenov. Nato sem najprej malo užival v svojem bogastvu nahrbtnikov. Za vsako turo sem si oprtal drugega, toda kmalu sem ugotovil, da mi še najbolj ustreza italijanski nahrbtnik. Drugi so bili bistveno težji, tudi širina je ovirala pri zviranju v skalah, usnjeno jermenje pa se je rado napilo deževnice ali znoja. Italijanski je bil podoben današnjim nahrbtnikom. Bil je ožji in višji. Lepo se je prilegel na hrbet in imel je široke naramnice. Nato sem vsa leta uporabljal samo še ‚italijančka‘, dokler se mi ni strgal, ko sem nekoč v njem prav nespametno z Rombona tovoril dva precej težka topovska izstrelka.

Ko me je zagledala gospodinja, pri kateri sem v Bovcu stanoval, se je začela glasno smejati. Peljala me je v klet, kjer sem v začudenju in jezi obnemel. Njihova klet je bila natlačena z izstrelki raznih kalibrov iz prve svetovne vojne. "Izberi še kakšnega, če češ," je dejala in se hihitala.

Nahrbtniki v drvarnici niso dolgo samevali. Kmalu se je namreč razvedelo za moj ‚zlati rudnik‘. "Peter, bi mi posodil ruzak? V ponedeljek ga prinesem nazaj." Ta ponedeljek se do danes še ni zgodil. Podobnih primerov je bilo več, a se nisem vznemirjal, ker sem se pač valjal v izobilju. Več sem jih podaril, nekaj sem jih tudi zamenjal za konzerve iz paketov UNRRA. Nazadnje so mi razen *italijančka* od vse zaloge ostali le še trije. Pa je hudič prinesel znanca, ki je mešetaril z avtodeli, jaz pa sem imel ravno namen sestaviti nek motor. Manjkal mi je še uplinjač, ki sem ga dobil od njega za zadnje tri ruzake. Motorja pa po tem nikoli nisem sestavil, ker sem vedno hodil peš v hribe. ◉

CÉBÉ
PURE ADRENALINE

Testirali smo:
CÉBÉ
SPYNER FLEX SR

Smučanje in deskanje sta dinamična športa, ki se odvijata pri visokih hitrostih. Da boste na belih strminah uživali bolj varno in sproščeno, vam svetujemo uporabo smučarske čelade. Čelada je obvezen del opreme za tiste smučarje, ki kot vrednoto izpostavljajo zdravje in varnost. Cebe poimenujemo kot pionirja v segmentu športnih, kot tudi modnih očal. Danes proizvajalec ponuja poleg pestrega repertoarja sončnih in smučarskih očal tudi veliko zaščitnih čelad. Širok spekter izdelkov jim omogoča, da tudi najzahtevnejša stranka vedno najde artikel za točno določen namen. Tokrat vam predstavljamo čelado Spyner Flex SR.

Značilnosti čelade:

- Zunanja školjka odporna na močne udarce ("INMOLD" tehnologija zagotavlja zelo dobro trdnost čelade)
- zaradi "INMOLD" tehnologije je čelada zelo lahka
- zgornji dodatni oklep povečuje odpornost čelade na udarce
- čelada ustreza evropskim standardom CE EN 1077
- na zgornjem delu čelade je integriran sistem zračenja. Z ventilacijskim sistemom nastavljamo koliko svežega zraka spustimo v čelado, ki spodrine vroč in vlažen zrak iz nje.
- poltrdi ergonomsko oblikovani ušesniki za zaščito ušes in dobro slišnost
- ergonomsko oblikovano notranje blazinjenje iz antialergijske ter zračne tkanine
- odlično prileganje z vsemi smučarskimi očali
- teža: 560 gramov.

Gre za objektivni komentar ekipe Sokola.
Naročena objava.

Cena: 89,98 EUR
www.bushnell-europe.com/cebe

Uvoznik:
Rodeo Team d.o.o., Kranj
www.rodeoteam.si

Živeti svoje cilje

Pogovor z Anžetom Čoklom

✉ Bor Šumrada

Alpinizem, letni in zimski, športno plezanje, turno smučanje, kolesarjenje in padalstvo ter potapljanje. To so športi, s katerimi Anže Čokl črpa energijo za vsakodnevne službene obveznosti in težave, s katerimi se spopada. Je direktor dveh podjetij, med drugim prvega EKO hotela v Sloveniji – Bohinj Park EKO Hotel. V času študija strojništva je preživel tudi do 150 dni letno na odpravah in plezalnih izletih in imel status vrhunškega športnika. Zaradi pomanjkanja časa je moral plezalne dneve omejiti na 70 dni. Je predsednik športnega društva Freeapproved, ustanovljenega leta 2004, ki združuje alpinistične, plezalne, kolesarske in smučarske navdušence, v zadnjem času pa tudi potapljače in padalce. Anže se ljubiteljsko ukvarja tudi s snemanjem filmov z gorniško in plezalno tematiko. V petih letih se je nabralo že preko sto krajših filmčkov. Nekateri daljši med njimi so bili premierno predvajani v (razprodanem) ljubljanskem Cankarjevem domu ter na nacionalni televiziji v najbolj gledanem terminu.

Anže Čokl FOTO: SAMO VIDIC

Kako se počutite kot eden najmlajših, če ne kar najmlajši direktor hotela? Ali vas starost kdaj ovira pri profesionalnih odnosih?

Počutim se čisto v redu. Zavedam se svojih pomanjkljivosti, predvsem v smislu izkušenj s področja turizma, a me tudi to drži pokonci. Moje neznanje in "nevpetost" v turizmu mi dajeta energijo in voljo, da se učim, da spoznavam nova področja, da tesno in kvalitetno sodelujem s sodelavci in z drugimi ter da morda prav zaradi tega razmišljam nekoliko drugače. Nekateri stanovski kolegi o meni pravijo, da prinašam svežino s svojim načinom razmišljanja in z zagonom. Mislim, da to pozitivno sprejemajo tudi zaposleni, saj se do njih obnašam kot do svojih prijateljev. Težave imam takrat, ko je treba uveljavljati avtoriteto s povzdignjenim glasom. Tega ne znam. Ne znam biti dovolj strog. Pravijo, da sem "predober" šef. Ampak tak sem in se najbrž ne bom nikoli spremenil. Kot sem nedavno povedal na kolegiju zaposlenim, se ne znam dreti in ne znam udariti po mizi, imam pa srečo, da si lahko sam izbiram sodelavce, medtem ko si oni šefa ne morejo. In da bom tiste, ki se ne bodo prilagodili takšnemu (mojemu) načinu dela, kjer vsak dela po najboljših močeh, ne da ga tepem in kaznujem, zamenjal. Odkrito sem jim torej priznal svoje slabosti in jim povedal, kako bomo reševali probleme, ki bi lahko imeli negativen vpliv na podjetje. Sicer pa imam težave s starostjo le občasno ob srečanjih s kakšnimi (starejšimi) poslovnimi partnerji, ki nasproti sebe pričakujejo na videz bolj odraslo osebo. Povečini pa se tudi s takšnimi

Nedavno so pri slovitih Harvard Business Review objavili besedilo s hvalo t. i. nepopolnemu vodji (In Praise of Incomplete Leader). Kako bi sami opisali svojo "nepopolnost" in ali bi lahko rekli, da ste avtentični vodja?

Svojo nepopolnost bi najlaže podprl z dejstvom, da sem tudi sam samo človek. Morda za razliko od konvencionalnih vodij si to tudi priznam. Fakulteta mi je omogočila širši pogled na svet. Naučil sem se lažje in bolje razumeti tehnična področja, ki se povečini (ženske so izjema) zelo pogosto prekrivajo s povsem vsakdanjimi življenjskimi zakonitostmi. V določeni meri življenje dojemam kot matematično enačbo z mnogimi spremenljivkami in med seboj odvisnimi korelacijskimi faktorji brez znanega končnega izida. Neznansko srečen sem, da lahko podobno filozofijo in način razmišljanja uporabim ob svojem delu. Vem, da je za dober uspeh vedno potreben uspešen vodja, a prav tako (če ne še bolj!) so pomembni ostali zaposleni. Prvo in najpomembnejše pri avtentičnem vodenju je, da si priznaš, da nisi vseomogočen, da še zdaleč ne veš vsega in da je modro zaupati ljudem, sodelavcem, ki obvladajo svoje področje. Zatorej ja, lahko bi rekel, da sem avtentični vodja in da si svojo nepopolnost ne le priznam, ampak se o njej odkrito pogovarjam s sodelavci, s katerimi se dopolnjujemo in skupaj rastemo.

odlično sporazumem, saj so me navadno sama oči in ušesa in njihovo znanje in izkušnje pijem kot goba.

Kako v zasebnem življenju udejanjate EKO strategijo? Verjetno gre tu za določen življenjski slog.

Ko sem bil majhen, smo imeli doma zelo malo. Od malih nog so me starši učili varčevati. Približno enako, kot danes rečejo otroku, naj si ne pozabi umiti zob, so mene poleg umivanja zob učili ugašati luči, zapirati okna pozimi in ne pustiti teči vode iz pip. V tem smislu sem bil vzgojen, kasneje pa je temu sledil tudi moj življenjski slog. V bistvu sem na temo energijske varčnosti tudi diplomiral. Varčevanje z energijo seveda nima vpliva samo na stroške, temveč tudi in predvsem na okolje. In če želimo še dolgo plezati ledne slapove ter uživati v snežnih radostih, moramo resno pristopiti k temu. Zdaj EKO strategijo uveljavljam pretežno na vseh področjih bivanja.

Pri alpinizmu in plezanju gre ves čas za premagovanje težav, tako fizičnih kot psihičnih, in za spoznavanje samega sebe in svojih meja. Vam pridobljene izkušnje pomagajo pri premagovanju in spopadanju z vsakodnevnimi ovirami v življenju?

Koristi so obojestranske. Znanja in alpinistične izkušnje in večine pridejo prav v vsakdanjem življenju, kot prideta prav tudi na primer strojniško znanje in zdrava logika pri plezanju oziroma alpinizmu. Alpinizem, zlasti zimski, mi daje voljo in vztrajnost za reševanje vsakdanjih problemov in težav, kjer bi se (morda) prej umaknil, če ne bi bil vztrajen v steni.

Alpinizem velja za nevaren šport in širša javnost ga ob tragičnih in neuspešnih avanturah kritizira. Kakšen je vaš pogled na alpinizem in zakaj se z njim ukvarjate?

Nikoli se nisem pretirano oziral na širšo javnost. Še za javnost, širšo od mojih prijateljev, znancev in družinskega kroga, mi ni veliko mar. Če gledam svoje začetke, sem bil najbolj srečen, ko so me podprli in mi ob strani stali starši. Ozirati se na druge, ki ne razumejo, zakaj nekaj počneš, se mi

ne zdi smotno. Na alpinizem sem v svojih prvih letih gledal zgolj kot na šport. Smeri – vse težje, daljše in resnejše – so se mi zdele bistvo vsega. Hitro sem napredoval. Alpinizem sem gledal skozi oči športnika.

Danes na alpinizem gledam povsem drugače. Ne bom rekel, da se mi še danes ne zdi dobro, če preplezam kakšno dobro smer, ampak to ni več to. Alpinizem kot dejavnost v gorah ter predvsem družba, s katero se to grem, me osrečuje. Zato ker mi je prijetno že ob sami misli na vzpone. Neznansko se na primer vsako leto sproti veselim lednega plezanja, mraza in zimskih avantur. Alpinizem mi predstavlja tudi izvrstno rekreacijo in priložnost, da se malo umaknem. Najbolj se čutim sam s seboj, ko me je strah (in to je pogosto) daleč nad kakšnim varovalom. To je tveganje, ki ga sprejemam zavoljo občutkov, ki mi jih alpinizem prinaša.

Za uspešno vodenje je potrebno sodelovanje z ekipo ljudi z različnih področji in ne gre za "one man band". V alpinizmu pa ste večino časa prepuščeni samemu sebi, vendar je za uspeh in varnost prav tako potreben ekipni duh. Po kakšnih kriterijih si izbirate soplezalce?

Popolnoma enako kot pri poslu sodelujem, torej plezam z ljudmi, ki jim zaupam. Odkar nas je toliko v društvu, kjer vsem tudi zaupam, z izbiro ni težav. Edinole za kakšne daljše smeri sem bolj izbirčen, ker sem znan po tem, da rad priganjam in potem imam rajši hitrejše plezalce. Na dostopih pa večinoma drugi čakajo mene.

Športno društvo Freeapproved je bilo ustanovljeno leta 2004 in je do danes postalo razpoznavno in uveljavljeno na različnih športnih področjih. Danes šteje že skoraj dvesto članov. Od kod takšen uspeh in priljubljenost?

Težko bi govoril o priljubljenosti. Zlasti v mali Sloveniji, kjer se priljubljenost pogosto negativno označuje. To, da nas je članov vse več in da rastemo progresivno, gre pripisati dobremu počutju in odnosu. Na društvo gledam podobno kot na podjetje, tudi delujem na podoben način. Ne sledimo

Anže Čokl na grebenu Mojstrovk
FOTO: BOR ŠUMRADA

formalizmom, ne omejujemo se s pravili, hierarhijo in birokracijo. Čeprav vem, da bodo časi romantike zaradi številčnosti morda nekoč minili, je celotno društvo danes kot velikanska družba prijateljev, ki jo združujejo podobni interesi. Povsem napačno bi bilo, če bi rekel, da enaki. Nekateri radi plavajo, drugi hodijo v hribe, tretji plezajo, četrti kolesarijo ... Nekateri celo radi samo govorijo in pišejo. Športno društvo v pravem pomenu besede, čeprav sta plezanje in alpinizem najbolj številčno zastopana. Prostora je veliko predvsem za nas amaterje, vsakdanje rekreativne športnike. Ne želimo si elitizma. Ne pehamo se za ocenami, ne tekmujemo med sabo ali z drugimi. Za hitro rast in stabilno članstvo bi zasluge pripisal tudi načinu komunikacije in obveščanja ter predvsem temu, kako so novi člani sprejeti in kaj se z njimi dogaja po končani šoli. Če se spomnim svojih alpinističnih začetkov na nekdanjem odseku (pa še ta je daleč najbolj romantičen med odseki), je pravzaprav čudno, da sem sploh ostal v alpinizmu. Zasluge za to in zahvalo v enem mahu bi lahko pripisal Mihi Habjanu in bratoma Lajevec, Petru Mikši ter še kakšnim posameznikom. S prvim sem spoznaval skalno plezanje, z drugima zimski alpinizem, s tretjim športno plezanje, Tomaž Jakofčič pa je bil stalna inspiracija. Brez njih se me alpinizem gotovo ne bi dotaknil tako, kot se me je, oz. bi po končani alpinistični šoli prenehal z njim.

Ker številčnost zame ni merilo uspeha, bi uspešnost najraje komentiral z vidika kvalitete in odnosov med člani. Tega sicer še nisem rekel na glas, čeprav o tem pogosto razmišljam. Ampak resnično sem ponosen, da imamo v društvu precej doktorjev znanosti, cel kup magistrrov, tako rekoč vsi ostali pa imajo vsaj univerzitetno izobrazbo ali so na poti do nje. In kakšno povezavo ima to s športom? Nobene. Prav nikakršne. Ima pa odločilen pomen pri tem, na kakšen način medsebojno komuniciramo in katere vrednote so nam skupne poleg tega, da vsi skupaj radi športamo v naravi. V našem društvu se ne prestando nekaj dogaja; plane za izlete, dnevne in večtedenske, kot tudi druga potepanja načrtujemo za celo leto vnaprej, kar pomeni, da se lahko ljudje organizirajo in koristno združijo prosti čas z družinskimi in službenimi obveznostmi.

Zakaj niste člani Planinske zveze Slovenije (PZS)?

Smo registrirano športno društvo. Nismo del zveze športnih društev kot tudi nismo del PZS. Trenutno ne najdemo pomembnih prednosti, ki bi jih prinašalo članstvo v omenjenih zvezah. Žal mi je le, ker denar dajemo tujcem, ki so spretnejši pri pogajanju z zavarovalnicami in je članstvo v tamkajšnjih organizacijah za nas ugodnejše. Obenem pa z velikim spoštovanjem gledamo na delo članov Gorske reševalne službe, ki tako rekoč vsakodnevno nosijo glavo naprodaj in rešujejo človeška življenja in ljudi v stiski, in to brez plačila, nesebično in ob opravljanju rednih služb.

Društvo Freeapproved je v vaši režiji sproduciralo filme Lovci na pršič, Kraljestvo oblakov, Špaltna Ekspres, bili ste tudi soavtor ali pomožni snemalec filmov Smučanje s 7 vrhov Dava Karničarja in Poslednja pot Nejca Zaplotnika. Lahko v prihodnosti pričakujemo še kakšno filmsko uspešnico?

Vsekakor! Le težko rečem, kdaj. Idej in zamisli je preveč, časa pa premalo. Pomembno se mi zdi, da človek vse dela

V steni Tofane di Rozes (Dolomiti) FOTO: BOR ŠUMRADA

z veseljem. Ne prisiljeno. V snemanju filmov sem se našel, včasih mi je, ni pa to vse. Filme snemam amatersko, in ko je trenutek pravi. Prva večja zadeva bo najbrž film katere izmed prihodnjih alpinističnih odprav. Kdaj in katere točno, pa ne morem reči.

Kakšne zamisli vam še burijo domišljijo?

Moje sive celice so trenutno polno okupirane z načrtovanjem in projektom največjega, najsodobnejšega, okolju prijaznega – ekološkega plezalnega centra na izjemni lokaciji v Ljubljani. ◉

Priznanje za prostovoljno delo v planinstvu

Rozalija Skobe, dobitnica priznanja za najprostovoljko leta 2010

✍ Irena Mušič Habjan

Med prejemniki plaket državnega sveta najzaslužnejšim prostovoljcem za leto 2010 je tudi Rozalija Skobe, članica PD Krka Novo mesto in bivša načelnica Komisije za varstvo gorske narave (KVGN). Plakete so bile podeljene 3. decembra 2010 ob mednarodnem dnevu prostovoljstva in začetku evropskega leta prostovoljstva 2011 z geslom "Bodi prostovoljec, spreminjaj svet!" Ob tej priliki smo jo za kratek pogovor prosili tudi v Planinskem vestniku.

Kaj vam osebno pomeni to priznanje in s čim, mislite, ste si ga zaslužili?

To visoko priznanje mi pomeni zelo veliko, saj ga nisem pričakovala in je bilo zame presenečenje. Prostovoljstvo me že od nekdaj navdušuje, izpolnjuje in bogati. V veselje mi je bilo, da sem se lahko večji del posvetila eni, še do nedavnega manj prepoznavni dejavnosti PZS, področju ohranjanja in varovanja gorske narave in narave nasploh. Največ mi pomeni, da so me predlagali prav varuhi gorske narave. Hkrati je to potrditev, da sem zadnja dva mandata vodila Komisijo za varstvo gorske narave v pravi smeri in je moje delo pustilo v PZS in drugje globoke sledi. Čutim ga tudi kot priznanje vsem članom KVGN, ker smo se skupaj trudili za utrditev pomena komisije in dokazali njeno potrebnost. Uspeli smo se povezati z bazo preko odborov za varstvo gorske narave pri MDO in odsekov v planinskih društvih. V številnih društvih so šele v tem obdobju ustanovili odseke za varstvo narave, ki jih zdaj vodijo strokovno usposobljeni varuhi gorske narave. V osmih letih delovanja smo usposobili precejšnje število varuhov iz vse Slovenije, katerih osnovna naloga je naravovarstveno osveščanje planincev. Posodobili smo program usposabljanja za gorsko stražo, organizirali in vodili številne okrogle mize, tudi ob mednarodnem dnevu gora, organizirali naravovarstvene

Rozalija Skobe

ekskurzije, pripravljali pripombe in predloge za osnutke zakonov in uredb s področja varovanja gorske narave, naša najpomembnejša naloga pa je še vedno dvigniti naravovarstveno osveščenost planincev.

Več let svoj čas prostovoljno namenjate planinstvu. Mislite, da bi lahko prostovoljno delo v naši dejavnosti še bolj približali drugim ljudem (neplanincem) in na kakšen način?

Pravijo, da zgledi vlečejo. Trudila sem se, da sem vedno delala po svojih prepričanjih, močeh in sposobnostih. Pomembno je, da ljudje, s katerimi delaš, začutijo predanost delu, predvsem pa veliki želji, da bi se na področju varovanja in ohranjanja narave osvestilo čim več ljudi. Naravovarstvena izobraževanja morda niso tako atraktivna, so pa vedno pritegnila tudi druge ljudi, ne zgolj planincev. Ti so morda še bolj cenili naše prostovoljno delo, kajti planinci so večkrat menili, da je to pač njihova dolžnost.

Prostovoljno delo kjer koli in na kakršen koli način nekaterim ne pomeni nič in je zanje izguba časa. Kako oz. kaj bi vi odgovorili ljudem s tako miselnostjo?

Ljudje smo različni. Menim, da se človek s takim nagnjenjem že rodi, če pa ga že starši vzgajajo v tej smeri, mu prostovoljstvo postane način življenja in trajna značajska lastnost. Res se veselimo, da lahko dajemo in za to ničesar ne pričakujemo, če pa lahko prispevamo tudi k varovanju in ohranjanju narave, še toliko bolje. Ta nam je hvaležna na vsakem koraku. In kot sem že dejala, to nas notranje bogati in osrečuje. Veseli smo, da lahko uživamo v neokrnjeni naravi in se zavedamo, da smo k temu nekoliko pripomogli tudi mi. ◊

K tabornim aktivnostim sodi tudi peka hrenovk na žaru. FOTO: CIRIL AMBROŽ

V začetku osemdesetih smo organizirali prvi planinski tabor PD Maks Meško Ormož v Zadnjici. In potem tridesetkrat zapored. Naj naštejemo od vzhoda proti zahodu travnike in loge polne cvetja, kjer smo uživali in učili planinskih veččin nove generacije planincev: Koprivna, Smrekovec, Podolševa, Pavličevo sedlo, Logarska dolina, Robanov kot, Matkov kot, Podvolovljek, Okrešelj, Jezersko, Kamniška Bistrica, Jelendol, Završnica, Krma, Vrata, Krnica, Pokljuka, Bohinj, Krnica, Tamar, Lepena, Trenta.

Začetek ni bil skromen; bil je bogat z voljo, veseljem in izkušnjami vodstva. Zvonko Meško je bil oče in duša prvih taborov. V tridesetem letu tabora se je poslovil, toda pot, ki jo je začrtal, smo drugi vzdrževali in jo iz leta v leto podaljševali. Neizmerno smo mu hvaležni za vsa vodstva na turah, večere ob ognju, nasvete, izkušnje in množico prevoženih kilometrov.

Tabori so ekipno delo. Skozi leta se je oblikovalo trdno ogrodje. Posamezni nosilni elementi so se izmenjevali, vendar nikoli toliko, da bi bila nosilnost ogrožena.

Našo kuharico smo vsi klicali babica Štefka (Štefka Petek). Na triindvajsetih taborih je bila kuhinja njena domena. Železna plošča na kamnih, samo drva, večkrat mokra, oči polne dima, blato v kuhinji in okoli šotorov, povsod voda – še v šotoru s kruhom. Toda potem oči, polne sonca in duša, polna rož. Izjemna volja in požrtvovalnost ter skrb za druge so jo gnali, da je kot upokojenka v vseh teh letih v šotorih prespala več kot sto petdeset noči. Toplih, mrzlih, vlažnih. Dobro smo jedli vsa ta leta. Letos se je babica tiho poslovila. Dala nam je bogato popotnico.

Jože Borak-Muri, Štefka Borak, Lojz Jaušovec, Marjan Kukovec in šekdo – vsak s svojimi

zadolžitvami in tudi odlikami. Za vsakega smo vedeli, kje je najmočnejši, skupaj pa vsi najboljši. Za vse tehnične stvari je dolga leta skrbel Lojz. Na njegovi prikolicci je bilo vse, kar je bilo potrebno pri postavitvi in vzdrževanju tabora. Tiho je odšel pred nekaj leti. Hitro, brez slovesa. Še vedno ga pogrešamo.

Veliko let smo vse, kar smo potrebovali za kuhinjo, jedilnico in stranišče, našli v naravi. Mize in klopi so bile iz okroglic, ognjišče iz kamnov, ki jih je bilo vedno v izobilju, stranišče na drogovih. Prav postavitve stranišča je bila posebna naloga in nekakšna čast ... Eno leto smo se razvajali z električnim agregatom, a smo se mu hitro odpovedali, saj je pregnal mir.

Mize in klopi sedaj pripeljemo s sabo. Nad glavami je namesto lahke folije težka cerada, stranišče je "kahla s streho", v kuhinji drvom pomaga plin. Nosilnih elementov tabora je veliko novih, toda nekaj "tramov" je ostalo starih. Postavljeni so tako, da ko pride čas za njihovo menjavo, na njihovo mesto postavijo nove. Skupno več kot pol leta, preživetega v taborih. Pod šotori se je nabralo bogastvo doživetij za celo knjigo.

Spomnim se prvega tabora samih osnovnošolskih otrok (danes so nekateri že dedki in babice), ki so iz doline Zadnjice opravili vzpon na Triglav. Večina prvič v gorah, s skromno opremo, toda izjemno voljo. Menjavali so se tudi otroci. Nekateri so prišli enkrat, nekateri večkrat, iz mnogih pa so zrasi ljubitelji gora in vsega lepega. Veliko jih sedaj na tabor pošilja svoje otroke. PD Maks Meško Ormož ni veliko društvo, toda na taborih nas je od 18 do 80, povprečno pa blizu 50.

Veliko vrhov smo osvojili. Nekakšna želja, ne normativ, nas žene, da se na vsakem

Trideset let ormoških planinskih taborov

✍ Ciril Ambrož

taborjenju povzpemo vsaj na en dvatisočak. Uspeva nam, saj z veseljem presegamo, hodimo po težjih poteh, plezamo skrbno varovani, občudujemo cvetje, živalstvo in naravne lepote.

Opravili smo množico najlepših vzponov na vrhove od Pece do Krna. Doživeli smo Triglav v novem snegu, Košuto po prehodu hladne fronte, nevihtno noč v kotlu Tamarja in Vrat, izjemno jutro na Kamniškem sedlu in večer na Kredarici ...

Spremljalo nas je različno vreme: še v najbolj sušnem letu nas je, kje drugje kot v Bohinju, pošteno namočilo. Najbolj suh je bil tabor v Koprivni, a tudi najhladnejši, s komaj kakšno stopinjo nad ničlo. Toda tam smo videli najlepše zvezdno nebo. Poslastica za zaljubljenе in zvezdoglede. Štiri dni zapored je deževalo v Trenti. Povsod slapovi in potoki, še tam, kjer so v suhem poti. Lepih dni in noči je bilo seveda več kot mokrih.

Ne hvalimo se. Smo pa izjemno ponosni na opravljeno delo. Enaintrideset poletnih planinskih taborov, šest taborov malih planincev pod Tomaževim vodstvom in z dobro ekipo. Veliko delo so naredili za podmladek, ki se je priključeval večjim planincem. Ob vsem naštetim sta Štefka in Muri kot navdušena smučarja organizirala še enaindvajset zimovanj v planinskih kočah, kjer se je prav tako zvrstilo ogromno otrok.

Vprašanje ni, kako naprej, ampak kdo vse bo hodil po tej začrtani poti. Iz leta v leto se tej družini kdo pridruži in vztraja, daje del sebe in svojega časa za druge in tudi zase. Vsi so pripravljeni poprijeti za vsako delo in tega je veliko, da tabor nastane, da je izvedba odlična in da za nami ostane narava takšna, kot smo jo našli. Prihodnost planinskih taborov PD Maks Meško Ormož je svetla. ○

Slivniški svizci ponovno zmagovalci

Manca Čujež

Slivniški svizci iz PD Slivnica pri Celju so na 22. državnem tekmovanju Mladina in gore 15. januarja 2011 v Gorici pri Slivnici že drugo leto zapored osvojili lovoriko državnih prvakov v gorniškem znanju.

Pomerilo se je 26 skupin mladih planincev iz vse Slovenije, ki so se najbolje izkazale na regijskih tekmovanjih 6. novembra 2010. Nad tekmovanjem Mladina in gore bdi Mladinska komisija Planinske zveze Slovenije (MK PZS), levji delež organizacije sta letos prevzela PD Slivnica pri Celju in Osnovna šola Slivnica pri Celju, soorganizatorja sta bila še Zavod za šport Republike Slovenije Planica in Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Mlade nadobudneže so pozdravili organizatorji tekmovanja: predsednik PD Slivnica pri Celju in organizacijski vodja tekmovanja Matej Planko, predsednik MK PZS Rok Kovšca in ravnateljica OŠ Slivnica pri Celju Marjeta Košak, uspešno tekmovanje in varen korak pa so jim zaželeli še avtor dodatnega gradiva o glasbi v gorah Uroš Kuzman, koordinatorica tekmovanja Brigita Čeh in predstavnica Občine Šentjur Judita Šarlah Methans. Državno tekmovanje Mladina in

gore je bilo tokrat v znamenju glasbe, saj so morali mladi planinci poleg znanja iz planinske šole pokazati svojo domiselnost in znanje tudi o glasbi v gorah ter besedilih pesmi z zgoščenke MK PZS *Greva pod objem gora*.

Za naslov državnih prvakov so se v finalu potegovala ekipe Zabavno je biti zelen (OŠ Trzin, PD Onger Trzin), Slivniški svizci (OŠ Slivnica pri Celju, PD Slivnica pri Celju), Houčki ježji (OŠ D. F. Hoče, PD Fram), Bergmandlci (OŠ Idrija, MO PD Idrija), Božje štenge (OŠ Ruše, PD Ruše), Čvapčiči (OŠ Beltinci, PD Matica Murska Sobota) in Žlikrofi (OŠ Idrija, MO PD Idrija). Povezovalc Blaž Lesnik je krmaril med skoncentriranimi sedmo- do devetošolci, ki so osupnili tako s teoretičnim kot s praktičnim gorniškim znanjem – od letnice začetka izdajanja Planinskega vestnika do prikaza zaustavljanja s cepinom z derezami na nogah ter še z marsičim. Domačini Slivniški svizci so si v napetem finalu prislužili že drugo zaporedno zmago, na drugem mestu so se veselile Božje štenge, tretje mesto je pripadlo Houčkim ježžom. Radostili so se tudi idrijski mladi planinci, ki so s pesmijo Z roko v roki zmagali na glasbenem natečaju.

Zmagovalci Neža Mastnak, Jakob Škornik, Janez Palčnik in Tim Novak so povsem

upravičeno žareli od veselja, saj so že drugič dokazali, da so v gorniškem znanju nepremagljivi. "Občutki so fenomenalni, saj že druge zmage nismo pričakovali. Odlično je, da smo zmagali, saj smo se veliko pripravljali in vse priprave so se obrestovale. Največ smo se učili doma in se tudi dobili z mentorico, obiskali smo tudi Slovenski planinski muzej v Mojstrani in predelali zadnje številke Planinskega vestnika," so takoj po razglasitvi strnili svoje prve vtise. Na vprašanje, kakšen izziv si postavljajo za prihodnost, pa je Jakob zašepetal: "Tretjo zmago."

Tudi njihovi mentorici **Nuša Verdev** in **Nina Gradič**, sicer članici organizacijske zasedbe, nista skrivali veselja: "Ob zmagi Slivniških svizcev se veselimo prav vsi. Njihova zmaga je le potrditev vsega našega dela. Ni ga bilo malo, tega nikoli ni, in včasih se posreči, da je vse to poplačano. A najpomembneje je, da nam je bilo tako pri organizaciji tekmovanja kot pri pripravah lepo, vsaj večino časa, in da smo vsi čutili, da delamo za isto stvar in smo znali združiti moči. Ob intenzivnih pripravah s tekmovalci pa ne smemo pozabiti, da so to mladi planinci, ki so v planinskih vrstah že več let in tudi izhajajo iz družin, ki so jim gore blizu." ◊

Zmagovalna ekipa Slivniških svizcev
FOTO: MANCA ČUJEŽ

Šumeče priče preteklosti

Gašperjev kostanj

✍ Dušan Klenovšek

Kdo je najstarejši Slovenec ali najstarejša Slovenka, hitro lahko izbrskamo v medijih, če pa se vprašamo po najstarejšem živem bitju na slovenskem ozemlju, nastopijo težave. Vsekakor moramo v konkurenco za ta naziv vključiti nekatere drevesne orjake. Ni samo po sebi umevno, da je veliko drevo oziroma drevo z velikim obsegom debla hkrati tudi zelo staro. Medtem ko hitro rastoče vrbe zavidljivo debelino dosežejo že v času enega samega človeškega življenja, hrast ali tisa podobne dimenzije dosežeta šele po več stoletjih.

Slovenija velja za gozdno državo, saj je trenutno več kakor 60 odstotkov njene površine poraščeni z gozdom. Zato je prav, da se v letu 2011, mednarodnem letu gozdov, dotaknemo tudi varovanja tako gozdnega prostora kakor posameznih dreves. Pri nas sta med vsemi drevesnimi vrstami zavarovani le bodika ali božje drevce in tisa, mnoga drevesa pa so pred škodljivimi posegi zavarovana tudi na druge načine. Tako so brez ustreznih dovoljenj prepovedani posegi na drevju

znotraj zavarovanih območij, kakršna so naravni rezervati ali naravni spomeniki. Zunaj zavarovanih območij so kot drevesne naravne vrednote varovana mnoga izjemna drevesa domorodnih in tujerodnih vrst. Po lanskoletni osvežitvi seznama imamo 1937 točkovnih in 79 poligon-skih drevesnih naravnih vrednot. Poleg starosti, oblikovnega, pričevalnega, znanstveno-raziskovalnega ali ekosistemskega pomena je odločilni kriterij za uvrstitev med izbrance prsni obseg debla. Večina teh je zunaj gozda – na vaških trgih, ob cerkvah ali domačijah. Za naravne vrste so redkeje razglašena izjemna drevesa v gozdu, saj jih je težje opaziti (ne velja za gozdarje), so pa tudi manj izpostavljena negativnim vplivom človeka.

Gašperjev kostanj uspeva na dvorišču Kiškove domačije v vasi Močilno nad dolino Sopot na nadmorski višini 475 metrov. Z rekordnim prsnim obsegom 11,04 metra (leta 2008) prekaša tudi bolj znano Najevsko lipo (10,70 metra). Kljub nižji rasti (osamelci so praviloma

nižji od vrstnikov v gozdu) in votlemu deblu so gozdarji Območne enote Brežice izračunali, da njegova prostornina znaša zavidljivih 36 m³. Z občinskim odlokom je bil leta 1998 razglašen za dendrološki naravni spomenik. Če so naravne vrednote državnega pomena (kakršna je Gašperjev kostanj), je država odgovorna za sanacije poškodb. Naš zavod tako vsako leto sanira najbolj ogrožena drevesa. V primeru našega kostanja naj omenim donatorsko pogodbo s podjetjem Tanin (čigar dejavnost je tesno povezana s kostanjevim lesom), s katero se je obvezalo, da bo finančno pokrilo ukrepe za njegovo ohranitev in promocijo. Mnogi drevesni očaki zaradi posameznih trohnečih vej, odlomov in podobnih poškodb potrebujejo strokovne posege, s katerimi bodo ostali vitalni še v naslednjih desetletjih.

Dodatne informacije o izjemnih drevesih najdete v zloženki, ki so jo pripravili kolegi v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije (elektronska različica je dosegljiva na http://www.zrsvn.si/dokument/74/2/2010/Izjemna_drevesa_koncna_obrezana_small_2164.pdf), ali pa v Naravovarstvenem atlasu, ki je prosto dostopen na spletu.

Ko nas pot pripelje pod krošnjo kate-rega od izjemnih dreves, se ustavimo za minuto, dve in mu prisluhnimo. Mogoče nam bo rahel piš vetra skozi krošnjo prebudil lastne spomine ali pa se bomo za hip zavedli, kaj vse bi nam orjak lahko povedal pri uri zgodovine. Naj nas trhla veja, ovira na trasi nove ceste ali vodovoda ne vodijo k poškodovanju ali uničenju drevesa. Šumenje njegovih krošenj naj spremlja tudi usodo naših vnukov, naj jim polepša dan. ◉

Viri:

Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot. Uradni list RS, št. 11/04, 70/06, 58/09 in 93/10.

Odlok o razglasitvi kulturnih spomenikov in naravnih znamenitosti v Občini Radeče. Občinski svet občine Radeče, 1998.

Habič, Š. et al.: Izjemna drevesa. ZRSVN in ZGS, 2010.

Tri generacije Kiškovih skrbijo za kostanj in obiskovalce. FOTO: JOŽE PRAH

Neprijetna zimska tresavica

✍ Miha Pavšek

Takole je zgoraj, ko nekdo pozabi zapreti vrata. Pozimi se na sedlih in vrhovih (zadaj Krn) ne smemo preveč obotavljati, sicer nas bo hitro (s)treslo. FOTO: MIHA PAVŠEK

Mraz se še kar ne da, tudi nižje spodaj ne, zakaj pa bi se, saj smo šele sredi zadnjega meseca meteorološke zime. Do konca kalendarje je še več kot mesec dni, zima v visokogorju, natančneje snežna sezona, pa si včasih poda roko kar s poletjem. Letošnja zima sicer vključno s sredogorjem ni prav snežna, precej bolje je le v zgornjih nadstropjih naših gor. Na Kredarici je bil minuli december za več kot tri stopinje Celzija hladnejši glede na dolgoletno povprečje. Kar nekajkrat pa smo imeli opravka s poštenim mrazom tudi po nižinah, višje ta ni nič posebnega, še posebej, kadar ga podžiga kot britev oster in mrzel veter.

Kadar mraz zaropota po mizi, ga skoraj ni med nami, ki ne bi kdaj na lastni koži občutil zimske tresavice ali drgetanja. Resnici na ljubo nas lahko v gorah trese tudi v topli polovici leta, v hladnejši je seveda možnost za to še toliko večja. Če ne prej, do tega pride, ko ga pihne, saj se naše telo še hitreje ohlaja. V tem primeru govorimo o dejanski in občuteni temperaturi zraka – pomnimo, s tem je povezan tako imenovani indeks *wind chill* –, občutena je seveda za toplokrvna živa bitja

precej nižja od dejanske. Kot smo spoznali v decembrskem Planinskem vestniku, je lahko to razmerje pri negativnih temperaturah in ob močnem vetru tudi do nekajkratno. Pozimi moramo v vzpetem svetu svoje obnašanje pogosteje prilagajati mrazu kot pa v dolini, zaradi česar večkrat drgetamo. To se nam lahko zgodi tudi doma, pri delu ali v šoli, ko za hipec skočimo ven ali pa le zračimo prostore in smo pri tem premalo oblečeni, v gorah pa zlasti na preprišnih mestih in v mraziščih. Drgetanje ni nič drugega kot dražljaj telesa, ki nam pravi: "Poslušaj! Če hočeš, da ostanem toplo, moraš nemudoma nekaj storiti ali pa bom za to poskrbelo samo." Najpogostejši ukrep je, da čim hitreje vstopimo v energetske prijazno okolje v smislu izmenjave človekove toplote z okolico, da ne bo pomote. Med hribolazenjem to lahko najhitreje in najbolje storimo tako, če ni v bližini kakšnega gorkega prostor(čk)a, da oblečemo toplo oblačilo, pri čemer velja pravilo čebulnega oblačenja – čim več tankih plasti, topleje nam bo.

Ker smo ljudje zelo mobilni, se prej ali slej vsakdo znajde na mrazu brez možnosti, da

bi se pravočasno ogrel. In takrat začnemo drgetati. Drgetanje je zadnji poskus telesa, da obdrži v sebi toploto, temeljni vzrok zanj pa je nezavedno premikanje oziroma hitro trzanje mišic. Premikajoče se mišice porabijo za drgetanje precej kalorij, pri tem se sprošča energija oziroma nastaja toplota. V tem se skriva tudi razlaga, zakaj s pomočjo hoje ali kakršne koli druge fizične aktivnosti lahko obdržimo toploto. Žal pa ljudje glede drgetanja nismo tako izpopolnjeni kot na primer nekatere živalske vrste. Posamezne vrste ptic preživijo večino zime v drgetanju, ki je hkrati tudi njihov edini obrambni mehanizem proti zimskemu mrazu. Pri ljudeh je drgetanje večinoma le znamenje za to, da je res že skrajni čas, da gremo na toplo. Primerno se moramo obleči, še preden smo izpostavljeni mrazu, in ne šele, ko nas že trese. Za marsikoga je takrat prepozno, čeprav so dodatna oblačila ali topel prostor povsem pri roki. Ko začnete drgetati doma, se kar se le da hitro stisnite h komu (če ga imate ...) in se pogrejte. Če ne pomaga niti to, je najverjetneje čas za obisk zdravnika, nikakor pa za odhod v gore. ◻

Miha med razlago prereza snežne odeje na dnevih varstva pred snežnimi plazovi na Pokljuki/Rudno polje, januar 2006 FOTO: OSEBNI ARHIV MIHE PAVŠKA

Snežnemu plazu se je najbolje izogniti

Miha Pavšek, strokovno in ljubiteljsko predan goram

✍ Gorazd Gorišek

fizičnega dela precej več kot danes, ko velikokrat pomaga helikopter. V drugi polovici osemdesetih let me je Tomaž Vrhovec, ki je bil tudi moj mentor pri magistrskem študiju, povabil v Mladinsko komisijo Planinske zveze Slovenije. Leta 1989 smo v njenem okviru začeli s tedni turne smuke, dve leti kasneje, ko je bilo zaradi nesrečne vojne zelo malo udeležencev, pa še z gorniškimi tečaji. V obeh sem deloval kot inštruktor. Sedaj sodelujem v Planinskem društvu Onger iz Trzina, kjer tudi živim z družino.

Če vas zanima vreme in vse, kar je povezano z njim, v naši reviji zagotovo z veseljem preberete članke, ki jih pripravlja Miha Pavšek, diplomirani geograf in etnolog ter magister geografije. Eden od naših vodilnih strokovnjakov o varstvu in zaščiti pred snežnimi plazovi je zaposlen kot asistent s specializacijo na Geografskem inštitutu Antona Melika v Ljubljani. Objavlja številne prispevke, ki so povezani s problematiko naravnih nesreč v Sloveniji, sodeluje pri zbiranju podatkov za kataster snežnih plazov ter pri rednih meritvah Triglavskega ledenika in ledenika pod Skuto. Za različne medije pripravlja poljudne in strokovne članke z vremensko in gorniško tematiko, ki so med bralci zelo dobro sprejeti. Ker že vrsto let sodeluje tudi s Planinskim vestnikom, smo ga povabili na kratek pogovor.

Vedno več je nesreč zaradi snežnih plazov. So gorniki po vašem mnenju primerno opremljeni za gibanje v zasneženih gorah?

Vsako leto bolje, dostikrat pa jih še vedno presenetijo posebne razmere. Kadar je zelo hladno, se sneg ne predela, zato ne velja splošna ocena, da se samo nekaj dni po sneženju ni varno odpravljati v gore, ampak je najbolje počakati dlje časa. Gorniki velikokrat pozabljajo, da ni nevarno samo visokogorje, temveč so nevarne tudi dovolj strme in neporaščene površine v sredogorju, na katerih je dovolj snega. Ta pojav je zaradi zaraščanja vedno redkejši, se pa še vedno najdejo območja, ki so lahko nevarna za pojav plazov. Spomnim se nesreče pri Rimskih Toplicah, kjer je pred leti plaz zasul fantiča, ki je na božični večer odšel k sosedu. S Tomažem Vrhovcem, za katerega je bil pred leti kljub izkušnjam in znanju usoden ravno snežni plaz, sva imela navado, da sva šla vsako nesrečo pogledat na teren in potem sva pripravila kratko analizo. On me je uvedel tudi v Podkomisijo za reševanje iz plazov Gorske reševalne službe (sedaj Gorske reševalne zveze Slovenije). Ker nisem reševalec, temveč le njen vabljeni član, po potrebi pomagam predvsem s predavanji o snežnih plazovih. Kot zanimivost naj omenim, da je bilo takrat, ko smo začeli z dnevi varstva pred snežnimi plazovi, zelo malo udeležencev, po nesreči Staneta Belaka - Šraufa leta 1995 pa se je število slušateljev zelo povečalo. Vzpodbudno je, da sedaj že razna društva po Sloveniji organizirajo dneve varstva pred snežnimi plazovi. Na ta način koristne informacije dosega vedno več ljudi, ki tudi pozimi zahajajo v gore.

Vaše delo v planinski organizaciji je zelo bogato. Kakšni so spomini?

Zelo lepi. Leta 1982 sem na Mladinskem odseku PD Ljubljana - Matica dobil družbo, leto kasneje opravil letni del tečaja za takratne mladinske planinske vodnike v Bavšici, leta 1986 pa še zimskega na planini Na Kraju. Spomnim se, da mi je kolega posodil pse, saj svojih še nisem imel. Kasneje sem bil pri Matici načelnik Mladinskega odseka in tudi markacist. Delovne akcije pod vodstvom Jožeta Rovana so bile zelo zanimive, a tudi naporene. Pred dvajsetimi in več leti je bilo

Površinski srež je ena od redkih "okrasnih" vrst snega, ki ji lahko tudi "prisluhnemo". Nastaja v mirnih, zelo mrzlih nočeh. FOTO: MIHA PAVŠEK

Najpomembnejša je preventiva, kajne?

Zagotovo. Ukvarjam se izključno s preventivo. Zdi se mi namreč, da lahko narediš s tem največ za to, da te snežni plaz sploh ne zajame. Kasneje potrebuješ kljub dobršni meri znanja, izkušenj in opreme tudi precej sreče. Velikokrat smrt nastopi zaradi mehanskih poškodb, na primer zloma tilnika. Ni pomembno samo to, da pred odhodom na turo preverimo snežne razmere, ampak se moramo tudi med njo na podlagi trenutnih okoliščin pametno in trezno odločati ter izbirati manj nevarna območja, če to ni mogoče, pa se brezpogojno vrniti. Zavedati se moramo, da večino plazov sprožimo gorniki sami, in tudi tega, da nas bodo gore počakale.

Kakšna se vam zdijo slovenska poročila o nevarnosti snežnih razmer?

Žal so preslaba. ARSO (Agencija Republike Slovenije za okolje) ima premalo natančno razvejano opazovalno mrežo, da bi bili podatki za tiste, ki v zimskem času zahajamo v gore, zadovoljivi. Sedaj je v teku projekt, ki bi lahko dopolnil dosedanja obvestila in omogočil uporabnikom učinkovitejše obveščanje o snežnih in lavinskih razmerah. Pri njem aktivno ne sodelujem, čeprav sem z njim dobro seznanjen, zato pa sem v stiku z avstrijskimi kolegi in si prizadevamo, da bi podajali lavinska poročila tudi za južno stran Karavank. Naj še omenim, da je moje najboljše delo *Snežni plazovi v Sloveniji* dostopno tudi v spletni knjižnici Google Knjige. Plazove najraje opazujem iz varne razdalje, saj so zelo mogočen naravni pojav. Morda se bo zaradi prepogostih nesreč v Sloveniji – kar sedem žrtev v snežni sezoni 2009/10 – slišalo čudno, toda pri nas je zelo majhen odstotek površine, kjer se lahko sprožijo snežni plazovi in tudi časovno je ta nevarnost sorazmerno kratkotrajna.

Kako se je začelo sodelovanje s Planinskim vestnikom?

Nekaj člankov sem napisal že v osemdesetih letih, a žal zaradi slabe izkušnje s prejšnjim odgovornim urednikom sodelovanje ni steklo tako, kot bi si želel. Pred mano je dolgo vrsto let za Planinski vestnik mesečna vremenska poročila pisal France Bernot, vendar samo o stanju na Kredarici. Sedaj sodelujeva z Gregorjem Vertačnikom iz Urada za meteorologijo Agencije Republike Slovenije za okolje, prvo poročilo

sva pripravila novembra 2006 za poletje tistega leta. Gregor, ki je odlični vremenski analitik in še boljši prognostik, mi priskrbi potrebne podatke, posebej omeni večja odstopanja od dolgoletnega povprečja, morebitne rekordne vrednosti temperatur, padavin, višine snežne odeje in podobnega, sam pa besedilo dopolnim in mu dodam rep in glavo. Rubrika izhaja štirikrat letno, opiševa pa vremensko dogajanje preteklega meteorološkega trimesečja.

Kako je nastala mesečna rubrika Vremenske stopinje in oprimki ter kakšen je njen namen?

Vremenske stopinje in oprimki je moja samostojna rubrika, ki sem jo na pobudo sedanjega urednika začel pisati maja 2010. V njej želim bralcem na razumljiv način predstaviti zanimive vremenske pojave v gorskem svetu in podati kak nasvet, da bo njihova tura prijetna, varna in ne nazadnje tudi zanimivejša. Kot ljubiteljski fotograf imam tudi obsežno geografsko zasnovano fototeko, v njej so številni gorniški motivi, ki je pogosto na ogled našim bralcem.

Morda za konec še o načrtih za prihodnost. Vas čaka kak večji projekt?

Kakšnih posebnih ni, želel pa bi si čim več časa preživeti s svojo družino in se z njo potepati naokoli, tudi po gorah. Ob vse hitrejšem tempu je to velikokrat le pobožna želja. Predsedniku našega planinskega društva, sicer tudi tehničnemu uredniku te revije, sem obljubil, da bom sčasoma prevzel vodniški odsek in Trzinca pogosteje odpeljal kam višje. In planinska obljuba dela dolg, ali ne – sploh pa taka, ki jo bom z veseljem izpolnil. Dejaven sem tudi stanovsko, natančneje pri Ljubljanskem geografskem društvu (predavanja, ekskurzije), v svoje vrste me vabi Meteorološko društvo, zadnjih nekaj let sodelujem s Fakulteto za šport – točneje s Katedro za gornišstvo, kar pa se tiče člankov o vremenu v Planinskem vestniku, želim biti čim zanimivejši za kar najširši krog bralcev naše osrednje gorniške revije. ●

Obvestila o nevarnosti proženja snežnih plazov moramo postaviti pravočasno na pravo mesto. Po preteku nevarnosti jih moramo odstraniti, sicer so brez pomena. FOTO: MIHA PAVŠEK

Najboljši alpinisti in najuspešnejši športni plezalci v letu 2010

✍ Bor Šumrada

V četrtek, 13. januarja 2011, sta v Kulturnem domu Franca Bernika v Domžalah potekali slovesna razglasitev in podelitev priznanj za vrhunske dosežke v alpinizmu in športnem plezanju za leto 2010. Tokrat sta jo prvič skupaj organizirali Komisija za alpinizem in Komisija za športno plezanje.

Na slovesnosti, katere gostitelj je bilo Društvo za gorsko kulturo, so zbrane nagovorili in pozdravili župan Občine Domžale Toni Dragar, predsednik Planinske zveze Slovenije Bojan Rotovnik, načelnik Komisije za alpinizem Miha Habjan in načelnik Komisije za športno plezanje Tomo Česen. Sama prireditve je bila tako kot lani odlično izpeljana v zgledni dvorani kulturnega doma, popestrila pa sta jo povezovalni program in projekcija kratkih filmov.

ALPINISTKE IN ALPINISTI

Najuspešnejše alpinistke in alpiniste je tako kot lani izbrala strokovna skupina različnih generacij, ki je seznanjena z razmerami v slovenskem in svetovnem alpinizmu. Sestavljali so jo Tone Škarja (Komisija za odprave v tuja gorstva), Miha Habjan (Komisija za alpinizem), Tina Di Batista, Tadej

Debevec, Milan Romih, Urban Golob in Peter Mežnar.

Tako je bil za najuspešnejšega alpinista preteklega leta izbran **Andrej Grmovšek** (AO Kozjak iz Maribora), kar je že njegov tretji naslov ob praktično vsakoletni nominaciji. Andrejevi vrhunski vzponi so dolgoletna stalnica. Leto 2010 je zaznamovala odprava na odmaknjeni sever Kanade, kjer je z ženo Tanjo opravil nekaj zares vrhunskih vzponov v granitnih stenah. Prav tako je zopet nanizal težke proste ponovitve v Dolomitih, Paklenici in naših hribih. Po prireditvi je Andrej povedal, da je z naslovom zadovoljen in da je to počastitev plezalnih vzponov, ki jih je opravil lani. Sicer je bila sezona zanj osebno povprečna. Zadovoljen je, da so njegovi vzponi izpred let dvignili standarde v plezanju, ki se zdaj s pomočjo odličnega roda mladih alpinistov ohranjajo

"Pri zbiranju in izbiranju najkvalitetnejših alpinističnih vzponov se je bilo težko odločiti, na koncu pa so izbrani najuspešnejši alpinisti dobili prepričljivo večino glasov. Pri fanatih so bili vzponi dokaj izenačeni, prevladale pa so vnovična (kot dolgoletna) premočrtna kvaliteta vzponov ter kreativnost in uspešnost na odpravah. Pri najperspektivnejših so bili vzponi tudi dokaj izenačeni, pretehtala pa je visoka raven kvaliteten vzponov. Pri dekletih so razen z eno izjemo, kjer kvaliteta odstopa od povprečja, najboljši vzponi dokaj primerljivi. Naš izbor ni absolutna resnica in upam, da se tega vsi zavedamo. Izbor je samo najboljši približek, za katerega smo se potrudili po najboljših močeh," je obrazložil načelnik Komisije za alpinizem Miha Habjan.

in samo vprašanje časa je, kdaj jih bodo preseгли.

Najuspešnejša alpinistka leta 2010 je **Martina Čufar** (AO Mojstrana). Sicer formalno še ni alpinistka in sama je rekla, da verjetno tudi nikoli ne bo, saj jo od alpinizma odvrta predvsem sneg, led in težka oprema. Še zmeraj se vidi kot športna plezalka, čeprav ve, da so bili njeni lanskoletni vzponi v hribih, opravljeni na tradicionalen način, vrhunski in veljajo kot alpinistični. Njeni vzponi predstavljajo zelo visoke standarde v slovenskem ženskem alpinističnem plezanju. Prednost pred ostalimi alpinističnimi kolegicami ji verjetno daje športnoplezalska natreniranost iz preteklih let. Ker zdaj živi v Franciji, so ji bolj kot naši hribi domače gore nad Chamonixom. Na vprašanje, zakaj več ne pleza po naših hribih, pa je odgovorila, da se zaradi krušljive skale ne počuti varna.

Dobitniki nagrad za posebne dosežke: Anastasija Davidova, Neda Podergajs, Tadej Krišelj (od leve proti desni, sedijo), Matjaž Jeran, Luka Kranjc, Luka Lindič, Nejc Marčič in David Debeljak (od leve proti desni, stojijo). FOTO: BOR ŠUMRADA

Dobitniki priznanj za perspektivne (od leve proti desni): Izidor Zupan, Gregor Vezonik, Jure Raztresen, Tina Šušteršič, Urban Primožič, Jera Lenardič, Gašper Pintar, Sergej Epih in Martin Bergant.

FOTO: BOR ŠUMRADA

Najperspektivnejši alpinist leta 2010 je **Matic Obid** (AO Nova Gorica). Pleza šele dobrih pet let, vendar ga odlikujeta zagnanost in pravilen pristop, kar se kaže v raznolikih vrhunskih vzponih tako v zimskih smereh in lednih slapovih kot tudi v športnem plezanju in težkih prostih skalnih ponovitvah. Matic je povedal, da je bil presečen nad izborom in hkrati zelo vesel zaradi njega, za naslednje leto pa se najbolj veseli plezanja v skali ter težkih skalnih vzponov pri nas in v Dolomitih.

Podeljene so bile tudi nagrade za posebne dosežke v alpinizmu, ki so jih prejeli Anastasija Davidova, Neda Podergajs, David Debeljak (za perspektivne dosežke), Matjaž Jeran, Luka Kranjc, Tadej Krišelj (za perspektivne dosežke), Luka Lindič in Nejc Marčič (za perspektivne dosežke).

ŠPORTNE PLEZALKE IN PLEZALCI

Komisija za športno plezanje je izbrala športne plezalce in plezalko, ki so z doseženimi uspehi v letu 2010 izstopali od povprečja tako na tekmah kot v naravnih plezališčih.

Kot najuspešnejša športna plezalka leta 2010 je bila izbrana evropska prvakinja v kombinaciji in državna prvakinja **Mina Markovič**, ki je poleg obeh naslovov sezono svetovnega pokala sklenila na odličnem 2. mestu, kot najuspešnejši športni plezalec pa **Klemen Bečan**, ki se je z evropskega prvenstva lani vrnil s srebrno v kombinaciji, odlično pa je nastopal tudi na balvanskih tekmah.

Priznanja za vrhunske dosežke na tekmovanjih in za vzpone v naravnih plezališčih v letu 2010 so prejeli Natalija Gros, Jernej Kruder, Domen Škofic in Maja Vidmar, ki ji je kot prvi Slovenki in eni redkih v svetu uspelo na pogled preplezati smer z oceno 8b+.

Priznanja za perspektivne dosežke na svetovnem mladinskem prvenstvu in v evropski mladinski seriji ter za vzpone v naravnih plezališčih leta 2010 pa so dobili Martin Bergant, Sergej Epih, Jera Lenardič, Gregor Vezonik, Jure Raztresen, Gašper Pintar, Tina Šušteršič, Urban Primožič in Izidor Zupan. ◻

O dosežkih na tekmovanjih je predsednik Komisije za športno plezanje Tomo Česen dejal: "V času, ko si je slovensko športno plezanje utiralo pot proti svetovnemu vrhu, smo še kako radi zabeležili vsako uvrstitev v najboljšo deseterico. Zdaj že nekaj časa tega ne delamo več, in sicer iz preprostega razloga – bilo bi jih enostavno preveč. Tako večinoma beseda teče le še o zmagovalnih stopničkih in pričakovanja ter želje vseh nas so čedalje večji. S tem sicer ni nič narobe, vseeno pa ne smemo pozabiti, da je tudi rezultat v deseterici vsega spoštovanja vreden. Teh je bilo v minuli sezoni kar 46, tistih z leskom medalje pa devet. Tako se je skupno število uvrstitev na stopničke na največjih mednarodnih tekmah povzpelo na zavidljivo številko 135!"

O vrhunskih vzponih v plezališčih pa je Česen rekel: "Ob številnih vrhunskih uvrstitvah je bilo v minulemu letu opravljenih kar lepo število vrhunskih vzponov v plezališčih. Med njimi je treba brez dvoma izpostaviti prvi slovenski ženski vzpon na pogled (in enega redkih tovrstnih v svetu) z oceno 8b+, pod katerega se je podpisala Maja Vidmar."

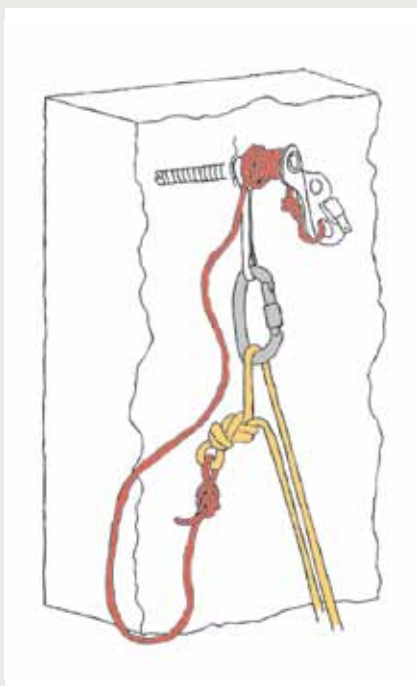

Andrej Grmovšek (najuspešnejši alpinist), Mina Markovič (najuspešnejša športna plezalka), Matic Obid (najperspektivnejši alpinist), Martina Čufar (najuspešnejša alpinistka) in Klemen Bečan (najuspešnejši športni plezalec) (od leve proti desni). FOTO: BOR ŠUMRADA

Spusti po vrvi v snegu in ledu

✍ Aljaž Anderle, Tadej Debevec
Skice: Jernej Lukša

N ačine in osnovno tehniko spustov po vrvi smo predstavili že v enem od preteklih prispevkov (PV 5/2010). Tokrat so na vrsti sidrišča za spuste v snegu in ledu. Kljub temu da pri njihovi izdelavi sledimo vsem osnovnim pravilom (nosilnost, zanesljivost, varno stojišče), zahteva izdelava kakovostnega sidrišča za spust posebno pozornost in znanje. Pri izdelavi sidrišč v snegu in ledu največkrat namreč uporabljamo cepine in ledne vijake, ki pa jih pri spustu navadno ne želimo pustiti tam. Brez cepinov nam je nadaljnje sestopanje lahko onemogočeno, ledni vijaki pa so precej drag kos opreme in jih že zaradi tega ne želimo puščati v smereh. Kadar torej ni na voljo drugih pritrditvenih točk za spust (klini v skali, drevesa, ledeni stebri ...), v snegu in ledu uporabimo eno od metod spusta, pri katerih za seboj ne puščamo svoje opreme (razen vrvice v primeru spusta na Abalakov način). Naj ob tem takoj opozorimo, da je potrebno opisane sisteme dobro obvladati in jih pred uporabo v realnem okolju večkrat preizkusiti v varnih okoliščinah.

Slika 1: Spust na lednem vijaku

METODE SPUSTA V LEDU – ABALAKOV, SPUST NA VIJAKU, LEDNA GOBA

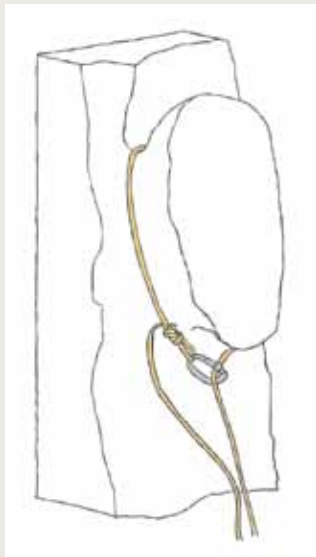
Metoda Abalakova (poimenovana po izumitelju, ruskemu alpinistu Vitaliju Abalakovu) je že bila natančno predstavljena v prispevku o varovanju v ledu (PV 1/2010), zato je tu ne bomo posebej predstavljali. Je pa jasno, da je med sidrišči za spust v ledu najbolj uporabljana in priljubljena, saj je hitro pripravljena, pregledna in zelo zanesljiva.

Spust na vijaku, ki ga po spustu potegnemo za seboj, se uporablja bolj poredko, ga je pa dobro poznati predvsem za primere, ko ustreznega Abalakovega načina ne moremo izvesti oz. nam zmanjka materiala. Osnovni način priprave na spust z vijakom nam prikazuje **slika 1**. Glavno pozornost pri izdelavi tovrstnega spusta je po-

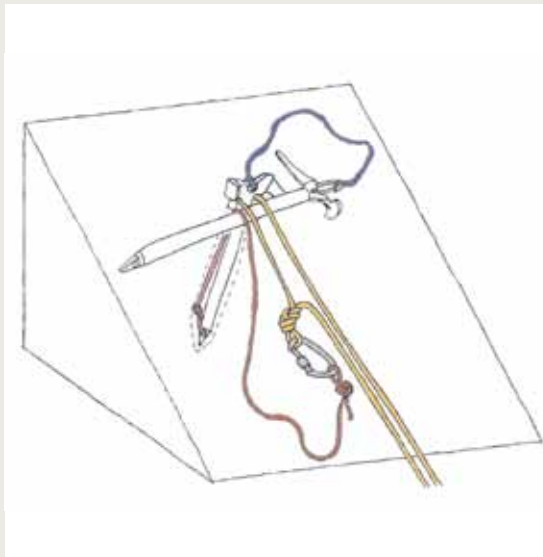
trebno posvetiti izdelavi ustrezne luknje z vijakom, pravemu naklona uvitja vijaka ($\geq 90^\circ$ glede na ledno ploskev), namestitvi vrvi skozi vponko in pravilnemu položaju pomožne vrvice, ki nam omogoča, da vijak potegnemo za seboj. Kljub temu da obstaja več variant namestitve vrvi, priporočamo uporabo zanke kompleta, nataknjene na cev vijaka, in vponke, kamor namestimo vrv za spust. Ta preprečuje možnost snetja glavne vrvi. Pomožna vrvica naj ne bo pretanka in ne predebela, saj se v obeh primerih rada zaplete oz. zatakne. Idealen premer je 5 milimetrov, ampak po navadi imamo s seboj 6-milimetrske vrvice, ki tudi ustrezajo.

Vijak najprej samo uvijemo, nato odstranimo, očistimo vrtino in ga ponovno uvijemo, da se v luknji gladko vrti. Vijak naj bo dolg vsaj 17 centimetrov, uvijemo pa ga približno 10 centimetrov (cca 6 obratov). Preostali del vijaka nam služi kot navijalni boben za vrvico. V nobenem primeru se ne smemo spuščati na vijak, ki bi bil uvit manj kot 5 centimetrov. Pomožno vrvico zavežemo v uho vijaka in jo pustimo, da se med uvijanjem vijaka navija nanj. Ko dosežemo željeno globino, dodamo še dva ovoja, da zagotovimo popolno odvitje vijaka med potegom.

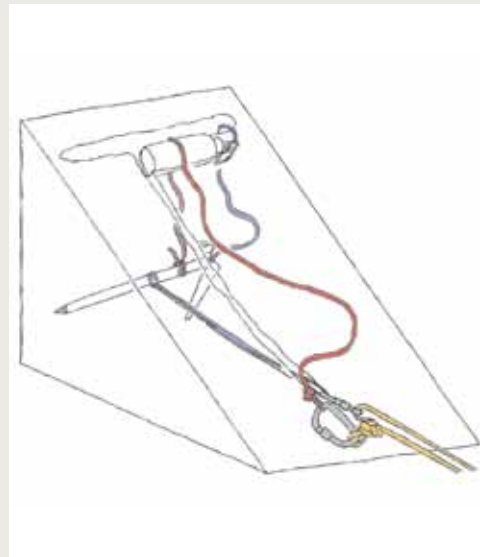
Pomožna vrvica naj med spustom ne bo napeta, da ne bi prišlo do neželenega prezgodnjega odvijanja vijaka. Zato je med spustom potrebno nekaj več pozornosti nameniti enakomernemu popuščanju obeh pramenov vrvi, da se nam ne bi ob morebitni poled-

Slika 2: Ledna goba

Slika 3: Spust na dva cepina

Slika 4: Spust na en horizontalni cepin

neli vrvi premikal samo en pramen. Po spustu celotni sistem potegnemo za seboj z energičnim sunkom in pazimo, da se ne nahajamo v njegovi vpadnici.

Ledna goba nam lahko v primerih, ko smo ostali brez vijakov v ledu, omogoči relativno enostavno spuščanje (slika 2). V kvalitetnem ledu lahko ima goba premer tudi samo 30 centimetrov in s tem zagotovljeno ustrezno nosilnost. Seveda pa v slabšem ledu njen premer proporcionalno povečamo. Pri klesanju gobe je pomembno, da smo kljub napornemu delu z ledom nežni in da z lopatko udarjamo v smeri stran od gobe, da je med izdelavo ne poškodujemo. Pomembno je tudi, da je utor na dnu gobe dovolj globok (slika 2), da nam preprečuje snetje vrvi, po kateri se spuščamo. Pri spuščanju po tej metodi se pustimo samo po enem pramenu vrvi, drugega pa nato potegnemo za seboj po spustu. Pri tem smo pozorni, da nam med spuščanjem drugi pramen ne uide, zato si ga je najbolje že na začetku pripeti v vponko na pasu, da med spuščanjem vrv teče skozi.

METODE SPUSTA V SNEGU – DVA CEPINA, EN CEPIN, SNEŽNA GOBA

Kadar se moramo spuščati v snežnem terenu, se lahko odločimo za enega od naštetih načinov. Pri nas je zaenkrat najbolj uveljavljena **metoda spuščanja na dveh cepinih**, ki ju po spustu pote-

gnemo za seboj (slika 3). Kakovostno izdelavo vseh metod nam bistveno olajša dober sneg (predelan, trd), včasih pa nam jo slab tudi onemogoči (pršič, nepredelan suh sneg). Dobro sidrišče za spust na dveh cepinih nam omogoča varen spust na vertikalno zapičenem cepinu in kasnejši poteg cepinov za seboj. Če želimo spust izvesti brezhibno, moramo biti pri izdelavi previdni in dosledni (pazimo na prevelike luknje, slabo zabite cepine...). Poleg dobro utrjenega terena za izdelavo je potrebno paziti še na povezavo obeh cepinov, vertikalni položaj nosilnega cepina in vrvico, ki omogoča izvlek cepina. Pri tej metodi se spuščamo po obeh pramenih vrvi, potrebno pa si je zapomniti, katera ga nato potegnemo za seboj.

Novjša in varnejša varianta je **spust na en horizontalno postavljen cepin**, ki ga nato potegnemo za seboj (slika 4). Za ta način pripravimo cepin enako kot za osnovno horizontalno T-sidrišče – s trakom, kamor bomo vpeli vponko z matico, ki nam bo služila kot center sidrišča za spust. Na vrh ratišča prav tako pritrdimo vrvico, ki nam bo omogočala izvlek cepina po opravljenem spustu (slika 4). Vrvico na robu luknje, v katero je položen cepin, napeljemo preko izbranega predmeta (nahrbtnik, cepin, čutara...) in jo nato pritrdimo ne en pramen vrvi ter se po obeh spustimo navzdol. Sistem je podoben kot pri spustu na dveh cepinih, le da horizontalni položaj cepina ponuja bistveno večjo

nosilnost v širšem spektru snežnih pogojev, poleg tega pa nam zgoraj ni potrebno pustiti obeh cepinov.

Metoda spusta na snežno gobo je tehnično podobna metodi ledne gobe, razlikuje se le v dimenzijah izdelave. Premer snežne mora biti večji od 1,5 metra, seveda v odvisnosti od kakovosti snega. Posebno pozornost je potrebno posvetiti sestavi snežne odeje, da pri izdelavi gobe ne pridemo do zelo mehke plasti, ki bi jo lahko kasneje med spustom z vrvjo "prerezali".

Naj na koncu še enkrat poudarimo, da je pri izdelavi vseh zgoraj predstavljenih sidrišč za spust posebno pomembna ustrezna ocena kakovosti snega oz. ledu in da je potrebno predstavljene metode do potankosti poznati, predno jih izvedemo v realni situaciji. ◯

Prispevki Alpinistična tehnika so namenjeni poznavalcem in niso vseobsegajoči. Obstaja več variant in postopkov, tu so predstavljeni le osnovni. Pravilna uporaba predstavljene tehnike zahteva ustrezno predznanje, razumevanje postopkov, varovanja in uporabe opreme. Vse to si lahko varno pridobite v različnih programih izobraževanja v okviru PZS, Fakultete za šport in pri gorskih vodnikih ZGVS. Za morebitno napačno interpretacijo in posledice avtorji ne prevzemajo nikakršne odgovornosti.

Orientiranje v slabi vidljivosti

✍ Blaž Grapar

V novembrski in decembrski številki lanskega PV smo obdelali osnovna znanja in tehnike, ki jih potrebujemo, da se lahko orientiramo po gorskih terenih. Tokrat pa se bomo dotaknili orientiranja v omejenih pogojih vidljivosti.

Vidljivost lahko zmanjšajo tema, megla, zelo goste padavine in visoka ali gosta vegetacija. Vsaka od teh okoliščin precej oteži orientiranje v naravi, če pa so združene, je še toliko težje. Ko se vidljivost zmanjša, se zmanjša tudi število orientirjev, ki so nam na voljo. Okoli sebe vidimo precej manj terena, zato moramo precej bolj uporabljati karto, če želimo predvideti, kaj nas čaka na poti. Če se le da, se giblomo izključno ob izrazitih linijskih objektih, neizrazitim terenom pa se poskusimo čim bolj izogniti. Uporabljajmo markirane poti, če so na voljo, vendar je tudi tu potrebna previdnost, saj lahko hitro spregledamo markacijo in zaidemo. Bližnji teren, kolikor ga lahko vidimo, moramo pozorno spremljati, prav tako tudi smer gibanja in prehojeno razdaljo.

NOČ

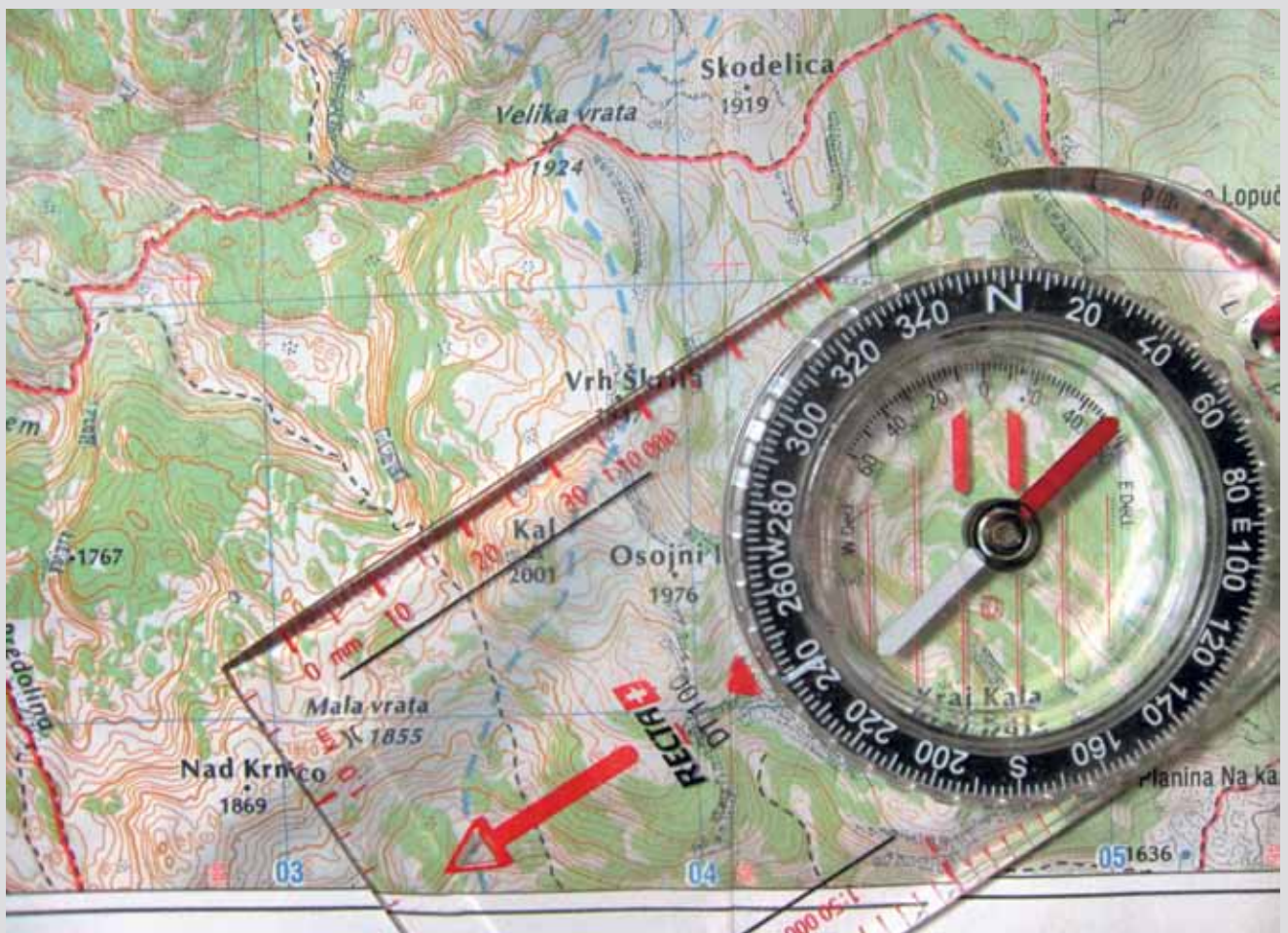
Ponoči je orientacija brez svetilke praktično nemogoča, saj razen ob polni luni ne vidimo objektov okoli sebe. Če

Slika 1: Primer: Z Vrha Škrila želimo priti do stezice in v območju stezice do markirane poti. Ker so poti pod snegom in je megla, se odločimo za hojo po azimutih. Iz karte izmerimo kote in razdalje. Prvi odsek poteka v smeri 240° in je dolg 550 metrov. Drugi odsek pa poteka v smeri 309° in je dolg dobrih 900 metrov.

se izgubimo, se precej težje vrnemo na pravo pot, saj se moramo v orientirje praktično zaleteti, da jih opazimo. Poti in steze lahko povsem spregledamo, ker tudi podlago slabše zaznavamo. Tako se lahko zgodi, da prečkamo stezo, pa tega sploh ne opazimo.

Če nimamo svetilke, tudi karte in kompasa ne bomo mogli uporabljati. Zato imejmo v gorah vedno s seboj naglavno svetilko. Sicer pa je ponoči gibanje po brezpotjih lahko precej nevarno. Pri svetli noči (polna luna, sneg) pa je vidljivost pogosto dovolj dobra za

Slika 2: Kot in razdaljo odčitamo s karte s pomočjo kompasa. FOTO: BLAŽ GRAPAR

opazovanje terena. Takrat je svetilko bolje imeti večino časa izklopljeno.

MEGLA IN SNEG

Pozimi, ko sneg prekrije poti, markacije in ostale oznake, se lahko v glavnem orientiramo le s pomočjo reliefa. Če se pridruži še megla, nastanejo zelo zahtevni pogoji, saj lahko poleg tega, da ne vidimo oddaljenih orientirjev in terena okoli sebe, tudi popolnoma izgubimo občutek za naklonino. Vse okoli nas je belo in oko nima točke, na katero bi se oprlo. Težko razločimo kakršnekoli terenske značilnosti. Nastane tako imenovana difuzna svetloba, ki ji ne moremo določiti izvora in zato ne ustvarja senc, ki bi očesu omogočale ločevanje na podlagi kontrastov. Znanе so zgodbe, ko so se celo zelo izkušeni planinci v takih pogojih povsem izgubili.

Slika 3: Izmerjeni kot na karti nastavimo na kompasu. Celotni kompas vrtimo, tako da se označba severa na vrtljivem delu kompasa in magnetna igla poravnata. Smer naše hoje je v smeri, ki jo kaže puščica na podstavku oz. ohišju kompasa. FOTO: BLAŽ GRAPAR

Slika 4: Pri hoji po azimutu na kompasu nastavimo želeno smer in vseskozi pozorno spremljamo kompas ter preverjamo, če se gibljemo v pravi smeri. V zelo slabi vidljivosti si lahko pomagamo s prijateljem, ki ga pošljemo naprej in usmerjamo v pravo smer. Preden ga izgubimo iz vida, naj se ustavi, gremo do njega, nato pa ponavljamo postopek. FOTO: TINA LESKOŠEK

Če ne moremo slediti potem ali drugim zanesljivim linijskim objektom, moramo nujno uporabljati kompas in vseskozi spremljati smer svojega gibanja. Hitro se lahko namreč zgodi, da se začnemo gibati v napačni smeri, pa se tega sploh ne zavedamo. Zato hodimo po azimutu.

HOJA PO AZIMUTU

V slabi vidljivosti je hoja po brezpotjih zelo problematična. Najbolje bo, če pot že vnaprej dobro načrtujemo, narišemo smer gibanja na karto in izmerimo razdalje med točkami, kjer nameravamo spremeniti smer gibanja (slika 1). Kote in razdalje nato izmerimo iz karte, da bomo lahko nastavili azimut na kompasu in približno ocenili prehojeno razdaljo (slika 2).

Tudi z uporabo kompasa lahko vseeno pride do gibanja v stran, čeprav imamo občutek, da hodimo v smeri. Da čim bolj obdržimo smer, je najbolje, da na kompasu nastavimo želeno smer (slika 3), nato pa nekoga pošljemo naprej in ga usmerjamo (slika 4). Hodi naj toliko časa, da ga še vidimo, nato pa mu ukažemo, da nas počaka. Gremo do njega in ponovimo postopek. Na ta način lahko

tudi daljše razdalje prehodimo brez večjih odstopanj iz smeri.

Razdalje lahko merimo s koraki, vendar je v snegu in skalnatem terenu to precej nenatančno. Če ne drugače, poskusimo vsaj približno oceniti prehojeno razdaljo.

UPORABA GPS-NAPRAV

V slabi vidljivosti nam lahko zelo pomaga uporaba GPS-naprave. Vanjo moramo vnesti vmesne točke na svoji poti, da se izognemo nepotrebni oviram, nato pa nas bo naprava vodila v pravo smer.

ZA KONEC

S tem zaključujemo serijo člankov o orientaciji. Zelo strnjeno smo poskusili prikazati osnovne tehnike za orientiranje v gorah. Žal se le s prebiranjem člankov, pa tudi kakšne obširnejše knjige na to temo ne boste mogli znajti na neznanem terenu. Treba je enostavno iti v neznan, se orientirati in preizkusiti opisane tehnike. Zatorej imejte vedno s seboj karto in kompas ter glejte okoli sebe. In pomnite, dober orientacist se nikoli ne izgubi, le zaide z idealne poti. ○

PEOPLE / PRODUCT / PLANET™

**800 FILL
down**

PUHOVKA AMA DABLAM

Puhovka Ama Dablam sledi motu "lažje je bolje", in s tem nudi najboljšo zaščito pred mrazom pri najnižji teži. Hkrati pa nudi udobje puha v gorah in je modna v dolini.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:

ANNAPURNA way, Krakovski nasip 4, Ljubljana

Avantura šport, Gregorciceva cesta 19, Ilirska Bistrica

Avantura šport, Planet Tuš Koper, Koper

DropIN, Trubarjeva ulica 15, Ljubljana

Suvel šport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica

CULT, Dolenjska c. 350, Lavrica

CULT, Tržaška cesta 77, Logatec

www.annapurna.si
www.marmot.eu

NOVICE IZ VERTIKALE

Klasične zimske smeri

Eden letošnjih hitov sezone se nahaja v Kamniško-Savinjskih Alpah, visoko v Turski gori. V sredo, 5. 1., so se Miha Habjan, Karel Završnik (oba Akademski AO) in Marko Brdnik (ZSAK Rinka) povzpeli preko **Turskega slapu** (III+/4+, 400 m) v Turski gori. Vsi trije so uživali v lepi turi na toplem zgodnjem zimskem soncu. Najverjetneje sta se preko iste smeri prva letos povzpela Luka Lindič (AO Celje Matica) in Aleš Česen (AO Kranj) že tri dni pred njimi. Smer sta kot prva preplezala legendarna Marjan Kregar in Bojan Pollak že davnega leta 1981 z opremo, ki velike podobnosti z današnjo nima. Kdo ve, če so tisto zimo že bili narejeni Titanovi cepini Lhotse?

Eden zimskih vzponov, ki je vsekakor omembe vreden, je gotovo ponovitev **Travniške grape** (IV/4, M, 800 m) Matije Bokana in Matjaža Jerana (AO Ljubljana - Matica) na starega leta dan. Smer, v kateri so se lani formirali vlakci navez, je letos popolnoma osamljena. Zdravilna samota in mir za romantične nostalgike. Nejc Marčič in Jurij Hladnik (AO Radovljica) sta predvidoma prva sprožila plaz vzponov v **Grapi med Šitami in Travnikom** (IV+/4, 600 m). Kakor pravita, sta spodaj naletela na precej dobre razmere. Z izstopno varianto je smer pravi užitek brez pretiranih težav. Sledila sta grapi naravnost na greben in izkusila slasti kombiniranega plezanja v slabo narejenem in posneženem zadnjem skoku. Tudi klin ali dva, ki sta sicer lahko v veliko pomoč, sta njunim očem ostala skrita. Redko plezana smer v vzhodni steni Ojstrice je letos doživela verjetno prvo ponovitev.

Turski slap v Turski gori FOTO: MIHA HABJAN

Peter Jeromel (AK Slovenj Gradec), Igor Kremser in Karel Završnik (Akademski AO) so v ponedeljek, 3. 1., preplezali smer **Sneguljčica** (III+/5+, 500 m). Naleteli so na dobre razmere in njihovem vzponu je sledilo še nekaj navez. Smer sta sicer prva preplezala Silvo Babič in Špela Hleb (AO Kozjak) davnega 1. 3. 1997.

Izven običajnih okvirov zimskih vzponov pade vzpon Petra Jeromla in Luka Ajnika, ki sta v ponedeljek, 28. 12., preplezala **Tschadovo smer** (IV/2, 700 m) v vzhodni steni Ojstrice. Razmere v smeri so bile solidne in mestoma fantastične, proti vrhu smeri pa slabe z obilico napihanega pršiča. Sestopila sta v območju Kopinškove poti, ki sta jo v trenutnih razmerah ocenila za najbolj varno. Prvi, ki so se vzpeli po tej smeri, pa so bili Karel Završnik, Miha Habjan in Igor Kremser že 17. 12. Ob večjih količinah snega je smer dokaj enostavna, v letošnji s snegom skopi zimi pa smer ponuja zelo zanimivo plezanje in zelo lepo, pravo alpsko turo.

Aljaževa serija

V nedeljo, 2. 1., so Klemen Premrl, Aljaž Anderle (oba AO Tržič) in Primož Hostnik (AO Kamnik) preplezali slap ob Ajdovski deklici v Prisojniku in ga poimenovali **V znamenju treh**. Slap je že nekaj časa mučil Aljaža, ki je poskušal že lani. A brez ustrezne opreme je bila sveča, precej oddaljena od tal in stene, prevelik zalogaj. Tako so šele letos omejnjeni trije z nekaj več opreme opravili s krajšim suhim in nekoliko daljšim lednim delom. S plezanjem se začne po sestopni grapi, desno od Desnega slapu. V grapi sta dva skoka ocenjena z WI4 ali, če gremo nekoliko bolj naravnost, do WI5. Zgornji del

pa predstavlja skok, ki se začne s kratkim odstavkom skale in nadaljuje s sto metri strmega ledu (WI6/WI4, M6+, 100 m, vse skupaj 250 m). V pomoč ponavljavcem so v skali ostali trije klini.

V torek, 4. 1., je Aljaž sam preplezal slovito **Lambado** pod Prisojnikom. Posebej je pohvalil razmere, ki so bile celo tako dobre, da se mu je slap zdel nekoliko manj strm kakor prejšnja leta. Žal pa se je v tem času že začelo odštevanje do odjuge.

Zato je Aljaž nekoliko pohitel in najprej, v sredo, 5. 1., preplezal nov slap v slovenski Meki slapov pod Prisojnikom. In to ne nekakšne posiljene variante, pač pa popolnoma klasično lep, brez odvečnih skalnih ostankov in začuda res nepreplezan. Slap se pne levo od Desnega, in čeprav je Aljaž gledal, in čakal ves teden, se ga ni lotil nihče, zato je na koncu zaplezal sam oz. v družbi Mateja Bizjaka in Primoža Hostnika. Ker bi bilo ime Slap levo od Desnega precej brez domišljije, so si fantje slap zamislili kot **Aperitiv** (WI3-4, 120 m) pred kakšnim še težjim v okolici.

V četrtek, 6. 1., pa je sledil **Bulmasif** (WI6+, M7, 240 m). Za lednega plezalca Aljaževega kova se seveda spodobi, da se je poskusil tudi v slapu, ki bi moral biti želja vseh, ki želijo potrditi status odličnega lednega plezalca. Aljaž Anderle in Peter Jeromel sta tako opravila prvo ponovitev lani preplezane smeri. Smer je ob nastanku nosila oceeno WI7. Aljaž, ki je lani uspel preplezati dva slapova takih težav, seveda lahko upravičeno komentira ocene. Poleg tega pa je bila zgodba prvih alpinistov Lovra Vršnika, Luke Ajnika, Matjaža Dušiča in Mitje Šorna tako ali tako polna prvinskih zapletov in norih poletov, da je kakšen plus manj ne more okrniti. Tudi Aljaž pa se strinja, da je smer ena boljših in bolj zahtevnih ledno kombiniranih smeri pri nas. Ob že nameščenem varovanju za vzpon potrebujete zgolj nekaj lednih vijakov in srednje velikih metuljev. In še o imenu, ki bralcu, poučenem o lanskih aktualnih dogodkih in z nekaj subtilnega dojetanja alpinizma, pušča precej možnosti interpretacije pomena. *Nomen est omen!*

Slapovi

Pestro dogajanje je bilo tudi v Prednji glavi pod Prisojnikom. Poleg **Zimske smeri**, ki je doživela kar nekaj ponovitev, sta verjetno najzanimivejši vzpon v Prednji glavi opravila Matic Ko-

Luka Krajnc v Nirvani
FOTO: NASTJA DAVIDOVA

šir (AO Jesenice) in Jure Mihelčič (AO Radovljica), ki sta preplezala smer (slap) **Fulova Rida** (5, 200 m). Gre za slap z dvema težkima raztežajema. Razmere niso bile povsem idealne, ampak boljših prav lahko da letos ne bo več. Fanta sta se po vzponu enostavno spustila preko slapu.

V Logarski dolini je bil ponovljen eden težjih slovenskih slapov. Po štirinajstih letih sta Matjaž Dušič in Luka Ajnik ponovila **Nirvano** (II/6+, X, 110 m). Slap je leta 1997 ponovilo šest navez, zatem se v njem niso več ustvarile ugodne razmere. Verjetno zadnji dan, ko je še šlo, v četrtek, 6. 1., sta isti slap ponovila še Luka Krajnc (AO Celje Matica) in Nastja Davidova (AO Ljubljana - Matica).

Verjetno prvi vzpon v že omejnjeni Lambadi sta opravila Dejan Koren in Jure Juhasz (2. 1.), a se jima ta dan ni zdela v najboljšem stanju, zato sta raje vpela sveder sosednje smeri Spekter. Dva dni za njima so, poleg Aljaža, slap ponovili tudi Luka Stražar, Matic Kozina (Akademski AO) in Jure Mihelčič (AO Radovljica), ki se strinjajo, da so bile razmere ta dan odlične. Fantje so sredi slapu prijazno dali prednost Aljažu.

Primorske zgodbe

In še skok na Primorsko. Ponovljena je bila **Grapa med Srebrnjakom in Ribežni** (III+/4, 800 m). Ocena ni nič posebnega, a je en raztežaj kar zabeljen. V njej so se trudili Tine Cuder (AO Ljubljana - Matica), Breščak Nejc in Črt Rebršak (Akademski AO). Ponovitev je doživela tudi zadnja leta precej bolj poznana **Kačja slina**

(IV/4, M4, 1000 m) v Loški steni. Vzpon so opravili Marko Koren, Marko Gruden in Sandro Krajnik (Soški AO).

Že v prejšnjem PV je bila objavljena novica, da sta Jože in Marko Makuc (AO Cerklona) v nedeljo, 12. 12., preplezala novo grapo v JV steni Srebrnjaka. Poimenovala sta jo **Skrita grapa**, a se je izkazalo, da sta omenjeno smer že pred tremi leti, 1. 12. 2007, plezala Jernej Mrak in Anže Feldin, ki pa sta sestopala kar v območju smeri z nekaj spusti po bližnjem rušju.

Veterani iz Cerknega, Jože Makuc, Toni Groblar in Ivan Razpet, so pod Srebrnjak ponovno prišli v četrtek, 30. 12., in preplezali **Smer potepuhov** (50°, 1000 m). Nova smer poteka v JV steni Srebrnjaka, približno vzporedno s Skrito grapo. Sestopili so preko Ribežnov.

Novice je pripravil Peter Mežnar.

NOVICE IZ TUJINE

Na začetku leta so do nas prišle novice iz pozne himalajske sezone in zgodnje sezone plezanja v Patagoniji. Ker so najbolj aktualne, jim namenimo prednost.

Patagonija – Cerro Piergiorgio

Angleška plezalca Will Sim in Jon Griffin sta obiskala Patagonijo in bila pri svojem prvem obisku tamkajšnjih sten zelo uspešna. Najprej sta uspela v lepem vremenu preplezati znano smer Exocet v steni Cerro Standhardta, potem pa sta kar nekaj časa čakala na novo pošiljko lepega vremena. Ko je bila vremenska napoved dovolj dobra, sta se odpravila pod nekoliko bolj oddaljeno goro Cerro Piergiorgio, do katere je potrebno premeriti kar pošteno pot, ki vodi prek ledenikov. Ni čudno, da je ta gora precej manj oblegana kot drugi bolj znani patagonski vršaci. Sim in Griffin sta se odločila za vzhodno steno, v kateri poteka tudi ena smer iz šestdesetih let. Takrat so alpinisti za vzpon porabili veliko fiksnih vrvi in potrebnega je bilo kar nekaj tehničnega plezanja, da so se uspeli prebiti do vrha. Angleška plezalca sta to smer, o kateri sta imela le skope podatke, uspela preplezati v enem dnevu na alpski način ter se še istega dne spustiti pod steno. Vzpon sta ocenila s težavami do škotske ocene 7 z mesti A1, svojo pustolovščino v oddaljeni steni pa sta opisala z besedami "lepa smer, lepo plezanje, lep vrh".

Patagonija – Aguja Mermoz

Novo smer pa so patagonske stene v okolici Fitz Roya doble konec lanskega leta po zaslugi trojne ameriške naveze. Mike Schaefer, Jens Holsten in Colin Haley so ujeli okno lepega vremena in 26. decembra preplezali novo smer v Aguja Mermoz. Japonske vrtove, kot se smer v slovenskem prevodu imenuje, so uspeli preplezati v enem dnevu, ocenili pa so jih s 5.10, A1, A14, M5, 650 m. Schaefer, idejni pobudnik vzpona, je to smer hotel preplezati že leta 2009, a je bil poskus zaradi toplega vremena in slabih razmer takrat neuspešen. Drugič sta s Holstnom vstopila v smer v začetku decembra, a ju je dobil patagonski vihar in sta se morala obrniti. Šele konec meseca, torej v tretjem poskusu, je šlo, kot je treba, in plezalci so bili nagrajeni z lepim plezanjem ne prehudih težavnosti. Colinu Haleyu, ki je zadnji raztežaj plezal kot prvi, se je podrla ledena goba, kar se je končalo s padcem, a ker pod njim ni bilo nobene police, ampak le gladka plošča, jo je odnesel brez posledic. Prvenstveni vzpon pa je bil dober izplen predvsem za Jensa Holstna, ki je tokrat Patagonijo obiskal prvič in tam pred vzponom prebolel celo pljučnico.

Nepal – Vzhodni Lobič

V zadnjih sezonah se je izkazalo, da je za plezanje strmih sten na nižje nepalske vrhove, npr. šesttisočake, pravzaprav najbolj ugodna pozna jesenska sezona. Konec oktobra in novembra je vreme stabilno, stene se otrsejo monsunskega snega, je nekoliko bolj vetrovno in mrzlo, kar pa za nižje himalajske višine navadno ne predstavlja večje ovire. Takšno vreme sta odlično izkoristila tudi Američana Joel Kauffman in Jarad Vilhauer, ki sta se odpravila v Khumbu, deželo Šerp pod Everestom. V JV steni Vzhodnega Lobičja (6119 m) sta preplezala novo ledno smer, jo imenovala Night Terrors in jo ocenila s VI, W15+, A14, M7, 85 stopinj. Gre za neverjetno lepo ledno linijo, ki se v ugodnih razmerah pokaže v mogočni zajedi, ki vodi čez celo steno. Smer je visoka okoli 1000 metrov, za vzpon, grebenko prečenje na glavni vrh gore in sestop po normalni smeri do baznega tabora pa sta Američana potrebovala 37 ur. Seveda sta plezala na alpski način.

Nepal – Lunag II

Prav tako v deželi Khumbu, le na njenem drugem koncu, so tudi Francozi preplezali novo smer v

6830 metrov visoki gori Lunag II. Štirje Francozi so po aklimatizaciji vstopili v steno prav tako konec oktobra in po smeri, ki so jo imenovali Close the Door, na alpski način priplezali na vrh še neosvojene gore. Za 1200 metrov nove smeri so Max Belleville, Mathieu Detrie, Mathieu Maynardier in Seb Ratel porabili tri dni in tretjič bivakirali nekaj metrov pred samim vrhom. Sestop nazaj čez steno je potekal tekoče, zahteval pa je 22 spustov po vrvi.

Novice je pripravil Urban Golob.

LITERATURA

Prvi vodnik po Polhograjskem hribovju

Božidar Lavrič: Polhograjsko hribovje: planinski vodnik. Ljubljana, PZS, 2010. 126 str.

Ob koncu preteklega leta je izšel prvi vodnik po Polhograjskem hribovju. Poleg glavnega avtorja Božidarja Lavriča v njem sodelujeta dr. Matej Gabrovec in dr. Nada Praprotnik. Avtor in recenzent Mitja Košir poudarjata, da so pred njim sicer obstajale publikacije, ki so obravnavale Polhograjce, kot jim radi rečejo Ljubljancani, ni pa bilo celovitega, metodološko enotnega pristopa k priljubljenemu hribovju zahodno od Ljubljane. Zadnja navedba že začenja problematiko območja, ki se razkriva v različnem pojmovanju obsega omenjenega hribovja. V razširčevanju tega poseže dr. Matej Gabrovec, ki med drugim navaja, da se izraz Polhograjsko hribovje v ožjem pomenu besede rabi za gozdnato območje v porečju Gradaščice. Poleg neenotnosti izraza se ta kaže tudi v dvojnosti izrazne oblike. Kljub priporočilom stroke se namreč ta del predalpskega hribovja še vedno pogosto imenuje Polhograjski Dolomiti, kar pa glede na kamnino, omenjeno v imenu, ustreza le najbolj strmemu delu okrog Grmade. Poleg opredelitve teh temeljnih pojmov je v uvodnem delu strokovna pozornost posvečena še notranji delitvi Polhograjskega hribovja na kar osem reliefnih enot, kamninski sestavi, hidrometeorološkim razmeram in podatkom iz socialne geografije. Z

ozirom na prvo postavko je prav, da se čim pogosteje spominjamo Rudolfa Badjura, ki je popisal ljudsko geomorfološko izrazje. Tako so tudi tu omenjeni za Grmade in Tošč značilni *meli* in *dolci*. Aktualne perečnosti iz uvoda se ne bodo mogli izogniti podatki o vodnem režimu. Seveda sem takoj sodita omembi dveh velikih povodnjih leta 1924 in 1926. Opis tipike naselij vključuje tu pogoste samotne kmetije. Zanimiv je podatek, da se je v dolinskih naseljih število prebivalcev skoraj podvojilo.

Dr. Nada Praprotnik popisuje rastlinstvo, vključno z zavarovanimi in ogroženimi vrstami. Poleg Blagajevga volčina imajo v Polhograjskem hribovju klasično nahajališče še Hladnikov grintavec, Fleischmannovo grabljišče in kranjski petoprstnik. Pisava z veliko pri izlastnoimenskih pridevnikih je tu zavestno uporabljena po priporočilih botanikov in iz jezikovne zavesti podpisane, vodnik pa upošteva normo Slovenskega pravopisa 2001 in te piše z malo.

Svoj razdelek imajo najvišji vrhovi v Polhograjskem hribovju. To je zdaj Tošč, Pasji ravni pa bi po Lavričevem priporočilu vrnilo prvotno dostojanstvo, če bi ji višino, ki jo je izgubila zaradi zemeljskih vojaških posegov nekdanje JLA, nadomestili z razglednim stolpom.

Tu se že kaže rahel osebni stil, ki sili na dan tudi v tipiziranih opisih pohodniških poti. Spletajo se okoli posameznih izhodišč, kot so Polhov Gradec, Horjul, Medvode, Škofja Loka in Ljubljana. Opisi tečejo po ustaljenem vzorcu in obsegajo posamezne, med seboj tudi grafično ločene enote. Izhodišču sledi opis začrtane smeri s prvo omembo v zgodovinskih virih in s kulturnozgodovinskimi ter sakralnimi spomeniki krajev, na koncu razdelka pa je podatek o trajanju smeri. Časovno so določene variante glavne poti. Iz poznavanja razmer je mogoče sklepati, da je tako pisanje včasih nehvaležen posel, saj je nemogoče do potankosti v opis vključiti vse poti in stezice, ki "motijo" glavno smer. Izhod zahteva čut za orientacijo, nič hudega pa ni, če človek še malo povpraša. Lavrič si ponekod pomaga z dopolnilnimi pripombami. Ne pozabi na možnosti parkiranja, omenja pa tudi slabosti popotniške palice (pešačenje po asfaltu, zaraščenen stez). Na koncu so seznam devetih obhodnic, literatura, seznam zemljevidov ter abecedno urejen seznam poti in izhodišč.

Vodnik dopolnjujejo razgledne fotografije Marjana Bradeška, Bogdana Seligerja in avtorja. Možnosti dopolnjevanja in dodelav vodnika

zagotovo obstajajo, a prvi vodnik po Polhograjskem hribovju lahko veselo pozdravimo vsi, tudi ali še posebej pa domačini.

Milka Bokal

Turni smuki avstrijske Koroške

Mitja Peternel: Najlepši turni smuki avstrijske Koroške. Ljubljana, Sidarta, 2011. 220 str. Dodatek: Potovalni zemljevidi s tehničnimi opisi tur.

Ker izid turnosmučarskega vodnika v slovenskem jeziku ni ravno pogost dogodek, bralca najnovejšega Sidartinega izdelka morda prevečajo celo slovesni občutki, ko pravkar izšlo knjigo drži v rokah. Izbor najlepših turnih smukov avstrijske Koroške po okusu avtorja Mitje Peternela nosi v svojem podnaslovu posrečeno dvopomenko. Imenuje ga namreč kar *izborni turnosmučarski vodnik*. In po prvem branju temu vsekakor lahko potrdimo; vodnik je izboren tudi v smislu odličnosti vsebin, uporabnosti in tehnične izdelave. Najlepši turni smuki avstrijske

PZS predala Slovenskemu planinskemu muzeju dragocena arhivska gradiva

V prostorih Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani je bila v četrtek, 3. februarja 2011, novinarska konferenca, ki sta jo pripravila Slovenski planinski muzej (SPM) in Planinska zveza Slovenije. Osrednji dogodek je bila predaja zadnjih arhivskih gradiv PZS v trajno hrambo muzeju, med njimi je tudi originalna kupoprodajna pogodba, s katero je Jakob Aljaž leta 1895 odkupil zemljišče na vrhu Triglava.

Predsednik PZS Bojan Rotovnik je izrazil zadovoljstvo ob predaji arhivskih gradiv v trajno hrambo SPM oziroma Gornjesavskemu muzeju Jesenice: »Današnji Slovenski planinski muzej ima ustrezne in s pravili stroke urejene depojske prostore za hrambo muzejskega in arhivskega gradiva. Zato je prav, da se taka arhivska gradiva, kakršna danes predajamo v trajno hrambo Slovenskemu planinskemu in s tem Gornjesavskemu muzeju Jesenice, nahajajo tu, kjer bodo dobila primeren prostor, kakršen jim gre – tako glede shranjevanja kakor tudi glede planinske vrednosti in možnosti vsem na ogled. Ob tem se za dobro sodelovanje zahvaljujem Slovenskemu planinskemu muzeju in Gornjesavskemu muzeju Jesenice. Naša današnja predaja arhivskega gradiva naj bo vzpodbuda tudi ostalim, ki morda doma hranijo zgodovinske eksponate, zanimive širši javnosti, da sledijo našemu zgledu.«

Med predanim arhivskim gradivom sta tudi – edinstveni in originalni – pogodba z dne 15. aprila 1895 o nakupu zemljišča na vrhu Triglava, kjer je Jakob Aljaž še istega leta postavil stolp, in pogodba z dne 17. januarja 1900 o nakupu zemljišča današnjega Aljaževega doma v dolini Vrta. Obe zemljišči je od takratnih občin Dovje in Mojstrana odkupil Jakob Aljaž. Obsežen del gradiva zajema 1195 fotografij, nastalih iz posnetkov na steklenih ploščah v obdobju med obema svetovnima vojnima in po letu 1945. »Vsi ti in še nekaj drugih dokumentov PZS so bili skupaj s prvo vpisno knjigo stolpa na Triglavu iz leta 1895 na ogled po slovenskih in drugih evropskih mestih (Gradec, Dunaj, Bern, Dubrovnik, Reka, Split, Berlin in Rim),« je v obrazložitvi predaje gradiva razložila podpredsednica PZS Slavica Tovšak. Že leta 1999 je Gornjesavski muzej Jesenice prevzel del gradiva oziroma predmetov PZS in je eden od partnerjev, soustvarjalcev današnje stalne razstave v SPM, ki sodi pod okrilje Gornjesavskega muzeja Jesenice.

Ob podpisu pogodbe in predaji arhivskega gradiva PZS je bila zadovoljna tudi direktorica Gornje-

savskega muzeja Jesenice Irena Lačen Benedičič, ki je med drugim v prihodnosti zagotovila ogled dragocenih pogodb tudi širši javnosti: »Veseli nas, da bo kupoprodajna pogodba, ki je nastala z lokalno občino Dovje-Mojstrana in domačim župnikom pred več kot 115 leti, ponovno hranjena v domačem okolju, kjer je nastala. Prevzeto gradivo bo na voljo javnosti po Pravilniku o uporabi muzejskega in arhivskega gradiva Gornjesavskega muzeja Jesenice, ki omogoča javni dostop in primerno uporabo gradiva. Planinski zvezi Slovenije, njenemu vodstvu in organom se za izkazano zaupanje iskreno zahvaljujemo. S prevzemom dragocenega gradiva v Slovenski planinski muzej pa se obvezujemo, da ga bomo hranili, varovali, preučevali in interpretirali po pravih stroke.« Da bodo SPM podpirali tudi v prihodnje, so se Ustanova Avgusta Delavca, Triglavski narodni park (TNP) in PZS s podpisom aneksa k pogodbi zavezali k nadaljnjemu sofinanciranju Slovenskega planinskega muzeja. Župan občine Kranjska Gora Jure Žerjav je ob podpori partnerjev pri SPM dejal, da pomen partnerskega podpisa aneksa k pogodbi o sofinanciranju delovanja Slovenskega planinskega muzeja za leto 2011 ni samo v finančnem vložku, ki seveda pomembno vpliva na kvaliteto delovanja SPM, temveč tudi v zavedanju, da gre za vseslovenski muzej. Muzej si prav zaradi tega zasluži mesto med muzeji državnega pomena.

Direktor TNP Martin Šolar je poudaril, da SPM postaja tudi zanje pomembno središče, prava info točka, ki se povezuje z drugimi informacijskimi mesti TNP, hkrati pa s programom parka dopolnjuje vsebino muzeja – predvsem z obogatitvijo programa dogodkov in prireditev ter nudenja informacij obiskovalcem.

Slovenski planinski muzej je svoja vrata odprl 7. avgusta 2010 in je z bogatim programom zares dobro zaživel. Postaja informacijsko, učno in doživljajsko središče. Kaj vse se je v muzeju zgodilo, na kaj so še posebej ponosni, koliko obiskovalcev so imeli in kakšne razstave

in projekte so pripravili, je povedal vodja SPM Miro Eržen. Prav tako je predstavil načrte za leto 2011. Od odprtja do konca leta 2010 so za beležili skoraj petnajst tisoč obiskovalcev, od tega kar 28 odstotkov mladih. Kot v lanskem programsko bogatem delu so si tudi za letošnje leto zadali smeje načrte, številne razstave, sodelovanja, zanimive in poučne dogodke, prav tako pa nameravajo dopolniti uvodni film k stalni razstavi z različicami v tujih jezikih.

PZS daje poudarek tako svoji planinski zgodovini kakor tudi prihodnosti. Svoje poglede usmerja v nove projekte in se želi čim bolj približati planincem in planinskim društvom. Prvič je bil tako predstavljen nov tematski produkt, ki nastaja s pomočjo finančne podpore Ministrstva za gospodarstvo in Evropskega sklada za regionalni razvoj. V ta namen je bila razvita aplikacija tridimenzionalnega prikaza slovenskih planinskih poti GAEA+ in spletna stran TopHikingAlps.com. Projekt, poimenovan Povečanje prepoznavnosti in uporabe slovenskih planinskih poti in planinskih koč, je predstavil strokovni sodelavec PZS Matjaž Šerkezi. Projekt bo predvidoma zaživel konec junija 2011, njegovi glavni cilji pa so promocija Slovenije, slovenskega planinstva z več kot 8240 kilometri planinskih poti, s 174 planinskimi kočami in bivaki in varnejše obiskovanje gora, promocija štirih nacionalnih poti (Slovenska planinska pot, Evropski pešpoti E6 in E7 ter Via Alpina) ter vzpodbuda tistim, ki se zaradi različnih razlogov še nikdar niso odpravili v hribe. Ob koncu novinarske konference je predsednik PZS Bojan Rotovnik v prostorih SPM simbolično odprl planinsko prodajalno: »Planinska zveza Slovenije podpira Slovenski planinski muzej na vsaj štiri načine – s sofinanciranjem, z arhivskimi gradivi, stalno promocijo in od danes naprej tudi s planinsko prodajalno. Slovenski planinski muzej je poleg sedeža Planinske zveze druga točka v Sloveniji, kjer bo moč kupiti vse planinske edicije in produkte Planinske založbe.«

Zdenka Mihelič

Predsednik PZS Bojan Rotovnik predaja kupno pogodbo direktorici Gornjesavskega muzeja Jesenice Ireni Lačen Benedičič FOTO: VLADIMIR HAJBAN

Mladinska knjiga Trgovina
Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,
E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gornišstva, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Bruce Tremper:
Staying Alive in Avalanche Terrain

Mountaineers books, September 2008 (2. izdaja) (mehka vezava; 318 strani; cena 16,92€)

KNJIGARNA KONZORCIJ

Koroške nadaljujejo tam, kjer je končal predhodnik pri isti za-ložbi. Igor Jenčič je pred leti svoj turnosmučarski vodnik po Slo-veniji sklenil z nekaj namigi, ki so vodili skozi karavanški pre-dor. Od takrat se je število nav-dušencev za turno smučanje pri nas tako povečalo, da postaja na razvpitih domačih ciljih za ljubi-telje turnega smučanja že prava gneča. Zato se marsikdo ozira in raziskuje območja bližje avstrijski Koroški. V pomoč pri tem raz-iskovanju so bili v zadnjih nekaj letih tudi periodično objavlja-ni članki v Planinskem vestniku. Kamenčke v mozaiku pa je Mi-tja Peternel sedaj velikopotezno zaokrožil z opisom kar 78 samo-stojnih ciljev, kar pomeni brez dvoma dolgoletno načrtno in sistematično delo (in verjame-mo, da tudi velik avtorjev užit-ekl).

Prvo, kar bralec hvaležno opazi (že na kartnih pregledih notran-jih platnic, pozneje pa kot rdečo nit skozi celoten vodnik), je trud za slovensko oz. dosledno upo-rabo dvojezičnega poimenova-nja krajev in orografskih imen. Tisti skeptiki, ki bodo morda v domačijsko gorečnosti pomislili, da se turnosmučarski raj prislov-nično prične in konča na Komni in da nas Peternel vabi v tujino, so seveda v krepki zmoti. Vod-nik nas na začetku zelo ciljno in kratko uvede v avstrijsko Koroško. Orisane so glavne gorske skupine, njihove značilnosti s turnosmučarskega vidika in poglavitni vrhovi. Skozi uvodne, skorajda obvezne vsebine vsa-kega turnosmučarskega vodnika (oprema, nevarnosti, zasnova vodnika) pri prvem branju nestro-pno hitimo do vsebine, vedoč, da se bomo tja vračali ob večerih pred turami, v planinskih kočah ali ko bomo iskali točno določen podatek.

Posamezne ture so predstavlje-ne celovito in pregledno. V oči zbodejo že podnaslovi posame-znih tur; *imenitnež, po krivici za-postavljen, prvovrsten cilj, posla-dek ...*, s katerimi nas Peternel v slogu pokojnega Miheliča vabi in navdušuje k delitvi doživlja z njim.

Vsakemu opisu je dodan kako-vosten barvni kartni izsek (Kom-pass), kar pa nam vseeno ne bo nadomestilo originalne planin-ske karte. Fotografije pri vsa-ki turi so informacijsko bogate – zaželeno je namreč, da bralec

dobi vizualni pregled nad turo. V pretežni meri je avtorju to tudi uspelo. Lično in izvorno so izde-lani znakovni prikazi za smer spusta, najprimernejši čas ture, višinsko razliko in podobno. Pri prikazu zahtevnosti ture se je avtor odločil za svojstveno člene-tev splošne oznake. Tako v štiri-stopenjski skali ločeno prikazuje zahtevnost smučanja, napornost ture, zahtevnost ture in izposta-vljenost plazovom. Bralec se bo pri interpretaciji oznak zagotovo nekajkrat vrnil k uvodnemu poglavju po tolmačenju, dokler mu stopnje oz. avtorjevo vrednote-nje ne postane bolj domače. Be-sedilni del je zgoščen in nabit s podatki, pa hkrati dovolj sočen za branje. Navajanja avtorjevih subjektivnih izkušenj in prigod na turi ni, kar z lahkoto pogreši-mo in je vodniku samo v prid.

Vodnik pravzaprav ni samo eden; priložen mu je manjši bratec, ki je namenjen uporabi na turi. Uporabnik si lahko zeleno turo iz malega vodnička eno-stavno izreže in vzame s seboj – tako si v *ultralight* časih prihrani-mo še kak dekagram.

Če sklenemo: težko pričakovani izdelek. Tako za tiste, ki jim je pogled z grebena Karavank proti severu pomenil amorfnu maso po-tencialnih ciljev, ki se jih do sedaj niso znali lotiti, kakor za one dru-ge, ki si bodo v kazalu odključali že izvedene ture in obkrožili nove želje in načrte.

Tomaž Hrovat

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnost PZS – januar

V Podljubelju so se sestali pred-stavniki PZS in Slovenskega pla-ninskega društva iz Celovca. Ti so predstavili svoje delovanje (imajo 450 članov) in položaj SPD Celovec v avstrijski planinski organizaciji. Dorekli so nekaj sklepov o priho-dnjih skupnih aktivnostih, predvi-deno pa je tudi srečanje predsedni-ka PZS Rotovnika in predsednika ÖAV glede medsebojnega sode-lovanja. Gostitelj srečanja bo SPD Celovec.

Obvestila ne bodo več izhajala vsak mesec, ampak osemkrat na leto; pripravlja se tudi njihova del-na grafična in vsebinska prenova.

Komisija za alpinizem je sklicala zbor načelnikov, ki ga je pripravilo vodstvo komisije na čelu z Mihom Habjanom. Fante, ki **tvorijo repre-zentanco tekmovalnega turne-**

ga smučanja, je PZS opremila z novimi dresi, prvo letošnje tekmo za državni pokal pa so že imeli ta mesec na Starem vrhu.

Zasavski markacisti so svoje re-dno letno srečanje napovedali na Lisci, kjer se bodo lahko pomenili o vzdrževanju in označevanju pla-ninskih poti.

Da se ne bomo preveč izgubljali, je poskrbela **Planinska založba** z iz-dajo nove planinske karte Sloven-ska Istra – Čičarija – Brkini – Kras in novega planinskega vodnika Kara-vanke avtorja Klemena Janše.

V SPOMIN

Roman Kogelnik
1923–2011

Na pokopališču Barbara na Prevaljah smo se 7. januarja poslovili od Romana Kogelni-ka, nekdanjega dolgoletnega predsednika PD Prevalje.

Čepav zadnja leta ni bil več dejaven v PD, je v njegovem delovanju pustil neizbrisen pečat. Tudi zato je pred dobrimi šestimi leti, ob svetovnem dnevu gora, prejel še sveča-no listino PZS za izjemen pri-spevek k razvoju planinske dejavnosti. "Za dolgoletno in vsestransko delo v Planin-skem društvu Prevalje in na Koroškem", piše v utemeljitvi najvišjega priznanja PZS. Kot nosilcu srebrnega in zlatega častnega znaka PZS je Kogel-niku planinska organizacija že pred leti izročila tudi spomin-sko plaketo PZS.

Priznanja, ki se jih je Kogelnik vedno razveselil, so bila skro-mna zahvala za njegovo pre-dano prostovoljno delo v društvu. Dolga leta je deloval v upravnem odboru, bil je tudi član nadzornega odbora in ča-stnega razsodišča. PD Preva-lje je vodil 12 let, med letoma 1965 in 1977. Na čelu društva je bil, ko je to praznovalo zlati jubilej, 50-letnico. Mnogi se še spominjajo tega praznovanja, ko se je na Uršlji gori, 10. av-

Tik pred zaključkom redakcije, smo izvedeli, da je izšla tudi knjiga krat-kih hribovskih zgodb z naslovom Čez rob avtorja Vladimirja Habjana. Februarska **seja upravnega od-bora PZS** je bila na novi lokaciji v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani. Za konec naj še omeni-mo, da je **predsednik Bojan Ro-tovnik** pred kratkim postal tudi vodja Komisije za šport in okolje pri Olimpijskem komiteju Slovenije.

Dušan Škodič

gusta 1969, zbralo osemsto planincev. Kogelnik je bil slav-nostni govornik, prevaljskim planincem pa je prišel čestitat tudi takratni predsednik PZS Miha Potočnik. Ob jubileju so izdali brošuro Goram pozdrav. Planinska postojanka na Uršlji gori, zrasla na pogorišču nekdanje med letoma 1946 in 1948, je v poznih šestdesetih letih prejšnjega stoletja postaja-la pretesna za vse večji obisk, zato so odborniki leta 1971 prvič predlagali njeno razširitev. Društveni predsednik Roman Kogelnik je planince spodbu-jal k sodelovanju pri gradnji tudi s sloganom Tisoč opek na Uršljo goro. Ker so bili postop-ki za pridobitev dokumenta-cije dolgotrajni, se je gradnja začela šele leta 1980, ko Kogel-nik ni bil več predsednik.

Roman Kogelnik, ki se je rodil v Koprivni pri Črni na Koroškem ter si ustvaril dom in družino na Prevaljah, pa ni bil predan le planinstvu. Več desetletij je bil tudi predsednik smučar-skih sodnikov za vse alpske in klasične discipline ter smučarske skoke za celotno Koroško in predsednik izpitne kom-isisje za smučarske sodnike. Vodil je tudi občinski odbor Zveze borcev Prevalje in štab Civilne zaščite občine Ravne na Koroškem. Napisal je več člankov o delovanju Vzhodno-koroškega odreda, ki se mu je priključil leta 1944. Po vojni je bil zaposlen na odgovornih delovnih mestih; v Železarni Ravne je bil vodja kadrovske službe, pomočnik direktorja plansko-analitskega sektorja, pomočnik direktorja izobraže-valnega centra in vodja službe narodne obrambe. V Monterju Dravograd je delal kot sekretar podjetja, v Tovarni rezalnege orodja na Prevaljah pa je vodil kadrovske službo.

Andreja Čibron Kodrin

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

informacije, izobraževanje,
 kultura, šport, glasba,
 zabava ...

SE SLIŠIMO!

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
 106.8 MHz
 107.5 MHz

Rožna ulica 39
 1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
 F: 01/893 99 24
 E: info@univox.si

DOŽIVETJA NARAVE

Vsa petek ob 17h
 Radio Ognjišče

<http://oddaje.ognisce.si/dozivetja>

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
 97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

Wizard Plus
59,90 eur

Nuptse
79,90 eur

KIBUBA
 PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU

ostale izdelke v ponudbi si oglejte na:
www.kibuba.com

dobro jutro

Planinski vestnik
 tudi v oddaji Dobro jutro
 na TV Slovenija

Instant Internet je poln presežkov.

Preizkusite ga brezplačno z modемом **HSPA+**.

USB-modem
Huawei E1820
Internet neomejeno

9 €**

Instant Internet, z najhitrejšim prenosom podatkov **HSPA+**,
bo presegel vaša pričakovanja, saj je v paketu Internet
neomejeno **USB-modem Huawei E1820** le **9 €****.

* Mobilno omrežje HSPA+ omogoča teoretične hitrosti prenosa podatkov do 21,6 Mb/s v smeri k uporabniku (HSDPA) in do 5,76 Mb/s v smeri od uporabnika (HSUPA). Dejanske dosežene hitrosti so manjše od teoretičnih in so odvisne od kakovosti radijskega signala, povezav in naprave. Velja priročna uporaba storitev prenosa podatkov, kot je opredeljeno v Splošnih pogojih uporabe. Za paket Internet neomejeno je meja za uveljavljanje priročna storitva uporabe 20 GB prenesenih podatkov znotraj posameznega obračunskega obdobja. Po preseženi meji 20 GB v Mobilnem omrežju se hitrost prenosa podatkov zmanjša na 384 kbit/s v smeri do uporabnika in 64 kbit/s v smeri od uporabnika. Z naslednjim obračunskim obdobjem se ponovno vzpostavi običajna hitrost prenosa podatkov, kot jo zagotavlja Mobitel, d. o. o.

** Akcijska ponudba velja do odprave razlogov ob sklenitvi/podpisovanju naročniškega razmerja Mobitel GSM/UMTS za naročniški paket Internet neomejeno za 24 mesecev, za vse, ki nimate veljavne aneksa GSM št. 8/2005 oz. aneksa GSM št. 8/2005 Povezani ali aneksa UMTS št. 14/2005 oz. UMTS št. 14/2005 Povezani ali aneksa GSM št. 16/2009, ki mora biti samostojen oz. GSM št. 16/2009 Povezani, ki mora biti samostojen ali aneksa UMTS št. 17/2010, ki mora biti samostojen in upodabljuje ostale pogoje.

Na Mobilnih prodajnih mestih vam brezplačno posodimo USB-modem in SIM-kartico z vključenim prenosom podatkov v Mobilnem omrežju. Za preizkus se oglašite v najbližjem Mobilnem prodajnem mestu. Cene vsebujejo DDV, SIM-ke so simbolične. Mobitel si pridržuje pravico do spremembe cen in pogojev. Več informacij o akciji je na voljo na www.mobitel.si ali v Mobilnem Centru za pomoč naročnikom na 041 700 700.

